

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : Mevsimlik Tarım Giriş : Tarih :12/02/2015 Stenograf : Kayıt: AraştırmaTar. Sayfa: 1

12 Şubat 2015 Perşembe

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 10.12

BAŞKAN: Mahmut KAÇAR (Şanlıurfa)

BAŞKAN VEKİLİ: Mehmet ERDOĞAN (Adıyaman)

SÖZCÜ: Önder MATLI (Bursa)

KÂTİP: Mehmet S. HAMZAOĞULLARI (Diyarbakır)

---- 0 ----

BAŞKAN – Çok değerli milletvekilleri, kurumlarımızdan ve sivil toplum örgütlerimizden gelen çok değerli temsilci arkadaşlarımız; 13 Ocak 2015'te Başkanlık Divanı seçimiyle çalışmalarına başlayan Mevsimlik Tarım İşçilerinin Sorunlarının Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırma Komisyonumuzun bugün 9'uncu toplantısını gerçekleştiriyoruz. Geçen bu bir aylık zaman zarfı içerisinde Komisyonumuz çok yoğun bir çalışma temposu içerisinde izleme kurulunun tüm üyelerini, kurumlarımızın müsteşar, müsteşar yardımcılarını, kurum başkanlarını, bu konuyla ilgili çalışmalarda bulunan sivil toplum örgütlerimizi, üniversitelerimizi, akademisyenlerimizi ayrıntılı bir şekilde dinleme ve onlarla müzakere etme fırsatını buldu. Bugün, bizim sivil toplum örgütleri ve kurumları dinleme noktasındaki son çalışmamız. Burada da, bugünkü oturumumuzda da mevsimlik tarım işçileriyle ilgili gerek uluslararası standartlar ve gerekse de dünyadaki iyi uygulamalar noktasında çok değerli ILO Türkiye Direktörü Numan Özcan Bey'in sunumu olacak. Ardından yine bu konularla ilgili, gerçekten bu konuyu kendisine dert edinen bilim adamlarımız var; Ankara Üniversitesi Rektörlüğünün mevsimlik tarım işçileriyle ilgili çalışmalar hakkında bilgi vermek üzere Kalkınma Çalışmaları Araştırma ve Uygulama Merkezi Müdürümüz Profesör Doktor Bülent Gülçubuk ile Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Müdürümüz Doçent Doktor Müge Artar Hanımefendi'nin sunumları olacak. Yine, Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Sanayi Bölgeleri Genel Müdürü Yaşar Öztürk Bey ile Bilim, Sanayi ve Teknoloji Genel Müdür Vekili Mehmet Madencan'ın sunumları, son olarak da yine bu konularla ilgili Sağlık Bakanlığı Kamu Hastaneleri Kurumu Ankara Meslek Hastalıkları Hastanesi Başhekimliğinden Doktor Engin Tutkun Bey bu konuyla ilgili, olayın meslek hastalıkları boyutuyla ilgili sunumunu gerçekleştirecekler.

Ben ilk olarak sözü mevsimlik tarım işçileriyle ilgili uluslararası standartlar ve bu konudaki dünya örnekleri noktasında bilgi vermek üzere ILO Türkiye Direktörü Numan Özcan Bey'e sözü bırakmak istiyorum.

Buyurun Sayın Özcan.

ILO TÜRKİYE DİREKTÖRÜ NUMAN ÖZCAN – Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

Değerli üyeler, hepinize günaydın. Uluslararası Çalışma Örgütü adına hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Öncelikle, bizi buraya çağırdığınız ve görüşlerimizi iletme fırsatı verdiğiniz için değerli Komisyonumuza çok teşekkür ederiz. Ayrıca, madenlerde ve inşaatlarda iş sağlığı ve güvenliğiyle alakalı olarak ILO sözleşmelerinin yakın zamanda onaylanmasıyla alakalı Meclisimizin gösterdiği iradedden dolayı da kendilerine çok teşekkür ederiz. Yine, yüce Meclis çatısı altında mevsimlik tarım işçilerinin sorunlarını görüşmek üzere böyle bir Komisyonun kurulmuş olmasından dolayı da büyük memnuniyet duyduğumuzu ve bunu çok önemseyeceğimizi de belirtmek isterim.

Hiç kuşkusuz mevsimlik tarım işçileri Türkiye'deki çalışma hayatının en dezavantajlı gruplarından birisini oluşturuyor. Sayıları 300 bin civarında olduğu tahmin edilen mevsimlik tarım işçileri, her yıl Türkiye'nin özellikle doğu illerinden batı illerine göç ediyorlar ve bu insanlar, tarımın kendine özgü niteliklerinden dolayı oldukça ağır koşullar altında çalışmakta ve yaşam mücadelesi vermektedirler. Biz de ILO olarak uzun yıllardır mevsimlik tarım işlerinde çalışan kişilere yönelik olarak özellikle çocuk işçiliğiyle alakalı olarak önemli çalışmalar yürütmekteyiz. Bu çalışmalardan elde ettiğimiz sonuçlarla alakalı zaten sayın üyelerimize birer dosya hazırladık, onlar sizlere dağıtıldı, bundan sonraki bölümde de daha detaylı bilgi vereceğiz.

Bu çalışmalar sırasında gördüğümüz problemler arasında en önemlileri ulaşım, konaklama, eğitim, sağlık, güvenlik, sosyal çevreyle ilişkiler, kayıt dışılık, örgütsüzlük, iş sağlığı ve güvenliği yönünden sıkıntılar, uzun çalışma saatleri ve çocuk işçiliği gibi konular ön plana çıkmaktadır. Bunlarla ilgili çok detaya girmeyeceğim zaten Komisyonumuz çok detaylı şekilde tüm kesimlerden bilgi almış ancak en önemli burada bizim vurgulamak istediğimiz, buradan daha da belki bu dezavantajlı gruplar arasında daha da dezavantajlı grupta bulunan kadınlar ve çocuklar. Özellikle bu gezici ve geçici konumda çalışan kadın tarım işçileri hem tarımsal uğraşlarının yanı sıra ev içi rolleri açısından da büyük ve ağır sorumluluk altındadırlar. Bir yandan ailenin günlük yaşam gereksinimlerini yerine getirmeye çalışan bu kadın işçiler bir yandan da aile ekonomisine katkıda bulunmaya çalışmaktadırlar.

Yine, en dezavantajlı kesimlerden bir tanesi de çocuklar olmaktadır bu mevsimlik tarım işçiliğinin sonuçları bakımından. Çocuklar eğitimlerini yarıda bırakarak aileleriyle birlikte göç etmekte ve tarımda ağır çalışma koşulları dâhil olarak çoğu zaman eğitimden yoksun olarak ciddi sorunlarla karşılaşmaktadırlar. Yine, aynı şekilde dayı başı mekanizması da burada sorun yaratan konulardan bir tanesi olarak ön plana çıkıyor. Yine, hepinizin bildiği üzere bu konuyla alakalı yakın

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : Mevsimlik Tarım Giriş : Tarih :12/02/2015 Stenograf : Kayıt: AraştırmaTar. Sayfa: 2
zamanda mevzuat anlamında da çalışmalar yapıldı mevsimlik tarım işçilerine yönelik olarak ve araçlara yönelik olarak ancak uygulamada hâlâ bazı sıkıntıların çekildiği gözüküyor.

Ben izin verirsiniz kısaca ILO boyutuna değinmek istiyorum. Bildiğiniz gibi, Uluslararası Çalışma Örgütü'nün en temel fonksiyonlarından bir tanesi uluslararası çalışma standartlarını belirlemek. Bu standartlar, işçi, işveren ve hükümetler tarafından Uluslararası Çalışma Konferansı sırasında sözleşme veya tavsiye kararları şeklinde belirleniyor, üye ülkeler de bu kararları veya sözleşmeleri kabul ettiği ölçüde bunlar tarafından bağlayıcı hükümlerle karşılaşıyorlar. Bu konuyla alakalı, belki en alakalı olabilecek olan sözleşme Tarımda Güvenlik ve Sağlık Sözleşmesi. Bu sözleşmeyle ilgili birkaç hususa dikkatinizi çekmek istiyorum. Öncelikle bu sözleşme genel olarak tarımda güvenlik ve sağlıkla alakalı hükümler içermekle birlikte geçici ve mevsimlik işçilere yönelik olarak da aynı hakları vermektedir. Dolayısıyla hem genel hükümler var, ayrıca ayrı bir maddeyle bu hükümlerin tamamının geçici ve mevsimlik işlerde çalışan kişilere de sağlanması gerektiği belirtiliyor.

Yine, burada sözleşmede ön plana çıkartılan konulardan bir tanesi, tarımda iş sağlığı ve güvenliğiyle alakalı ulusal bir politika belirlenmesi ve bununla alakalı bir yetkili makamın belirlenmesi, işçilerin ve işverenlerin hak ve görevlerinin belirlenmesi ve bununla alakalı koordinasyon mekanizmalarının kurulması öngörülüyor.

Yine, tarım iş yerleri için uygun bir denetim mekanizmasının kurulması, işverenin sağlık ve güvenlik tedbirlerini alması ve bununla alakalı gerekli analizleri yapması, yine işçilerin eğitimi konusu özellikle vurgulanmakta. Yine, işçilerin bilgilendirilmesi ve onlara danışılması, sözleşmenin önemli bir şekilde altını çizdiği konulardan bir tanesi.

Yine, bizim konumuzla alakalı, mevsimlik tarımla alakalı olmak üzere özellikle tarımda çalışan kişilerle alakalı sosyal tesisler ve asgari barınma imkânlarının sağlanması da sözleşmenin hükümleri altında kapsanmış durumda. Biz de Türkiye'nin bu sözleşmesinin onaylanmasıyla ilgili gerekli çalışmaları yapmasının bu sorunun çözümü açısından olumlu nitelikte olacağını düşünüyoruz.

Ben sözü daha fazla uzatmadan bu konuyla alakalı ILO'nun yaptığı çalışmalarla ilgili daha detaylı bilgi vermek üzere yine Uluslararası Çalışma Örgütünden Nejat Bey'e sözü vermek istiyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Buyurun.

ILO PROGRAM YÖNETİCİSİ NEJAT KOCABAY - Teşekkür ederim Numan Bey.

Sayın Başkan, Komisyonun değerli üyeleri; ben de uluslararası Çalışma Örgütü Türkiye Temsilciliği ve şahsım adına sizleri saygıyla selamlıyorum.

Uluslararası Çalışma Örgütünde program yöneticisi olarak çalışıyorum. Ağırlıklı olarak Çocuk İşçiliğiyle Mücadele Programı ve Suriye krizine yönelik ILO'nun yanıt çerçevesi içinde uzmanlık yapmaktayım.

Komisyonla arz edeceğimiz çerçevenin yanı sıra oldukça ayrıntılı bir çalışma dosyası takdim ettik tüm üyelerin ve değerli uzmanların takdirine. Onlar hakkında sunumun akışı içinde bilgi aktarmaya çalışacağım. ILO'nun mevsimlik tarım işçiliğiyle, gezici ve geçici tarım işçiliğiyle Türkiye özelindeki ilgisinin yaklaşık on üç-on dört senelik bir geçmişi olduğunu söylemeliyim ve tüm çalışmaların da aslında uluslararası perspektiften bakıp uluslararası standartları belirleyen, uygulayan ve teknik destek sunan bir kuruluş olması hasebiyle bir veriye dayalı olarak çalışmayı önceliğe alan ve bunu üye ülkelerdeki ofislerine de yansıtan bir yapısı var. Bu çerçevede biz mevsimlik gezici tarımla ilgili veri toplama çalışmaları kapsamında üç farklı çalışmayı ulusal uzmanlarla uluslararası yöntem desteğiyle yürütmüş, raporlanmış, kamuoyunun ve kurum ve kuruluşların dikkatine sunmuş durumdayız.

Bunlardan ilkinde baktığımızda, Türkiye'de Gezici ve Geçici Kadın Tarım İşçilerinin Çalışma ve Yaşam Koşulları ve Sorunları Araştırması. 2002 yılında Ankara Üniversitesi Profesör Doktor Sayın Nurettin Yıldırak, o gün doçent bugün Profesör Doktor Sayın Bülent Gülçubuk ve ekipleri nezdinde hazırlanmış bir çalışmaydı. 2003 yılında ILO'nun Çocuk İşçiliğiyle Mücadele Programı çerçevesinde bir temel veri araştırması gerçekleştirildi. Tarımda En Kötü Biçimlerdeki Çocuk İşçiliği Temel Veri Araştırması. Bahse konu veri araştırmasında da Profesör Bülent Gülçubuk ve Ertan Karabıyık'tan katkı, destek alındı. Türkiye için veri toplama çalışmaları çerçevesinde yaklaşık on yıllık bir boşluktan sonra özel bir projenin alt yapısına hizmet etmek üzere Ordu İlinde Fındık Hasadında Çalışan Mevsimlik Gezici Çocuk İşçileri Mevcut Durum Hızlı Değerlendirme Araştırması ve Raporu yürütüldü 2013 yılında, projenin teknik ortaklarından Kalkınma Atölyesi Kooperatifi desteğiyle.

Bu veri toplama çalışmalarına baktığımızda, 2002 yılına Komisyon üyelerimizi geri döndürdüğümüzde, 9 ilde bir çalışma yürütüldüğünü, tabii kadın işçiler özelinde olsa da genel mevsimlik tarım işçiliğinin yapısına ilişkin çok ayrıntılı bilgilerin yer aldığı bir rapor hazırlandı, bu raporu elektronik ortamda takdim edeceğiz. Rize'de çay, Ordu ve Giresun'da fındık, Ankara Polatlı, Eskişehir ve Konya'da şeker pancarı, Adana ve Aydın'da pamuk, Ankara Beypazarı'nda havuç ve Manisa'da üzüm tarımında çalışan kadınların çalışma ve yaşam koşullarına ilişkin bu çalışmada Numan Bey'in sunumunda belirttiği, Komisyonun süregelen çalışmalarında ve tabii ki deneyimleri ışığında da sıkça tanık olduğu temel sorun alanları tanımlandı. Bunlar raporda da ayrıntılı yer aldığı için çok kısa geçeceğim ama tartışma bölümünde bir bilgi ihtiyacı olduğunda cevaplamaktan memnuniyet duyacağız.

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : Mevsimlik Tarım Giriş : Tarih :12/02/2015 Stenograf : Kayıt: AraştırmaTar. Sayfa: 3

Ulaşım ile ilgili sorunlar, barınma ile ilgili sorunlar, sağlıkla ilgili sorunlar, iş sağlığı ve güvenliğiyle ilgili sorunlar, sosyal korumaya ilişkin sorunlar, çalışma ilişkisi, ücret ve sözleşmeye ilişkin sorunlar, eğitim alanındaki sorunlar, beslenme ve hijyen alanındaki sorunlar ve mevzuata ilişkin sorunlar. Çeşitli paragraflarla, çeşitli bölümlerle bu çalışma içinde ayrıntılandırıldı.

Buradan bir yıl sonra, tabii, biz başka bir alanda çocuk işçiliği üzerine bir çalışmayı Adana'da Karataş bölgesinde pamuk tarımında çalışan çocukların ve ailelerinin ve sosyal çevrelerinin sorunlarının ne olduğunu tespit etmek üzere yürüttük. Bu çalışmayı da yine elektronik ortamda takdim edeceğiz. Burada da aynı sorunlar yani aynı alanlar -aslında belki sorun tanımlaması çok doğru değil çünkü içinde bütünü bir sorun değil, o konuyla ilgili, o sektörle ilgili başlıca sorunlar demek daha doğru olacak- listelendi, bunun üzerine biraz daha özel bir yapıda tarım aracı ve bahçe sahibiyle ilgili değerlendirmeler görüyoruz bu çalışmada ve buna dayalı olarak da kamu kurum ve kuruluşlarına belli sorumluluklar atfedilmesi gerektiğine ayrıntılı bir çerçevede bu raporda değiniliyor.

On yıl sonrasında, 2013 yılında, yine başlangıçta belirttiğim bir hızlı saha araştırması ve bir projeye altyapı teşkil etmesi açısından Ordu İlinde Fındık Hasadında Çalışan Mevsimlik Gezici Çocuk İşçileri Mevcut Durum Hızlı Değerlendirme Çalışması yürütüldü. Bu hızlı değerlendirme çalışması tabii, diğer iki çalışma gibi ayrıntılı istatistik veri toplamaktan çok nitel verilere odaklanan bir çalışmaydı. Benzer sorunların, benzer alanlardaki sorunların bulunduğu, ayrıntılandırıldı, raporlandı, ilerlemelere referans verildi, bu ilerlemeler içinde mevzuat alanındaki iyileşmeler, bu konuda ön alan kurum ve kuruluşların çabalarına referanslar verildi ve fındık tarımı özelinde değer zinciri ayrıntılandırması, fındığın üretiminden tüketimine kadar geçen süreçte rol olan tüm aktörlerin aslında rollerinin de aktarıldığı bir değerlendirme ortaya kondu. Bunun üzerine bir başlık olarak kayıt ve izleme mekanizmasının ne kadar önemli olduğu, çocuk işçiliğinin önlenmesi için mevsimlik tarım işinde aileleriyle birlikte hareket eden çocukların aileleriyle birlikte tutulan kayıtların eğitim kayıtları özelinde nasıl detaylı takip edilmesi gerektiği bu raporda bir bulgu olarak karşımıza çıktı ve yine müdahalede rol ve sorumlulukları, kurum ve kuruluşlarla yapılan ve uzmanlarla yapılan odak grup görüşmeleri sonucunda belirli başlıklarda müdahalede rol ve sorumluluklar tespit edildi. Bu çalışmalar bizi nereye götürdü? Bu çalışmalarla çocuk işçiliğiyle mücadele özelinde -az sonra belirteceğim- Türkiye'nin onayladığı 2 önemli ILO temel sözleşmesine de cevap vermek üzere ve bunun teknik desteği anlamında da ifade edilebilecek bir proje çalışması başlatıldı. 2005-2007 yılları arasında, 2002 ve 2003 yıllarında elde edilen verilerden de yararlanmak suretiyle, Adana'nın Karataş ilçesinde pamuk tarımında mevsimlik gezici ve geçici tarım işlerinde çalışan çocukların eğitime yönlendirilmesine yönelik, Millî Eğitim Bakanlığı ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ortaklığında, ILO'nun teknik desteğiyle, sosyal tarafların ortaklığıyla bir proje yürütüldü. Bunların, geçmiş gibi görünse de aslında çok önemli olduğunu düşündüğümüz proje rapor bulgularını yine elektronik ortamda Komisyon üyelerimize takdim edeceğiz.

Tabii, çocukla uğraşmaya başladığınız anda çocuğun sadece çalışma yaşamından çekilip eğitim hayatına yönlendirilmesiyle değil, çocuğu sosyal çevresiyle ele alan bir müdahale gerekli ve bunun için de ailesinin, okulun, akranlarının, hizmet veren kurum ve kuruluşların da müdahale çerçevesine dâhil olduğu bir süreçte 3.500'ün üzerinde çocuğun çalışma yaşamından çekilip eğitim olanaklarını sürdürmelerinin sağlandığı bir üç yıllık çalışma dönemine tanıklık ettik. Bu tanıklığı takiben de bu yapının aslında -az önce raporda belirttiğim- çocukların izlenmesine ilişkin bir temele oturtulması... Yani, değerli Komisyon üyelerimiz tabii ki bunu kendi çalışmalarında gördüler, bu bir döngü. O dönemlerde ağırlıklı olarak mart-nisan ayında başlayıp ekim ayında sona eriyordu. Biz, çocukla ilgili olduğu için 23 Nisan, 29 Ekim gibi kritik dönemler tanımlamıştık, kamuoyunun da aklında kalması için ama bunun son dönem içinde bütün yıla yayılan bir gezici işçilik profiline bile dönüştüğü şeklinde bazı bulgular olduğunu söylemeliyiz, belirtmeliyiz.

Bu projede öğrenilen bir konu olarak bu izlemede, aslında uluslararası platforma da taşıdığımız, Türkiye'nin son derece kapsamlı, kapsayıcı bir bilişim altyapısı olduğunu, aktif bir şekilde kullandığını ve bunu e-okul özelinde tanımlattığımızda e-okul üzerinden, çocuğun ailesiyle birlikte hareket etme çerçevesini, her aşamasını aslında takip etmenin olanaklı olduğunu raporladık, kaydettik, bunu da kurum ve kuruluşların mutabakatlarına aldık. Burada, öneriler bölümünde tekrar değerlendirmek üzere o projeye ilgili kısa bilgiyi bu şekilde tamamlamak isterim.

Yine, bir altyapı çalışması olarak tanımladığım veri toplamayı takiben 2012-2015 yılları arasında, hâlihazırda aktif olarak da süren, 2013 ve 2014 yıllarında fındık hasat döneminde sahada, hasat dönemi dışında göç veren illerde; iç göç, tarımsal mevsimlik gezici işçi göçü veren illerde yürüten çalışmalarla sürdürdüğümüz bir çerçeve. Burada değerli üyelerin dikkatini takdim ettiğimiz dosyaya çekmek istiyorum. Biliyorum ki saha ziyaretleri de yapacaksınız. Konuyla ilgili pek çok belge, bilgi, dokümana sahipsiniz, pek çok görüşme yapıyorsunuz. Burada bizim, uluslararası platformda Türkiye'nin de gururu olarak sunduğu ve bir eğitim materyali olarak kullanılan bir DVD setine ulaşacaksınız dosyalarımızın içinde piccolo 1 ve piccolo 2 olarak tanımlanan. 2013 ve 2014 yıllarında Ordu ilinde çocukların mevsimlik tarım işlerinden çekilerek eğitime yönlendirilmesine yönelik yapılan çalışmanın çerçevesini, kurum ve kuruluşların adanmışlıklarını, çocukların ve ailelerin mutluluklarını, sorunun boyutlarını ve bunun çözüm önerilerini aslında bir görsel eşliğinde izleme ve değerlendirme fırsatı bulacaksınız. Haddim olmayarak, bir uçak yolculuğunda dahi 2 DVD'yi bir saat içinde izleyebileceğinizi takdirinize sunarım. Bilgisayarınıza takıp, haftaya sahaya gitmeden izlerseniz sahadaki kurum ve kuruluş temsilcileriyle yapacağınız

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : Mevsimlik Tarım Giriş : Tarih :12/02/2015 Stenograf : Kayıt: AraştırmaTar. Sayfa: 4
görüşmelerde çok önemli bir altyapı sağlayacağını düşünüyorum. Yine, dosyanızda bu projenin hazırlık süreci ve çıktılarına ilişkin belgeler var, onları da inceleme ve değerlendirmenize sunuyoruz.

Burada özellikle bir eğitim-ihitiyaç analizi ve yine veriye dayalı çalışma gereksiniminden hareketle buna bağlı olarak geliştirilen bir eğitim programı yürüttük. Her ne kadar fındık özelinde tanımlanmış olsak da bu dosyada sunulan bahse konu rapordaki başlıklara baktığımızda büyük ihtimalle sizin diğer kurum ve kuruluşlarla yaptığınız görüşmelerdeki ana maddelere ulaşacaksınız. İlgili mevzuat, saha çalışması, kimlerle görüşüldü ve bunun üzerine de içeriğinde bu sorunla mücadele için, çocuk işçiliği özelinde olsa da mevsimlik tarım işçilerinin sorunlarının çözümüne de ışık tutacak düzende ve düzeyde bir rapor olduğunu söyleyebilirim.

Bu çalışma, hâlihazırda ve başlangıçta Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Çalışma Genel Müdürlüğü ve Ordu Valiliği ortaklığında başlamış bir çalışma. 2014 yılında Ordu'nun Büyükşehir olmasından sonra Büyükşehir Belediyesinin de ortaklığa katılımıyla kuvvetlenen ve aslında sosyal tarafların proje merkez yürütme ve yönlendirme komitelerinde, saha yürütme ve yönlendirme komitelerinde düzenli olarak bilgi, bildirim ve öneri paylaşımında buldukları düzende ilerleyen çok özel ve örnek bir proje olarak değerlendiriyoruz. Ona ilişkin, bu eğitim programıyla ilgili başlıkları da dosyanın içindeki diğer üründe bulacaksınız.

Bu projenin son çıktısı olarak, yine değerli üyelerin dikkatine sunmak istediğimiz, Ordu ilinde, mevsimlik gezici ve geçici tarımda çocuk işçiliğinin en kötü biçimlerinin ortadan kaldırılması projesi, mekânsal planlama raporu ürettik. Bu mekânsal planlama raporu Fatsa özelinde yapılan bir çalışmayı içeriyor -dosyalarınızda yer alıyor- ve sorunun çok boyutlu doğasına aslında nasıl müdahale edileceğini ve mekânsal bir çözümün mevsimlik tarım işçilerinin barınmasına nasıl aracılık edebileceğini kısa, orta ve uzun erimli dönemlerle çok güzel tanımlıyor bir akademisyenin sahada çok emek vererek yaptığı bir çalışma sonucunda. Ordu'ya ziyaretinizi gerçekleştirdiğinizde, Fatsa mevsimlik tarım işçileri yerleşim alanına da ulaşma imkânınız olursa oranın dere kenarında ve şu anda tabii boş bulunan bir alan olduğunu, onun üstüne de bizim bu çalışmamızı koyduğunuzda bunun yapılabilirliğini değerlendirmenizi arz etmek isterim. Bunun için de Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, gerek kendi kaynaklarını gerekse özel sektörün kaynaklarını, fındık tanıtım grubu başta olmak üzere, bu alanın bu plana uygun önümüzdeki tarım fındık sezonunda hazırlanması için çalışma yürütüyor, onu da arz etmek isterim.

Uluslararası sözleşmeler bağlamında -kısaca başlıklarla yine geçeceğim- Türkiye'nin onayladığı, onaylamadığı ve ILO'nun burada teknik desteğini de aktardığı, onaylamasında fayda görülen alanları da takdirinize sunacağız.

Öncelikle, ILO'nun 8 temel sözleşmesi var. Ülkemiz bu 8 temel sözleşmenin tamamını onaylayan ülkeler arasında yer alıyor. Dolayısıyla, bu çok önemli bir gösterge, Türkiye'nin ILO sözleşmelerini onaylama ve uygulama konusunda kararlılığını gösteriyor. 138 sayılı İstihdama Kabulde Asgari Yaş Sözleşmesi, 182 sayılı En Kötü Biçimlerdeki Çocuk İşçiliğinin Ortadan Kaldırılması Acil Eylem Sözleşmesi doğrudan, mevsimlik tarım işçiliği ve çocuk işçiliği özelinde cevap bulan sözleşmeler. Bunun yanında, temel sözleşmeler... 29 numaralı Zorla Çalıştırma Sözleşmesi; 87 numaralı Sendika Özgürlüğü ve Örgütlenme Hakkının Korunması Sözleşmesi; 98 sayılı Örgütlenme ve Toplu Pazarlık Hakkı Sözleşmesi; 100 sayılı Eşit Ücret Sözleşmesi; 105 sayılı, Zorla Çalıştırmanın Kaldırılması Sözleşmesi ve 111 sayılı Ayrımcılık (İstihdam ve Meslek) Sözleşmesi, 1958 yılı. Bunların tamamında aslında çalışma ilişkisine ilişkin unsurları bulmak, bunlarla ilgili tavsiye kararlarında da diğer tavsiyeleri bulmak, mevsimlik tarım işçiliğiyle ilgili sorumlulukları da kapsayan ifadelere ulaşmak olanaklı.

Tarıma ilişkin ILO sözleşmelerine baktığımızda, Tarımda Asgari Yaş Sözleşmesi, 10 numaralı, 1921. Bu, Türkiye tarafından onaylanmış bir sözleşme görünmemekle birlikte ILO'nun temel sözleşmesi olan 138 sayılı İstihdama Kabulde Asgari Yaş Sözleşmesi zaten bunu kapsadığı için Türkiye için bir sorun alanı olarak değerlendirmiyoruz. Tarımda Asgari Ücret Tespiti Usulleri Hakkında ILO Sözleşmesi, 99 sayılı; Türkiye 1970 yılında onayladı ve buna uygun mevzuatını düzenledi, uygulamaları yürütüyor. Tarımda İş Teftişi Sözleşmesi, 129 numaralı Sözleşme; bu onaylanmamış durumda, mevcut altyapının yetersizliği dolayısıyla olduğunu düşünüyoruz. Tarımda Güvenlik ve Sağlık Sözleşmesi, 184 sayılı; Numan Bey'in de vurgu yaptığı, dosyalarınızda da bir Türkçe gayriresmî tercümesinin bulunduğu sözleşme de onaylanmamış Sözleşme olarak karşımızda bulunuyor.

İLHAN DEMİRÖZ (Bursa) – Pardon, bir şey sorabilir miyim Sayın Başkanım, müsaade ederseniz?

BAŞKAN – Lütfen, buyurun.

İLHAN DEMİRÖZ (Bursa) – Bundan önceki sunumda tarihler var. Şimdi, bunlar onaylandı mı? Ben o tarihleri, 1948 mesela...

ILO PROGRAM YÖNETİCİSİ NEJAT KOCABAY – O, ILO'nun tarihi, Türkiye'nin onayladığı tarihi soracaksınız efendim.

İLHAN DEMİRÖZ (Bursa) – Hayır yani onaylanmış mı bunlar?

ILO PROGRAM YÖNETİCİSİ NEJAT KOCABAY – Onaylanmış sözleşmeler ama bu tarihte değil, ben onları ayrıca arz edeyim, bizim aksaklığımız.

İLHAN DEMİRÖZ (Bursa) – Yani, hangisi onaylandı, onaylanmadı?

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : Mevsimlik Tarım Giriş : Tarih :12/02/2015 Stenograf : Kayıt: AraştırmaTar. Sayfa: 5

ILO PROGRAM YÖNETİCİSİ NEJAT KOCABAY – Bunların tamamı onaylanmış ama burada yazılı tarihler, örneğin 138 numaralı Sözleşme “1973” yazıyor, Türkiye onayı 1998’dir efendim. 182 numaralı Sözleşme 1999’da ILO Genel Kurulunda onaylanıyor, Türkiye onayı 2001’dir. Bu şekilde ama diğerleri için ayrıntılı onay tarihlerini ben ayrıca arz edeceğim. Teşekkür ederim uyarınız için.

Burada onaylanmamış olarak tanımladığımız, Tarımda Güvenlik ve Sağlık Sözleşmesi, ILO Genel Kurulunda 2001 yılında onaylanan 184 numaralı Sözleşme, bununla ilgili de önerilerimiz olacak.

Bizden bu sunum çerçevesinde beklenen, uluslararası deneyimlerin de paylaşımı. Bu konuda biz kendimizi Türkiye Ofisi olarak aslında çok yeterli ve donanımlı görmüyoruz. Bu doğrultuda, Cenevre Merkez Ofisinden alabildiğimiz desteği de aldık ve o çerçevede kısa başlıklar sunduk ama bu kısa başlıklar ötesinde, özel bir ülkenin uyguladığı özel durumlarla ilgili bir bilgi talebi olursa onu araştırıp, öğrenip yine Komisyon üyeleriyle paylaşmaktan memnuniyet duyacağız.

Bir fark olarak burada şöyle bir şey var: Bizim ulaştığımız uluslararası örnekler, bizim mevsimlik gezici tarım işçiliği ve işçi göçü anlamında örtüşen örnekler değil; uluslararası bir göç içeriği var yani ülkeler arasında ikili anlaşmalarla veya başka yollarla belli bir sistematize edilmiş fakat yabancı işçiler için göç alan ülkede sunulan istihdam olanakları, çalışma ilişkilerinin tesisine ilişkin örnekler. Burada İngiltere, Amerika ve Kanada’ya ulaştık ama biraz daha bize özel örnekler olarak, yine yabancı işçi göçünden tarım istihsalinde yararlanan ülkeler açısından.

Avrupa Kıtası’ndan İngiltere’de bizi ilgilendiren özel bir aracı yasasına rastladık, bunu Komisyonun dikkatine sunmak isteriz. 2004 yılında çıkartmışlar ve bu yasa tarım, ormancılık, bahçecilik, gıda paketleme ve işleme, kabuklu deniz ürünleri toplama işlerinde çalışan, özellikle göçmen işçilerin refah ve çıkarlarını korumak ve iş gücü sağlayıcıların ulusal iş yasaları içinde faaliyet göstermelerini sağlamayı amaçlamakta. Bahsi geçen iş kollarına işçi sağlayan araçlar ve alt yüklenicilere yönelik düzenlemeleri ve lisans prosedürlerini içermektedir. Yasayı uygulayan aracı lisanslama makamı, kamu kurumları ve kolluk kuvvetleriyle işçi ve işveren temsilcilerinden oluşan bir yönetim kurulu tarafından yönetilmektedir. Kurul, geçici işçilerin istihdamına yönelik en iyi uygulama standartlarını geliştirmek ve lisans sahiplerini denetlemekten sorumludur. Ayrıntılı bir şekilde, en azından bunu nasıl uyguladıklarını ve böyle bir yasanın özellikle araçlara yüklediği rol ve sorumlulukları kayıt altına almak konusunda da bizim örnek alabileceğimizi düşündüğümüz bir ülke olarak gündeme koyabiliriz.

Almanya’ya baktığımızda “Mevsimlik Yabancı İşçi Programı” diye bir program- yine tabii, yabancı işçi göçüyle bağlantılı- 2000 yılında başlamış ve ILO standartlarına dayanan, işçi ve işveren örgütleriyle iş birliği içinde yürütülen, ikili anlaşmalar yoluyla tarımı da kapsayan mevsimlik işlerde iş gücü göçünün iyi yönetimini hedefliyor. Almanya’da mevsimlik işçilerin haklarını korumayı hedefliyor. İşverenler ücret, çalışma, yaşama ve seyahat düzenlemelerini de içeren iş sözleşmesini, yerel istihdam ofislerini -burada da önemli bir vurgu var- sunmakta ve işçilerin işe alım harcını ödemekle yükümlüler. Program, sosyal güvenlik yardımlarının sağlanması yoluyla da Almanya’daki göçmen işçilerin çalışma koşullarını iyileştirmiş ve göçmen ailelerin refahına katkıda bulunmuş diye bildiriliyor; öğrendiğimiz tabii, değerlendirmek daha ileriki bir aşama olabilir.

Fransa’da, yine yabancı göçle ilgili benzer bir iyi uygulama olarak tanımlanabilecek, Tunus, Fas ve Polonya ülkeleriyle ikili anlaşmalar yapıyorlar ve bu ikili anlaşmalar yoluyla göç döngüsünü kolaylaştırmayı ve mevsimlik yabancı gezici işçilerin yüzde 97’sinin de tarım sektöründe istihdam edildiği bir alanı ifade ediyor. Bu programda göçmen işçiler için insana yakışır iş ve yaşam koşulları sağlanmakta, eşitlik ilkesi gözetilerek mevsimlik yabancı işçiler ulusal işçilerle aynı haklara sahip kılınmaktadır. Önemli ve anlamlı bir uygulama olarak bizim dikkatimizi çekti.

İspanya örneğine baktığımızda, İspanya’da bölgesel yönetimlerin, özellikle güneyde sunduğu belli imkânlar yanında, bir özel sektör yapılanmasıyla nasıl cevap verdiği dikkatimizi çekti. Çiftçi Dayanışma Vakfı kurmuşlar ve bu vakıf aracılığıyla Fas, Romanya ve Kolombiya’dan mevsimlik tarımda çalışmak üzere göçmen işçilere olanak tanıyorlar, destek ve yardım sağlıyorlar ve bunlar da bir yerleşke düzeninde tanımlanabilecek, bizimle ilişkilendirilebilecek 5.250 kamp ve konutu -göçmen işçiler için hazırlanmış- yönetiyorlar ve program kapsamında yılda yaklaşık 10 bin göçmene hizmet sundukları söyleniyor.

Bu uluslararası örnekler, bizim konumuza, sorunumuza, elbette özellikle yapısal düzenlemeler anlamında çok hizmet edebilecek şekilde ayrıntılı incelenmeli, değerlendirilmeli fakat bizim yapımızın da aslında özgün olduğu gerçeğini de gözetmeksizin ve Türkiye’de bu alanda yapılmış nitelikli çalışmalarda ve bu alanın çok önemli bir veri bankası niteliği taşıyan ve ülkemizin yürüttüğü; iyisiyle kötüsüyle, günahıyla sevabıyla, “Mevsimlik Tarım İşçilerinin Çalışma ve Yaşam Koşullarının İyileştirilmesi Programı” adı altında çok kapsamlı, çok kapsayıcı bir programı yürütmüş durumdayız. Bu programdan öğrendiğimiz çok ders var, çok iyi uygulamalar var, eksiklikler var, tamamlanması, geliştirilmesi gereken yönler var ama bunun o yönleriyle yeniden değerlendirilip, düzenlenip, geliştirilip adı nasıl konulursa konulsun daha ileri aşamada öğrenilenlerden yararlanacağımız önemli bir zemin sunduğunu görüyoruz. Biz bu zeminden yararlanarak Ordu’da çok iyi bir çalışma yürüttük, bunun için de Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına şükranlarımızı sunuyoruz.

Bizim, Komisyona sunmak üzere, tabii, sonuç olarak, son söz yerine belki söyleyebileceğimiz; çok ayrıntılı, kapsamlı maddeleştirilmiş, onu yapalım, bunu iyileştirelim... Yani, lokal çalışmalar elbette olmalı, bunları öneriyoruz;

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : Mevsimlik Tarım Giriş : Tarih :12/02/2015 Stenograf : Kayıt: AraştırmaTar. Sayfa: 6

bugüne kadar ki gözlemlerimize, deneyimimize dayanarak öneriyoruz. Bunları ulusal platforma kurum ve kuruluşlarla taşımaya odaklanmalıyız fakat bizim buradaki, bu toplantıdaki temel önerimiz, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının özenli ve özel bir -Sayın Bakanımız tarafından açıklanan- Ulusal İstihdam Stratejisi var, 2014-2023 yıllarını kapsıyor. Yani, biz bu stratejiye sırtımızı dayasak, bu stratejinin beklentilerini, tarım sektörüne ilişkin amaç, hedef ve politikaların yerine getirilmesini öne alsak ve bununla ilişkili tanımlanmış eylem planlarına gidip baksak... Burada aslında bütün tanımları görüyoruz ve bu eylem planının alt eylemlerle desteklendiği, kurum ve kuruluş sorumluluklarının tanımlandığı... Buradaki en kritik nokta, sahaya gittiğinizde -biz bunu çok duyduk, gözlemledik, sorunu yaşayan yerel yöneticilerden, valilerden, vali yardımcılardan, belediye başkanlarından duyduk- bu politikaya ilişkin ulusal ve yerel düzeyde ilgili kurum ve kuruluşlara gerekli kaynak tahsisi... Kaynak olabilir, tahsis edilebilir ama bunun bir ileri safhasında da yine bir stratejik planın çok olmazsa olmazı performans ölçütlerine uygun izleme, değerlendirme, güncelleme gereğini Komisyonun dikkatine -zaten bildiği bir konu olması itibarıyla- kısaca sunmak, arz etmek istiyoruz.

İkinci bir öneri olarak da 184 sayılı Tarımda İş Sağlığı ve Güvenliği Sözleşmesi'nin onaylanması hedefi doğrultusunda gerekli altyapı çalışmalarının tamamlanması, bu sözleşmeye imza koymak suretiyle de daha ileri düzeyde hizmet sunmak için ve daha ileri düzeyde bir istihdam ilişkisi temin etmek için çalışma yürütülmesini öneriyoruz.

Süremizi biraz aştığımızın farkındayım, sabırla dinlediğiniz için teşekkür ediyoruz. Daha ayrıntılı ve detaylı bilgi ve belgeyi yine takdim edeceğimizi tekrar etmek istiyorum. Soru olursa memnuniyetle burada, takip eden dönemde de direktörümüzün nezdinde ofisimizde cevaplamaktan memnuniyet duyacağımızı saygılarımla arz ederim.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Biz teşekkür ediyoruz.

Benim burada bir iki sorum ve değerlendirmem olacak, ondan sonra sözü çok değerli Komisyon üyesi arkadaşlarımıza bırakacağım.

184 no.lu Uluslararası Sözleşme'nin imzalanması gerektiğinden bahsettiniz. Tabii, belki şu an daha teferruatlı bilgi verme durumunda olmayabilirsiniz ama bizim sunum yapan tüm kurumlardan, yazılı olarak önerilerinin detaylı bir şekilde verilmesi noktasında bir arzumuz var, talebimiz var. Bu 184 no.lu Sözleşme'nin bir örneğini bize verdiniz. Bunu imzalayan ülkelerdeki uygulama sonuçları ve bunun somut olarak Türkiye'deki mevsimlik tarım işçilerinin çalışma hayatına yansımalarıyla ilgili bir bilgi notu olursa bu bizim uluslararası sözleşmenin imzalanması noktasındaki değerlendirmemize katkı verecektir.

Bir ikincisi: Tabii, uluslararası standartların yanında uygulama örneklerini biz önemsiyoruz bugünkü sunumunuzdan. Yalnız, sunumunuz şu anda Türkiye'ye örnek teşkil edebilecek bir uygulama örneğinin olmadığı gibi bir sunum oldu çünkü sizin bahsetmiş olduğunuz ülkelerdeki mevsimlik tarım işçileriyle ilgili istihdam tamamen başka ülkelerle yapılan anlaşmalar doğrultusunda göçmen işçiler üzerinden yapılan bir çalışma. Tabii, Türkiye'deki mevsimlik tarım işçilerinin durumu farklı. Aynı ülkenin vatandaşları olarak bir ilden başka bir ile şeklinde bir hareketlilik söz konusu. Bizim bu arada yapmış olduğumuz çalışmalarda... Fransa'da 18 Temmuz 2002 tarihinde tarım sektöründe mevsimlik işçi çalıştırılmasına ilişkin olarak Fransa'daki ilgili sosyal taraflar arasında bir anlaşma yapıldı. Bu bağlamda, 2002 yılından itibaren bir programın yürütüldüğü, Fransa'da yaklaşık olarak 826 bin mevsimlik tarım işçisinin olduğu ve Fransa'nın güney bölgesinde bununla ilgili çok güzel uygulama örnekleri olduğuyla ilgili, bizim de Çalışma Bakanlığı üzerinden ve uzmanlarımızın yapmış olduğu bir çalışma elimizdeki veri. Burada önemsedığımız en önemli husus, mevsimlik tarım işçilerinin çok büyük bir oranda Fransız vatandaşı olan kişilerden olduğu yani Türkiye'yle aynı minvalde. Bu örnekle ilgili bir bilginiz var mı? Yoksa, bu konu noktasında önümüzdeki süreçte en azından yazılı not olarak bizi bilgilendirirseniz veya ILO'nun Avrupa bölgesindeki ülkelerden Türkiye'ye uyabilecek bir örnek üzerinden bize bir bilgilendirme yaparsanız memnun olurum.

Ben sunumunuz için çok teşekkür ediyorum.

Sorusu olan milletvekili arkadaşlarımız varsa sözü sayın milletvekillerimize arz edeceğim.

Buyurun Sayın Tüzel.

ABDULLAH LEVENT TÜZEL (İstanbul) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

ILO temsilcileri Numan Bey ve Nejat Bey'e sunumları için teşekkür ediyoruz.

Şimdi, bu sunum içerisinde geçen ama bize verilen dokümanlarda olmadığını zannettiğim, bir, kadın tarım işçileri çalışma koşullarıyla ilgili 2002 raporu; bir de bu, Ordu ili fındık hasadı çocuk işçilikleriyle ilgili 2003 raporu konuşmanızda geçti, bunları bize dijital ortamda iletmekten söz ettiniz galiba. Daha sonra mı elimize geçecek?

ILO PROGRAM YÖNETİCİSİ NEJAT KOCABAY – Hemen yanımda -160 ve kusur sayfalık raporlar olduğu için efendim- elektronik ortamda burada yüklemek üzere getirdim.

ABDULLAH LEVENT TÜZEL (İstanbul) – Tamam, onlardan yararlanırsınız.

Şimdi, sunumuzda geçen, çocukların eğitimiyle ilgili proje, hani bilişim alanındaki gelişkinlik ve bir e-okuldan söz ettiniz. Yani, bu, tarım alanındaki çocukların elektronik ortamda eğitimi mi kastedildi bundan, tam ben anlayamadım, bu konuyu biraz daha açarsanız yani gerçekten bu mümkün mü? Çok öyle olmadığını düşünüyorum ama nedir? Yanlış anlamış da olabilirim.

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : Mevsimlik Tarım Giriş : Tarih :12/02/2015 Stenograf : Kayıt: AraştırmaTar. Sayfa: 7

Şimdi, 8 temel sözleşmenin onaylandığından söz ettiniz. Mesela, bunlardan bir tanesi asgari ücretin saptanma yöntemlerine dair zannedersem. Şimdi, bunlar ne ölçüde uygulanıyor, hiç değerlendirdiniz mi ya da bu sözleşme, ILO sözleşmesi mesela bu konuda ne öneriyor, bizde nasıl oluyor; buraları biraz daha açabilir misiniz?

Bir diğer şey: Ulusal istihdam stratejisi. Tabii, mevcut Hükümetin çok esas aldığı, çalışma hayatında da hedeflerinden biri. Anladığımız kadarıyla “Tarımda da 2014-2023.” dediniz. Bu nedir biz mesela bilmiyoruz. Yani, belki şimdi, belki sonra ya da yazılı belge olarak da bunları bilmemiz gerekiyor.

Sayın Başkan, şimdi bu bapta değerlendirme ILO temsilcileri de yapabilir ama bizim önemli bir sorumuz mevsimlik tarım işçilerinin işte, ulaşım, barınma, güvenlik, sağlık, birçok yaşam ve çalışma hayatına dair sorunları konuşuyoruz ama siyasi haklar babında, anayasa yurttaşlık hakları babından seçme ve seçilme hakkı yani oy kullanma hakkı bizim şimdiye kadar çok dile getirmedığımız bir şey oldu. Oysaki işte, içinde bulunduğumuz seçim yılı açısından da bu çok temel bir problem. Yani, mesele hem onların vatandaşlık hakkı açısından hem de ülkemizin siyasi geleceği, yönetimin belirlenmesi açısından bütün partilerin ihtiyaç duyduğu bir mesele. Çünkü, işte, 1 milyonu aşkın bir nüfus bu sürede göçerlik nedeniyle ve işte, ikametgâh, kayıt, seçmen kaydı ya da çalışma koşulları nedeniyle oy kullanma hakkını fiilen hayata geçiremiyor, kullanamıyor. Yani, buna bizim hızlı bir şekilde hem el atmamız hem çözüm üretmemiz ve mümkünse bu çözümü aslında bu önümüzdeki seçimlerde çözecek şekilde de Meclisin hayata geçireceği bir düzenleme yapması gerekiyor. Hani hem Komisyonumuzun hem de bütün bu konuda bize katkı sunan uzman arkadaşlarımızın bir önerisi olabilir mi, bir değerlendirmeleri var mı? Çünkü şimdiye kadar gelen raporlarda işin bu hususu hiç konuşulmuyor. Ama, bunu bizim hızlı bir şekilde belki son dönemece girdik ama bir ele almamız gerekiyor. Bunlarla ilgili varsa arkadaşlarımızın değerlendirmelerini onları öğrenmek isteriz.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

Sorusu olan milletvekilimiz var mı? Yok herhâlde.

Sayın Vekilime bir katkı sunmak için söylüyorum: Daha doğrusu, bu siyasi haklar noktası gerçekten, ilk defa gündeme geliyor. Doğu ve güneydoğu illerinde son cumhurbaşkanlığı seçiminde oy verme oranındaki düşüşün nedenlerinden biri demiyorum, en önemli nedeni, yaz mevsiminde mevsimlik tarım işçilerinin kendi ikamet ettikleri yerlerde bulunmaması; önemli. Bunu da söylediğiniz için çok teşekkür ediyorum. Onu hızlı bir şekilde inşallah gündemimize alıp neler yapabileceğimizi birlikte tartışmış oluruz.

Süreyi de hatırlatarak ben arkadaşlarımıza cevap hakkı vereceğim.

Buyurun.

ABDULLAH LEVENT TÜZEL (İstanbul) – Sayın Başkan, bu konuda mesela şey de olabilir yani sizin de mutlaka tespitleriniz var ama çeşitli araştırma kuruluşları var biliyorsunuz. Yani bunların tespitleri ve önerilerini de anlatabiliriz.

BAŞKAN – Hızlı bir şekilde, önümüzdeki haftaya onu gündemimize alalım.

Buyurun.

ILO TÜRKİYE DİREKTÖRÜ NUMAN ÖZCAN – Evet, teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

Diğer ülkelerdeki uygulamalarla ilgili özellikle 184 sayılı Sözleşme'nin uygulanmasıyla ilgili ILO'nun değerlendirmelerinin, raporlarının mevcut olduğunu zannediyorum. Bununla ilgili biz bir araştırma yapıp Komisyonumuza sunabiliriz 184 sayılı Sözleşme'yi uygulayan ülkeler ve uygulamada yaşanan sıkıntılarla ilgili.

BAŞKAN – Bir de bu uygulamanın ülkemize katacağı değeri madde madde –mutlaka burada yazıyordur ama- biraz daha tabii, uluslararası dilden halk diline dönüştürme şeyi anlamında söylüyorum.

ILO TÜRKİYE DİREKTÖRÜ NUMAN ÖZCAN – Onunla ilgili bir notu memnuniyetle sunarız.

Fransa'daki bu sosyal taraflar arasındaki anlaşmayla ilgili bir bilgimiz şu anda açıkçası yok. Yani, bir uluslararası sözleşme anlamında olmadığı için ama onunla ilgili de yine araştırmada bulunabiliriz.

“Bu sözleşmeler ne şekilde, ne kadar uygulanıyor Türkiye'nin onayladığı sözleşmeler?” Onunla ilgili bir soru oldu. Bu tabii, özellikle 98 ve 87 sayılı sözleşmeler bağlamında da Türkiye'de çok gündemde olan bir konu. Bununla ilgili tabii, sözleşmenin uygulanmasıyla ilgili ne şekilde bunların takip edilebileceği ILO'nun aslında ana sözleşmesinde mevcut. Bununla ilgili ILO'nun yetkili kurulları var, özellikle uzmanlar komitesi ve konferans komitesi adı altında. Zaten bu sözleşmeleri uygulayan ülkeler, sözleşmelerin uygulanmasıyla ilgili yaptıkları çalışmaları ILO'ya düzenli olarak raporluyorlar. Onların dışında, buradan, sosyal taraflardan ve diğer taraflardan yine sözleşmenin uygulanmasıyla ilgili yaşanan sıkıntılar ILO'ya iletiliyor. Bu sıkıntılar ve üye ülkelerin raporları üzerinden uzmanlar komitesi çalışmalarını yapıp bununla ilgili her yıl raporlarını açıklıyorlar her sözleşmeyle alakalı. Dolayısıyla, bütün bu sözleşmelerle alakalı Türkiye'nin yaptığı veya Türkiye'deki sıkıntılarla ilgili ILO'nun değerlendirmeleri bu komisyon raporlarında bulunabilir, uzmanlar komitesi raporlarında bulunabilir.

E- okul ve ulusal istihdam stratejisiyle ilgili...

ABDULLAH LEVENT TÜZEL (İstanbul) – Bu açıdan mesela, kısaca da olsa saptadığınız şeyler nelerdir? Yani bizim sonuç itibarıyla aynı şeyleri komisyon raporunuzda yazmanızın bir şeyi yok. Yani çıkacak raporun sonuç itibarıyla bu alanda bir sorun çözücü, sorun açıcı bir içerikte olması lazım. Onun için, o gözlemlerinizi önemli tabii.

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : Mevsimlik Tarım Giriş : Tarih :12/02/2015 Stenograf : Kayıt: AraştırmaTar. Sayfa: 8

ILO TÜRKİYE DİREKTÖRÜ NUMAN ÖZCAN – Yani orada şimdi Türkiye bu 184 sayılı Sözleşmeyi kabul etmediği için, bu alanda bir gözlem yok yani ILO'nun bu alanda yaptığı bir uzmanlar komitesi raporu yok çünkü bu sadece sözleşmeyi uygulayan ülkelerle alakalı yapılan bir şey. Ama, diğer sözleşmelerle alakalı yapılan yorumlar da bu Komisyonun çalışma alanına girmeyebilir. O nedenle, belki Sayın Başkanımızın önerdiği gibi, sözleşmeyi uygulayan ülkelerdeki duruma biraz bakmak Komisyon açısından belki daha yararlı olabilir.

İLHAN DEMİRÖZ (Bursa) – Bunun belli mesafede durması lazım anlaşılın o. Yani Fransa'yı örnek verdiniz, İspanya'yı örnek verdiniz, o anlamda değil. Hangi noktalarda verdiniz? Ortaya baktığımız zaman, bütün sözleşmeler var, her şey var ama gelinen nokta...

BAŞKAN – Ben teşekkür ediyorum.

ILO TÜRKİYE DİREKTÖRÜ NUMAN ÖZCAN – Diğer 2 konu e-okul ve ulusal istihdam stratejisiyle ilgili de Nejat Bey detaylı bilgi verecek.

BAŞKAN – Arkadaşlar, süre sorununu da hatırlatalım sizlere.

ILO PROGRAM YÖNETİCİSİ NEJAT KOCABAY – Kısa Sayın Başkanım.

Sayın Vekilimizin sorusuna cevap vermeye çalışayım. E- okulla ilgili tabii, ben hızlı hareket ettiğim için yanlış ifade ettim. Elektronik ortamda bir eğitim veya uzaktan eğitimi öneren veya kapsayan değil, mevcut altyapının çocukların mevsimlik tarım hareketi içinde ders devamlılıklarını, başarılarını ve kayıtlarını izleyecek bir sistem olarak, öneri olarak raporlaştırmıştık. Şanlıurfa'da örneğin, bir öğrenci ailesiyle birlikte mart ayında okul dönemi içinde Adana'ya doğru gidiyor. Peki, gittiği an itibarıyla orada bir tuşla siz o çocuğun kayıtlı olduğu okuldan ayrıldığını ifade edebiliyorsunuz. O ifade, bilişim altyapısında Adana'da, Karataş'ta, Yemişli Köyü'nde ilgili okulun müdürünün önüne kadar düşebilecek altyapı var. Çocuğu izleyip orada misafir veya öğrenci statüsünde kaydını yapıp eğitim devamlılığını sağladığımızda çocuk tarlada çalışmamış oluyor ve bunun için altyapı var. Bu önemli bir politika önerisi, uygulama önerisi aslında. Bu altyapıdan yararlanmasını arz etmiştik.

Ulusal istihdam stratejisiyle ilgili tabii, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının Komisyon üyelerimize elektronik ortamda da olduğunu biliyorum ama belki dosyayı dağıtmak, takdim etmek gibi bir inisiyatifi olabilecektir. Siyasi konu bizim dışımızdaydı, ona Sayın Başkan cevap verdi.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum arkadaşlar, sağ olun.

Arkadaşlarımıza sunumları için çok teşekkür ediyorum.

Şimdi, sunumlarını yapmak üzere, Ankara Üniversitesi Rektörlüğünün mevsimlik tarım işçileri ile ilgili çalışmaları hakkında bilgi vermek üzere Kalkınma Çalışmaları Araştırma ve Uygulama Merkezi Müdürü Profesör Doktor Bülent Gülçubuk Bey'in sunumunu dinleyeceğiz.

Bülent Bey, buyurun.

Bir de herhâlde sizinle birlikte sunum yapacak olan Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Müdürümüz Doçent Doktor Müge Artar Hanımefendi olacak. Hoş geldiniz siz de.

Yani, çok uzun süre katkılarınızı almak istiyoruz ama bu süre hatırlatmasını bir müdahale olarak algılamamanızı arzu ediyorum.

KALKINMA ÇALIŞMALARI ARAŞTIRMA VE UYGULAMA MERKEZİ MÜDÜRÜ PROF. DR. BÜLENT GÜLÇUBUK – Yok, Sayın Başkanım, ben bir ders saati olarak düşündüm, o da kırk beş dakika ama o kadar uzatmayacağım.

BAŞKAN – Buyurun.

KALKINMA ÇALIŞMALARI ARAŞTIRMA VE UYGULAMA MERKEZİ MÜDÜRÜ PROF. DR. BÜLENT GÜLÇUBUK – Sayın Başkan, Sayın Komisyon üyeleri, değerli konuklar; sizleri Ankara Üniversitesi adına ve aynı zamanda ben Ziraat Mühendisleri Odası adına da katılıyorum, Odanın da görüşlerini yansıtacağım; sevgi ve saygıyla selamlıyorum.

Ankara Üniversitesi Kalkınma Çalışmaları Merkezi Müdürlüğünü yürütüyorum, ben katılıyorum. Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Müdürü Sayın Profesör Doktor Müge Artar katılıyor. Ki bu Komisyon Müge Hoca'ma da uğurlu geldi, şundan dolayı: Daveti aldığı gün profesörlüğü çıktı üniversite yönetim kurulundan, bunu da buradan belirtmek isterim.

BAŞKAN – Artık, Komisyon üyeleri görür yani.

Hayırlı uğurlu olsun.

KALKINMA ÇALIŞMALARI ARAŞTIRMA VE UYGULAMA MERKEZİ MÜDÜRÜ PROF. DR. BÜLENT GÜLÇUBUK – Ben önce bir sevincimizi dile getireyim: Yaklaşık yirmi yıldır bu alanda çalışan bir akademisyen olarak, uzman olarak gerçekten Mecliste bu konuya bu şekilde ciddi bir el atılmasından oldukça mutluyum. Umarım, sonuçları da verimli bir şekilde ortaya çıkar.

Bizim, biraz, bu alana yönelmemiz 1998'de ilk bir akademik çalışma kapsamında Polatlı ilçesinde yaptığımız bir çalışmayla başladı, o zaman için biraz boyutlarını, genişliğini görünce... Daha sonra 2001 yılında TÜBİTAK, ILO ve TARIM-İŞ Sendikası birlikte –TARIM-İŞ Sendikasının bastığı yayınları sizlere takdim ettik- TÜBİTAK ve ILO'nun

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : Mevsimlik Tarım Giriş : Tarih :12/02/2015 Stenograf : Kayıt: AraştırmaTar. Sayfa: 9

desteklediği ve şu ana kadar Türkiye’de bu alanda yapılmış en geniş çalışma olan gezici ve geçici kadın tarım işçilerinin çalışma koşulları ve sorunlarıyla ilgili araştırmamız vardı. Daha sonra, Nejat Bey söz etti, 2003 yılında en kötü konumda çalışan çocuk işçilerini, Adana Karataş’ta pamuk işçiliğinde çalışan çocukları araştırdık. 2004 yılında, yine ILO’nun destekleriyle benim de danışman hocam olan Profesör Doktor Nurettin Yıldırak’la birlikte orta ve büyük işletmelerdeki tarım işçiliğini araştırmıştık. En son 2012 yılında -bu arada da başka çalışmalarımız oldu yerel düzeyde- Çocuk Kültürü Araştırma Merkezi ve Kalkınma Çalışmaları Merkezi, Ankara Üniversitesiyle birlikte mevsimlik tarım işçilerinin göç yollarının haritalandırılması projesini hazırladık ve bunu da özellikle biz 7 yaş ve altı çocukların bu mevsimlik iş gücü hareketliliğinden nasıl etkilendiğini ortaya koymak amacıyla yaptık.

Şimdi, çalışma tabii, beklediğimizden çok daha kapsamlı. Sorun, Türkiye’de çok daha iç içe geçmiş sorunlar silsilesinden oluşuyor. Aslında, sorunun çözümü oldukça basit.

Eğer yasalar uygulanırsa tam olarak ve yaptırımlar yapılırsa benim sorunun çözülmeyeceği konusunda hiçbir endişem yok. Mutlaka sorunlar çözülecek ama yasalardan çok işlerliği ve varlığı önemli.

Sayın Tüzel söz etti. Biz aslında, bu oy kullanma konusunda bunu yaklaşık altı yıl önce mevsimlik tarım işçilerinin en demokratik hakkını kullanmadıkları, seçimlerde oy kullanmadıklarını bunu dile getirmiştik. Buradaki sorunda temel çözüm noktası aslında, şeyde düğümleniyor: Eğer tarım aracılığı sistemi tam olarak işlerse işçiler kayıt altına alınırsa gittikleri yerde de çünkü o tarım işçilerine yönelik kayıtların oradaki İŞKUR müdürlüğüne verilmesi gerekiyor. Oradaki İŞKUR müdürlüğü bunları kayıt altına alırsa ilçe seçim kurulu ve bunların oy kullanılması önündeki hiçbir engel yok; bu kadar basit aslında iş.

Ben, aslında, yasalardan çok biraz bugün alan çalışmalarından söz etmek istiyorum. Nejat Bey’e de teşekkür ederim, biraz verdiği bilgilerle işimizi kolaylaştırdı zaman açısından.

Şimdi, genelde şu sayı üzerinde bir uzlaşma sağlamamız lazım: TÜİK ve Tarım Bakanlığımız yaklaşık 300 bin dolayında olduğunu söyledi bu işçi kardeşlerimizin ama bizim yaptığımız çalışmalar bunların sayısının en az 1 milyon civarında olduğunu söylüyor. Tabii, biz bunları ortaya koyarken biraz akademik hesaplamalarla gidiyoruz. Nedir o? Türkiye’de hangi tarımsal iş kollarında ne kadar iş gücüne ihtiyaç var? Bunlar nasıl sağlanıyor? Bunlardan hareketle ortaya koyduk. Gene, bizim 2003 yılında yapmış olduğumuz çalışmanın sonuçları bunu ortaya koydu.

Bir de görmediğimiz, hiç ummadığımız yerlerde değişik tarım işçileri ortaya çıkıyor. Örneğin, ben geçen hafta Kars ve Ardahan dolaylarında bir çalışma, araştırma amacı için bulunuyordum. Belki Türkiye’de ilk defa bu gündeme gelecek ama oradaki mandıralarda Trakya’dan gelen ve süt işletmelerinde çalışan işçiler var. Bunlar yaklaşık beş ay, altı ay o mandıralarda işte, bir 6-7 metrekairelik odalarda 10 kişi falan kalıyor ranzalarda. Bunların sayısı çok ciddi bir rakam oluşturuyor.

Yine, şurada Ermenek’teki kömür ocağını gördüm. Mesela, biz 2008 yılında Karaman’da Taşeli havzasında bir yerel kalkınma modeli çalışmıştık. Ermenek’ten her yıl yaklaşık 4 bin genç Çukurova’ya narenciye budamaya iniyor. Mesela, bunlar hiç bilinmiyor. Konyalı varsa içimizde Konya’da, Akşehir’de yaklaşık 5 bin kadın haziran ile eylül ayları arasında kornişon işçiliğine gidiyorlar, onlar da geçici tarım işçileri. Nasıl gidiyorlar? Günde 2 vardiya, akşam saat on iki, gündüz on iki; böyle 2 vardiya hâlinde otobüslerle bir-bir buçuk saat ilerideki yerlere gidip geliyorlar. Mesela, bunlar hiç görülmeyen tarım işçilikleri.

RAMAZAN KERİM ÖZKAN (Burdur) – Bu kornişon nedir?

KALKINMA ÇALIŞMALARI ARAŞTIRMA VE UYGULAMA MERKEZİ MÜDÜRÜ PROF. DR. BÜLENT GÜLÇUBUK – Salatalık, turşu için salatalık.

İLHAN DEMİRÖZ (Bursa) – Acur dersin anlar.

KALKINMA ÇALIŞMALARI ARAŞTIRMA VE UYGULAMA MERKEZİ MÜDÜRÜ PROF. DR. BÜLENT GÜLÇUBUK – Peki.

Bir diğeri de yine, Ankara’nın hemen taraflarında, bir dolaşıp görebilirsiniz, örneğin, Ümitköy’ün arka taraflarında, Çubuk, Haymana taraflarında da görebilirsiniz. Oradaki büyük hayvancılık işletmelerinde gelip konaklayan altı yedi ay -aslında, ILO’ya da böyle bir teklif götürmüş olalım, onu incelemek, araştırmak için- hayvancılık işletmelerinde çalışan 14-15 yaşlarında gelip beş altı ay ahırın hemen yanında işçiler var. Bunları üst üste koyduğumuz zaman, bunların sayısının en az 1,2 milyon civarında olduğunu görüyoruz, bu daha da artabilir.

Bir de bir vurgu yapmak istiyorum. Tabii, bu özellikle, gezici işçilikten dolayı oy kullanamayan sadece tarım işçileri değil, aynı zamanda inşaat ve turizm işlerinde çalışanlar da var. Bunu da şundan dolayı diyorum: Mevsimlik tarım işlerinde çalışanların yüzde 70’i yaklaşık kadın. Çünkü, bir yere gittiklerinde kadınlar tarımda çalışıyor, eşlerinde turizm ve inşaat işlerinde çalışmaya gidiyorlar. Orada da bir şekilde bir sahihsizlik ortaya çıkıyor.

ABDULLAH LEVENT TÜZEL (İstanbul) – Öğrenciler de bu durumda.

KALKINMA ÇALIŞMALARI ARAŞTIRMA VE UYGULAMA MERKEZİ MÜDÜRÜ PROF. DR. BÜLENT GÜLÇUBUK – Tabii, kesinlikle.

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : Mevsimlik Tarım Giriş : Tarih :12/02/2015 Stenograf : Kayıt: AraştırmaTar. Sayfa: 10

Şimdi, biz sorunlar neleri gördük? Eğitim, sağlık, sosyal güvence bunlar söyleniyor. Peki, buradan en çok kim etkileniyor noktasında işte, hep vurgulanan kadınlar ve çocuklar. Aslında, yasal anlamda çok fazla boşluğumuz yok, önemli olan yasaların uygulanmasında bir sorun var. Fakat, biraz İş Kanunu bu açıdan özellikle, hukukçu arkadaşlarımız varsa Mecliste araştırıp mevcut İş Kanunu tarım işçilerini ne kadar kapsıyor veya kapsamıyor, neler yapılabilir; bunların üzerinde durulması lazım. Biz, bu arada önerilerimizi, raporlarımızı Komisyona daha sonra Çocuk Kültürü Araştırma Merkezi Müdürü Hocamla beraber iletacağız.

Şimdi, bu 300 bin sayısını aslında, biraz da çürüten bir rakam burada hemen var. Türkiye’de yaklaşık 1 milyon çalışan çocuk işçi var. Bunların yaklaşık 400 bini tarımda çalışan çocuklar. Bu 400 binin de neredeyse tamamı mevsimlik çalışan çocuklar. E, şimdi 400 bin çocuk tarımda çalışıyorsa bunların aileleriyle beraber sayıları falan çok daha fazla bir rakam olarak ortaya çıkabiliyor.

Bazı şeyleri hızlı geçiyorum Sayın Başkan. Tabii, ILO’nun sözleşmeleri var, bunlardan Nejat Bey çok iyi şekilde söz etti. Burada Türkiye’de 3 çeşit en kötü biçimlerdeki çocuk işçiliği ortaya çıkıyor. Bunlardan birisi işte mevsimlik tarım işlerinde çalışan çocuklar. Bizim de öncelikli hedef kitlelerimizden birisinin olması gerekiyor. Peki, hangi sorunlar mevsimlik tarım işçiliğine neden oluyor? Birincisi: Topraksızlık, hayvansızlık, kalifiye eleman olamama, göç, yetersiz eğitim, fırsat eşitsizliği, nüfus artışı, işsizlik, yoksulluk ve yoksunluk temel haklarda, mevzuatların uygulanmasındaki sorun, işverenlerin ucuz ve kayıt dışı iş gücü talebi, ücretsiz aile işçiliği, uluslararası tarım politikalarının getirdiği sonuçlar. Bunu şu anlamda söylüyorum: Tütün ve pamuktan dolayı ve şeker pancarından dolayı ortaya çıkan sonuçlar bu alanda ortaya çıkan mevsimlik tarım işçilerini daha düşük ücretlerle çalışmaya itebiliyor; bundan dolayı söyledik.

Bir de diğer sektörler istihdam yaratma ve yetersiz kalınca sanayi hizmetleri, turizm gibi, zorunlu olarak bu mevsimlik tarım işçiliği ortaya çıkabiliyor.

Şimdi, genelde en çok çalışılanlar pamuk, tütün, şeker pancarı, çay, fındık, hayvancılık, vesaire, bunlar var. Çalışma süreleri -daha önce söylenmiştir mutlaka- üç ile sekiz ay arasında çalışılıyor. Çalışma yeri ve koşulları gerçekten ağır.

En önemli sorun, aslında, sadece mevsimlik tarım işçileri için değil ama tarımın en büyük sorunu kayıt dışılık ve kayıtsızlık. İş güvenliği ve iş sağlığı anlamında sorunlar var. En kötü konumda çalışanlar çocuk işçiliğini oluşturuyor. Eğitim olanakları, aslında belki eğitim olanaksızlığı diyebiliriz ve bana göre mevsimlik tarım işçiliğinin en önemli sorun alanı tarım aracılığı. Bunun üzerinde biraz sonra soracağız. Bir de kamuoyunun sessiz, sahipsiz ve ilgisiz kalması da önemli bir alan olarak karşımıza çıkıyor.

Şimdi, bizim yaklaşık bir yıl önce yürüttüğümüz bir araştırma projesinden biraz söz etmek istiyorum. Bunun bulguları gerçekten, somut öneri ortaya koyma açısından da önem taşıyor. Bizim amacımız, tarım işçiliği için mevsimlik olarak yaşayan ailelerin göç yollarının ortaya konulması ve bundan hareketle ne tür çözüm önerilerinin geliştirilebileceği üzerinde katkıda bulunmaktı. Burada önce bir demografik yapıyı ortaya koymaya çalıştık, daha sonra göç nerelere, hangi süreçlerde oluyor, bunları ortaya koyduk ve daha sonra bir de sürekli yerleşim yerlerinde nasıl yaşıyorlar, bunları ortaya koymak gerekiyor.

Şimdi, burada da hep mevsimlik tarım işçilerinin gittiği yerdeki yaşam koşulları dile getiriliyor ama Sayın Başkan, aynı zamanda buldukları yerde, daimî yaşadıkları yerde de önemli sorunlar var. Aslında, çok daha fazla yaşam olanakları fark etmiyor.

Biz araştırmamızı Adıyaman, Diyarbakır, Hatay, Kahramanmaraş, Mersin, Şanlıurfa illerinde 686 haneyle yürüttük ve burada aynı zamanda yerel yönetimlerle görüştük. Konuyla ilgili sivil toplum kuruluşları, aileler ile görüştük ve bizim görüştüğümüz hanelerdeki bireylerin yüzde 43’ü kadın, yüzde 57’si erkek. Bunlar mevsimlik tarım işçiliğini yoğun olarak yaşayan hanelerdi.

Burada yöntemden söz etmek istemiyorum çok fazla akademik bir boyuta gelmesin diye. Direkt araştırma sonuçlarından yola çıkmak istiyorum. Burada 4 ana başlıkta sorular yönlendirdik. Sosyoekonomik yapı, bu cinsiyet, yaş, gelir durumu aslında nasıl fark ediyor? Kalıcı yerleşim yerlerinin nitelikleri nelerdir? Çocuklarla ilgili sorunlar nedir? Bir de gittikleri yerdeki çalışmaya ilişkin sorunlar nedir?

Bir de belki ilk defa şunu yaptık: Bir sonraki yıl nereye gideceksiniz? Buna yönelik planlarınız var mı? Çünkü burada tarım aracı ve sistemini ortaya koymak için bu soruları yönlendirdik. Ve şunu gördük, burada en önemli bulgulardan birisi: Bizim yaptığımız bugüne kadarki tüm çalışmalar şunu gösteriyor: Türkiye’de en az 50 ilde mevsimlik tarım işçiliği var ki bizim yaptığımız bu beş yılı kapsayan illerde bile insanlar 37 farklı ile çalışmaya gidiyorlar. Bu, Türkiye’de aslında işin ne kadar geniş bir boyutta olduğunu, iş gücü hareketliliğinin ne kadar yüksek olduğunu gösteriyor. Ki burada da gidilen iller biraz küçük ama Malatya, Adana’dan tutun, işte, Ankara var, Bursa var, İzmir, Şanlıurfa bu şekilde devam edip gidiyor. Biz bunun sonuçlarını Komisyonla memnuniyetle paylaşabiliriz.

Peki, “Bir sonraki yıl nereye gideceksiniz? diye sorduğumuzda da bunlar var. Bakın, biz ilk 4 ayrı noktaya gidecek yerleri koyduk ki bu 6-7 diye devam ediyor. Örneğin, Malatya’ya giden bir grup daha sonra Antalya’ya gidebiliyor, daha sonra Giresun’a gidebiliyor, böyle bir iş gücü hareketliliği var. Biraz sonra sunacağım haritalar üzerinde bunlar çok daha

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : Mevsimlik Tarım Giriş : Tarih :12/02/2015 Stenograf : Kayıt: AraştırmaTar. Sayfa: 11

somut bir şekilde ortaya çıkabilecektir. Bu, devam edip gidiyor o söylediğimiz 37 il kapsamında. Hangi illere ne kadar süreyle gittikleri de burada var.

Biraz daha bulgulardan hane halkı düzeyinde ondan söz etmek istiyorum. Bizim görüştüklerimizin yüzde 43'ü kadın, yaklaşık yüzde 57'si erkek bireyler olarak ortaya çıktı. Ve hane halkı büyüklüğü ortalama 8-10 kişi oluyor. Bu, önemli. Bunlar aynı zamanda, bu hane genişliği olarak da alana çalışmaya gidiyorlar. Ortalama çocuk sayısı 5 ile 6 arasında değişiyor. En fazla çocuk sayısı Şanlıurfa ve Adıyaman illerinde ortaya çıktı.

Eğitim durumları, bu, gerçekten biraz bizleri de üzen bir tablo olarak karşımıza çıktı. İşte, görüştüklerimizin yüzde 35'i okuryazar değil, yüzde 10'u sadece okuryazar. Bu, biraz daha eğitim anlamında üzerinde ağırlıkla durulması gereken bir tabloyu ortaya koyuyor.

Tarla dışında yaptıkları iş var mı? Aslında, yüzde 56'sı şu: "Yani benim başka hiçbir işim yok." Mutlak olarak bu işe bağlı. Geri kalan yaklaşık yüzde 6'sı işçi olarak kendisini nitelendiriyor. Burada ortaya çıkan temel bulgu şu: Bunlar için tarım işinin dışında yapabilecekleri herhangi bir iş yok. Ki biz kırsal sosyoloji de iş gücü hareketliliği, mesleki sosyal hareketliliği anlamında hep bireyin ikinci bir iş bulma şansı var mı buna önem veririz. Tarım işçileri açısından baktığımızda, aslında, yüzde 90'a yakınının ikinci bir iş bulma şansları, meslekleri ve kalifiye olma durumlarına göre hemen hemen yok gibi ortaya çıkıyor.

Aylık gelirlerine göre ortaya koymaya çalıştık. Burada şu ortaya çıktı: 250 TL ve daha altında ortalaması olarak aylık geliri olan aileler yaklaşık yüzde 35 ki bu, gerçekten düşük bir rakam. 251 ile 500 arasında olan aileler yüzde 27 oranında. Bu şekilde devam edip gidiyor. Ama, toplarsak bu yüzde 100'ü bulduğunda şu ortaya çıkıyor: Yaklaşık yüzde 80'nin aylık geliri 750 TL'nin altında, böyle bir durum ortaya çıkıyor.

"Hanelerde geliri olan kaç kişi var?" diye baktığımızda da bazı hanelerde 1 kişi mi var, 2 kişi mi var? Bu da şunu gösteriyor: Aile olarak gittikleri için her haneden en az 2-3 kişinin aslında geliri ortaya çıkabiliyor ki bu da böyle olmak zorunda, aksi takdirde zaten yaşam koşullarını kaldırmak zor. İşte, "Sosyal güvenceniz var mı?" Yüzde 56 evet ama bu yüzde 56'nın içerisinde çok çok büyük çoğunluğu yeşil kartlı yani 678 kişiden sadece 79'u sosyal güvenlik kapsamında yer alıyor. Yüzde 10'u biraz geçkin bir rakam.

"Ne kadar süredir mevsimlik tarım işçisi olarak çalışıyorlar?" diye baktığımızda işte, yüzde 33'ü on yıldan daha az. Bu da şunu ortaya koyuyor: Mevsimlik tarım işçisi kesim kırsalda görünenin aksine genç bir nüfus yapısından oluşuyor. Bu da üzerinde biraz düşünülmesi gereken durum. Yani, genç nüfus mevsimlik tarım işçileri arasında biraz daha fazla.

Tarım işçisi olarak gidilen iller arasında bizim çalıştığımız beş il kapsamında en fazla gidilen iller Malatya, Adana, Giresun, Konya, Ankara, Kayseri geliyor ki devamında da birçok ille yine karşılaşabiliriz. Çalıştıkları yerde karşılaşılan sorunlardan en önemli sorun, kalacak yer, tuvalet, banyo, temiz içme suyuna kavuşma, sağlık sorunları.

Burada bir şeyi vurgulamama Sayın Başkan izin verirsiniz... Yerel yönetimlerin çok daha hassas olması gerekiyor bu konuda hele hele büyükşehir yasasından sonra. Çünkü, gidilen yerlerde biz yerel yönetimlerin gerçekten çok kayıtsız kaldığını gördük. Daha doğrusu, yerel yönetimler tarım işçilerinin varlığını kabullenmekte bir zorluk çekiyorlar. Hâlbuki, bu, bir realite, Türkiye'nin 36-37 ilinde en az bunlarla karşılaşılıyor. Mutlaka, yerel yönetimlerin bunlara yönelik hizmetlerinin de bir faaliyet planı içerisinde ele alıp götürmeleri gerekiyor, yoksa bunlar gerçekten bu yüzyıla yakışan bir şekilde yaşamlarını sürdürüyorlar sonucu ortaya çıkıyor.

"Nerede konaklama yapıyorsunuz?" dediğinizde işte, yüzde 43'ü naylon çadırlarda, yüzde 21'i bez çadırlarda yani hepsi sonuçta geçici barınma ortamlarında yaşamlarını devam ettiriyorlar. Sadece "devletin yaptığı çadır" diyen yüzde 0,2. "Tuğla konutlarda" diyenler ki bunlar daha çok terk edilmiş yerlerdeki, evlerdeki konutlara yerleşiyorlar, bazıları işçi lojmanlarına yerleşiyorlar ama çok çok büyük çoğunluğu çadırlarda yaşamını devam ettiriyorlar.

Peki, göçe katılan çocukların yaşlara göre dağılımı, bakın, burası bizleri biraz araştırma sırasında hem üzdü hem de rahatsız etti. Çünkü, 2 yaşın altında çocuklar var, 3-4 yaşında çocuklar var, onları burada görüyoruz. İşte, bu çocuklar geleceğimizde bunlara ilişkin daha bizim somut ve uygulanabilir stratejiler geliştirmemiz gerekiyor. Bu konuda da yerel yönetimlerin, mülki idarelere özellikle büyük görevler düşüyor.

"Çalışma sırasında çocuk bakımını kim yapıyor?" diye baktığımızda bu özellikle Müge Hoca'nın alanında yüzde 42'si "Tarlaya bizimle geliyorlar." diyor. Ailede yetişkin birisi bakıyor, kimse bakmıyor diyor, çocuklardan bir ikisi bakıyor yani birbirine bakıyorlar. Bazısı "Para karşılığı bakıcı tutuyoruz." diyor. O da şöyle oluyor: İşte, 10-15 küçük çocuk varsa oradaki büyük olasılıkla engelli kardeşlerimizden veya birisi parayla orada durup bakıyor bu işe ama büyük çoğunluğu ya sahipsiz bir şekilde orada duruyor ya da tarlaya aileleriyle birlikte gidiyor.

Yaşanan en büyük sorunlar, çocuk bakımında, beklenen bir şekilde sağlık, beslenme. Güvenlik, son zamanlarda çok fazla artan bir şey oldu. Bu konu pek gündeme gelmiyor ama yani hem yerleşik nüfustaki çocukların onlara karşı bakışı, bir yandan çocukların kaçırılma korkusu, vesaire bu da araştırmalarda gündeme gelen olgular olarak ortaya çıktı.

Çocukların sıklıkla tükettiği besinlerin dağılımına baktığımız zaman, beklenildiği gibi, neredeyse yarısı tahılla dayalı bir beslenme zincirinin içerisinde yer alıyor. Peki, "Çocuklara ne yediriyorsunuz?" dediğimizde burada görüyoruz, aslında benzer sonuçlar, sadece yüzde 1,9'u et ürünleri, yüzde 4'ü süt ürünleri. İşte, bu süt ürünleri deyince okullarda süt dağıtımı

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : Mevsimlik Tarım Giriş : Tarih :12/02/2015 Stenograf : Kayıt: AraştırmaTar. Sayfa: 12
kampanyası var, biz gerçekten destekliyoruz. Acaba, mevsimlik tarım işçilerinin çocuklarına da süt dağıtılabılır mi? Veya diğer gıda maddeleri dağıtılabılır mi? Bunu da yapabilir miyiz? Bunun üzerinde ciddi düşünmek gerekiyor.

Yaygın olarak görülen, hep söyledik, okuryazarlık gerçekten çok önemli bir sorun. Bakın, mezuniyetten söz etmiyoruz ama yarıya yakını okuryazar değil. Özellikle kadınlar okuryazar olmadığı için bir temel haklarını bilme, ikincisi çocukların bakımına ilişkin bilgi kaynaklarına erişme açısından zorluk yaşıyabiliyorlar, bu da bir sorun olarak karşımıza çıkabiliyor.

Anne çocuk etkileşimi nasıl? Bu, yine Müge Hocamın sözü, kadınlar hep şöyle diyor “Ya, yorgunluktan çocuk göreceğ hâl mi kalıyor bizde.” Yani ben şöyle tanımlıyorum bunu, anne ve çocuğu birbirine yabancılaştırma gibi veya uzaklaştırma gibi bir durum ortaya çıkıyor, işte yanlarında tarlaya götürüyorlar, tarlada yanında tutmakta zorluk çekiyor veya çocuğunun birisini başında tutmaya çalışıyor. Hijyen açısından zorluklar var, bunlar tabii kadınların çocuk bakımı açısından karşılaştığı sorunlar. Tabii, çocuklarla iletişim kurmakta sorun ortaya çıkıyor, fiziksel ihtiyaçlarını gidermede sorunlar ortaya çıkıyor, bunlar da en fazla karşılaştığımız sorunlar, bunları sizlere takdim edeceğiz.

Şimdi, en önemli sorun bizim gördüğümüz tarımda iş aracılığı. Aslında yasalar şöyle tanımlıyor: “Tarımda İş ve İşçi Bulma Kurumu aracılığıyla bu görevi üstlenen kişilere tarım aracı denir. İster gerçek ister tüzel kişi olsun aracı olunabilmesi için mutlaka Türkiye İş Kurumundan izin belgesi alınması gerekmektedir.” Bu, altı çizilmesi gereken bir şey. Bizim yaptığımız araştırmalarda, çalışmalarda, mevcut araçların yüzde 1’i bile aracı belgesine sahip değil. Bunun temel nedeni de şu: Sanıyorum, Sağlık Bakanlığından, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığından gelen arkadaşlarımız vardır, tarım aracı diyor ki: “Ben belge aldığım zaman işverenin onu sigortalatması gerekiyor, işveren de sigortalattırdığım zaman benden işçi istemiyor.” Somut çözüm alanı ve sorun alanı bu biçimde ortaya çıkıyor.

Yine, yönetmeliğin 5’nci maddesi diyor ki: “Kurumdan izin alınmadan aracılık yapılmaz. Araçların işçilerden ücret almaları yasaktır. Ücret yalnızca işverenden alınır.” Gördüğümüz araçların içerisinde buna uyan bir tane örnek bile görmedik biz, herkes hem işverenden alıyor hem işçiden komisyon kesiyor. Tabii, bu gerçekten önemli bir sorun olarak ortaya çıkıyor. Yine, yönetmeliğin 3’üncü maddesi diyor ki: “Aracılık belgesi üç yıl ile geçerlidir. Eğer yenilemek istiyorsa gidip bunu yaptırır.” Mesela biz 5 ilde gittik İş Kurumu il müdürlüklerine dedik ki: Aracılık belgesini yenileyen var mı? Yani 5 ilde de hemen hemen görmedik aracılık belgesini yenileyen, böyle bir durum ortaya çıkıyordu.

Tabii, burada aracılıkla ilgili birçok şey var ama bunları izin verirsiniz süreyi verimli kullanmak adına geçmek istiyorum. Aslında yasa içi dolu bir yasa ama sorun maalesef uygulanmasında bizim temel gözlemlerimiz şunlar: Yani Türkiye’de bir mevsimlik tarım işçiliği gerçeği var, bunu bir anda bizler kabulleniyoruz ama bir yandan da kabullenmeyenler var, daha doğrusu bu soruna dokunmaktan çekinenler var, burada mülki idareler de var, yerel yönetimler de var. Bir akademik etik içerisinde şunu söyleyeyim, bazı yerlerde gidip soruyoruz; “Yahu bizim burada işçiler mi var?” diyorlar, o “İşçiler var mı?” denilen ilde yılda 80 bin mevsimlik tarım işçisi var. Bunu diyen en tepedeki mülki idare amiri. Gidiyoruz, belediye başkanıyla görüşüyoruz, diyoruz ki: Bunlara yönelik bir altyapı hizmetiniz var mı? “Onlar nerede oturuyorlar ki?” Maalesef böyle sorunlarla karşılaştık.

Çaresizlik sorunları yeniden tekrarlanıyor, kamusal ve toplumsal duyarlılıkta biraz zayıflık var. Tabii, ebeveyn beklentileri, davranışları, olanakları ölçüsünde bu ortaya çıkıyor. Tabii, çocukların dünyası, bir gelecek kaygısı var ama geleceğe yönelik bakış açıları o ortamda pek de pozitif biçimde ortaya çıkmıyor yani bu konuda çalışmalar, araştırmalar var. Tarım Bakanlığı az veya çok destekliyor, ILO gerçekten büyük destekler veriyor, TÜBİTAK’ın bazı projeleri var bizim yürüttüğümüz ama bunların varlığından çok dikkate alınabilirliği bizim açımızdan çok daha fazla önemli ve mutlaka diyoruz ki çözümlerin kurumsallaşması gerekiyor, bir kurumun bu çözümü baştan sona sahiplenmesi gerekiyor.

İşte, peki, ne yapılması lazım somut anlamda? Bir veri tabanı oluşturup bunu sürekli güncellememiz lazım. Bizler hep tartışıyoruz, ne kadar mevsimlik tarım işçimiz var, bilmiyoruz bunları. Duyarlılık oluşturulması, ilgili kurum ve kuruluşların hassasiyetlerinin artırılması önemli, kayıt altına alma ve kayıtsızlığı giderme. Bir diğeri, bu sorun sadece bir kurum ve kuruluşun da değil, mutlaka o kurum ve kuruluşların Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, sendikalar, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, üniversiteler, bunların bir eş güdüm içerisinde mutlaka ele alınması gerekiyor.

En önemli sorunu biz eğitim olarak görüyoruz. Sayın Başkan, Komisyon olarak örneğin Millî Eğitim Bakanlığında şöyle bir bilgi talep edebilir misiniz: Her yıl okula kayıt yaptırıp da daha sonra okula devam etmeyen öğrencilerin sayısı ne kadar? Nerede? Urfa’da, Adıyaman’da, Gaziantep’te, Kahramanmaraş’ta, Hatay’da. İşte bu çocukların büyük çoğunluğunun bu mevsimlik tarım işçilerine yönelik çocuklar olduğunu görebileceğiz orada.

Bilgilendirme, bilinçlendirme çalışmaları önemli, daha fazla kamu duyarlılığı yaratmak için. Gezici ekiplerle etkin temel sağlık hizmetleri mutlaka gerekiyor. Bunun Aydın’da iyi anlamda örnekleri var, bunun mutlaka her tarafa yaygınlaşması gerekiyor.

Bir de en son bu METİP sonuçlarının analizi ki, beni akademik hayatta bu konuda çalışan biri olarak memnun eden, sevindiren düzenlemelerden biridir METİP’in ortaya çıktığında yönetmeliğin. Fakat yine Komisyon olarak Sayın Başkan, kaç ilde bu METİP’le ilgili kaç proje hazırlandı, ne kadar bütçe harcandı ve sonuçları ne oldu, biz de merak ediyoruz gerçekten. Aslında ben önemli çözüm aracı olduğunu düşünüyordum ama Türkiye’de bir elin parmaklarıyla sayılabilecek kadar

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : Mevsimlik Tarım Giriş : Tarih :12/02/2015 Stenograf : Kayıt: AraştırmaTar. Sayfa: 13
proje uygulandı, hâlbuki bu konuda öngörülen bütçenin de yarısı neredeyse kullanılmadan geri iade edildi. Bunun da nedenleri üzerinde bir durmak lazım.

Şimdi, burada, şu haritalara dikkatlerinizi çekmek istiyorum. Bakın, bu Şanlıurfa'da mevsimlik göç rotaları ve göç eden hane sayılarını ortaya koyuyor. Bakın, kırmızıyla gösterilenler ilk gidilen yer, maviyle gösterilen oradan sonra gittikleri yerler, yeşille gösterilenler maviden sonra yani ikinci ilden sonra gidilen iller. Bu kadar geniş bir ağ var bunun içerisinde. Peki, bu kadar ağın içerisinde bu sorunları takip etmek, çözüm önerileri geliştirmek nasıl olacak? İşte bunun üzerinde çok iyi düşünmek lazım çünkü sorun ve işin boyutlarını tahmin ettiğinizden çok daha fazla.

Bu, Adıyaman ilinde ortaya koyduğumuz... Bu arada, Adıyaman sayın milletvekilimiz burada mı, bilmiyorum ama Adıyaman, bu konuda en fazla göç veren illerden bir tanesi. Adıyaman'da eğer giderseniz martın 20'sinden nisan sonuna kadar 64 bin nüfus mevsimlik tarım işçiliği amacıyla göç ediyor, bunu oradaki Mevsimlik Tarım Aracıları Derneği üyeleri söylüyor, belki gelmiştir buraya ve düşünün bir ilin nüfusu 200 bin, üçte 1'i bir buçuk ayda boşaltıyor orayı. Peki, bunlar nereye gidiyor, hangi araçlarla taşınıyor, tarım araçlarının belgesi var mı, yok mu, bunun üzerinde durmak lazım.

Bir şeyi söylemekten de çekiniyorum ama Gökhan Bey ve İlhan Bey buradalar, özellikle Burdur Milletvekilimiz veteriner hekim olduğu için daha iyi bilir, Türkiye'de hayvan hareketliliğinde hayvanların pasaportları var, hangi ilçeden geçerse geçsin onların sorgulanması gerekiyor. Biz ama bu kadar göç hareketliliği içerisinde insanların hareketliliğini eğer kontrol altına alamıyorsak bir sorun var demektir, burada.

Diyarbakır'dan bakın, işte nereden nerelere gidiyorlar, bunların hepsinin haritalamasını yaptık. Örneğin Hatay ili, hiç gündeme gelmez ama ben geçen hafta pazartesi, salı narenciye paketlemesinde çalışan kadın kardeşlerimizle birlikteydim. Günlük 30-35 liraya çalışıyorlar, Suriye'den gelenler günlük 15 liraya ama burada en çarpıcı vurgu şu: Hatay'ın merkezinden ve ilçelerinden yılda 8 bin, yaşları 18'le 30 arasında değişen; genç, kız, kadın Antalya'ya sera işlerinde, paketleme işlerinde çalışmaya gidiyorlar ve orada kalıyorlar. Mesela bu 300 binin içinde hiç bu söylenmiyor rakam olarak. Kahramanmaraş ilinde biraz daha giderek azalan bir mevsimlik tarım işçiliği var.

Sonuç olarak şunu söyleyebiliriz yani bunların bir mutlak yoksulluk ve yoksunluğu var, barınma, eğitim, sağlık, sosyal güvence gibi temel insan hakları açısından bunların zorlukları var, en çok kadınları ve çocukları etkiliyor.

Çözüm için şöyle diyoruz: Daha fazla duyarlılık, yasaların uygulamada ödünsüz uygulanması, toplumsal hassasiyet, kurumsal aidiyet ve biraz da siyasi öncelik bizim çözüm olarak ortaya koyduğumuz temel başlıklar.

Sayın Başkanım, bizler tüm raporlarımızı, bilgilerimizi size hem yazılı olarak hem de elektronik ortamda iletteceğiz. Hem Müge Hocamın çalışmaları hem de bizlerin çalışmalarını iletteceğiz. Ben ekleyecek bir şeyi varsa izin verirseniz iki dakika Müge Hocama söz vermek istiyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Biz teşekkür ediyoruz değerli katkınız için.

Buyursunlar.

ÇOCUK KÜLTÜRÜ ARAŞTIRMA VE UYGULAMA MERKEZİ MÜDÜRÜ DOÇ. DR. MÜGE ARTAR – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Değerli üyeler, aslında çok fazla ekleyecek bir şey yok, sadece benim ilgi alanımla ilgili biraz bir şeyler söylemek isterim. Ben aslında gelişim psikolojisi çalışanıyım fakat 0-6 yaş çocuklarının mevsimlik tarımda yer almasıyla ilgili yaptığımız ilk araştırma ki 2007 yılına dayanıyor, oradan beri bu konuda çalışmayı sürdürüyorum çünkü görünen o ki bu yaş grubuyla ilgili çok fazla çalışma yapılmamış hatta 2009'da METİP başladıktan sonra kaç tane 0-6 yaş grubu çocuk oraya gidiyor, sayıları ancak o zaman toplamaya başlamışız, ondan önce kayda bile alınmamış bu çocuklar. Ama bizim için gelişimin en değerli zamanıdır 0-6 yaş, neredeyse zihin, zekâ gelişimi açısından, beden gelişimi açısından bütün uyarılarımızı topladığımız aralıktır ve bu aralıkta çok ciddi bir yoksunluk yaşıyor çocuklar, özellikle mevsimlik tarımda. Anne temel bakımdan sorumlu kişi ama ortalama 7-9 çocuğu var ve bunlardan bazıları da zaten tarımda çalışıyor ve en küçüğü bırakabildiği çocuk 6 yaşındaki abla ya da ağabeyi. Gerçekten beslenme açısından vesaire çok ciddi yoksunluk yaşıyorlar ama hep söylüyoruz, eğitim ihtiyacı çok erken yaşta odaklanır ve eğitime gelen bir çocuk okula başladığında bu hazırlığı edinmezse sonrası çok zordur fakat bu 0-6 yaş grubu aralığındaki çocukların hepsinde gördüğümüz temelde uyarın eksikliği nedeniyle, anne- çocuk etkileşimi nedeniyle, etraftan ciddi zarar görme nedeniyle gerçekten bilişsel olarak bu okul ortamına ve tabii ki toplumsal olarak asla hazır değiller ve o yüzden de okul başarısında ciddi düşüş, okul devamsızlığında çok yüksek bir miktar görüyoruz ilerleyen yaşlarda. Bu da aslında herkesi ciddi bir umutsuzluğa doğru götürüyor ve bizim yaptığımız bir çalışmada mevsimlik tarım işçisi olan ergenlere sorduğumuzda, “Sizin hayalleriniz ne?” diye “Bizim bir hayalimiz yok, biz anca mevsimlik tarım işçisi oluruz, başka da bir şey çıkmaz bizden.” gibi cümleler çok fazla duyduk ki bu bizi çok mutsuz etti. Tabii ki olabilirler ama en azından başka şeyler olmaya da niyetleri ve hayalleri olsun istedik. Bunun için de en önemli adımın anne eğitimi olduğunu düşündük. Sahada yapılan çokça çalışma var, bizimki de onlardan biri. Elinizdeki şu küçücük masa takvimleri o eğitimin bir parçası, mevsimlik tarım işçileri anneleri kendi içlerinde eğiterek onların içinden eğiticiler seçtik ve onlar da kendi arkadaşlarının evlerine giderek eğittiler, daha önce Zeynep Hoca'nın da

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : Mevsimlik Tarım Giriş : Tarih :12/02/2015 Stenograf : Kayıt: AraştırmaTar. Sayfa: 14
kullandığı modelin devamlılığı aslında, aynıysa ama şu anda raporlamasını bitirdiğim çalışma bu yani bizim birlikte yaptığımız çalışmaların sonuncusu aslında Bülent Hoca'yla.

Raporda gördüğümüz en önemli şey şuydu: Yaklaşık 4.400 anneye ulaşıldı, 4 ilde yapıldı ve annelerin neredeyse yüzde 98'i çocuklarına biraz daha ilgili olmanın onlar için çok büyük bir değer olduğunu keşsettiklerini söylediler şu veya bu şekilde yani çocuğa vurmadan da bir laf anlatabilirmişim diyen bir dolu anne var. Çok basit şeyler öğrettik onlara, ne bileyim tencere tavaya vurup eğlendir bağırarak yerine, ver bir tane tencere bir de tahta kaşık o vursun, sen de onunla birlikte işini yap derken ve bir tane örnek çok çarpıcıydı, annenin biri dedi ki: "Bu kadar basit bir şeyle vurmamayı çözebildiysem ne âlâ yani çok rahat yaparım, daha fazla bir şey istesene yapamam, vakit yok da, bunu veririm eline, ben de iki tane çakmam." Çünkü başka yolları ve vakitleri yok aslında yani çözüm alternatifi sunmak lazım annelere diye düşünüyorum. Bir önerimiz daha var küçücük, o da özellikle 16-20 yaş arası genç kızların kardeşlerinin bakımı için eğitilmeleri ve kendi çadır alanlarında ana sınıfları ya da kreşler oluşturulması ve bu projenin desteklenmesi. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığıyla bir miktar görüşmelerimiz oldu bunun için çünkü bakıcı anne olarak yetiştirilebilirler, çok kolay, kısacık eğitimler onlar. Hem kendileri bir beceri kazanmış olur ve istihdama doğru yönelirler hem de kendi kardeşlerinin ve etraftaki çocukların bakımı bu kadar başiboş olmaz çadır alanında. Bu tür öneri paketlerimiz var, hepsini de zaten Bülent Hocamla birlikte raporlarda ve önünüzdeki kitapta da sunuldu.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Çok teşekkür ediyorum, değerli sunumunuz için.

Gerçekten istifade ettik, bu sonuç kısmında genel öneriler anlamında bir iki cümle var, herhâlde raporlarınızda, verdiğiniz veya vereceğiniz raporlarda daha detaylı, özellikle bu sunumunuzda evet bu kurumlarla ilgili yönetmelikler var, genelgeler var, aslında çok güzel ama uygulamayla ilgili önemli problemlerimiz var, onun için uygulamayla ilgili kurumsal bir yapı oluşturulması lazım, bununla ilgili somut öneriniz olursa çünkü saha çalışması yapan arkadaşlarımız olarak inşallah bunları biz de Komisyon olarak raporunuzdan istifade edeceğiz.

Şimdi, sorusu ve değerlendirmesi olan milletvekili arkadaşlarımıza söz vermek istiyorum.

Sayın İlhan Bey, buyurun.

İLHAN DEMİRÖZ (Bursa) – Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

Sayın Hocam'a, Ziraat Mühendisleri Odası Yönetim Kurulu üyesi arkadaşşıma, meslektaşşıma çok teşekkür ediyorum. Esasında çok çarpıcı, çok güzel hazırlanmış bir rapor, fazla da bir soru sorma şansım yok ama belki atlamış olabilirim. Bu araştırmanız içerisinde mevsimlik tarım işçilerinin gittiği bölgede, örneğin Mersin'de, bulunduğu bölgedeki köy veya orada yaşayan insanlarla ilgili uyum konusunda bir sorunuz var mıydı veya ben mi atladım, sadece onu sormak istiyorum.

Çok teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Sayın Vekilim, buyurun.

GÖKHAN GÜNAYDIN (Ankara) – Teşekkür ederim.

Hoş geldiniz.

İki sorum olacak, birincisi Müge Hocamıza: Burada daha evvel aldığımız sunumlarda Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü yanılmıyorsa, bebeklerdeki aşılama sayısını yıllık 4.300 olarak söylemiş idi. Kamu kurumunun verdiği bu sayıyı değerlendirdiğinizde bebek aşılması açısından bunun yeterli olup olmadığı konusunda bir değerlendirme sizden rica ediyorum.

İkincisi de Bülent Hocamıza: METİP projesi yürüyor, biz de Urfa'da, Adana'da, Ordu'da iyi örnekleri görmek için gideceğiz. Sizin verdiğiniz rakamlarda naylon çadırlarda kalanların oranları, açıkta kalanların oranları belli, işçi lojmanlarında kalanların oranı da yüzde 2'nin altında. Yani siz sahada çalışan akademisyenler olarak METİP projesinin, bu arkadaşlarımızın, bu işçi kardeşlerimizin yaşamlarında gözle görülür bir iyileşme yarattığına ilişkin gözleminiz, bilginiz, görgünüz var mı?

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum Sayın Vekilime.

Buyurun Sayın Erdoğan.

MEHMET ERDOĞAN (Adıyaman) – Sayın Hocama teşekkür ediyorum.

Hocam, Adıyaman Milletvekiliyim, size katkı anlamında ifade etmek isterim. Evvelkisi hafta Adıyaman'da Mevsimlik Tarım İşçileri Derneğimiz var, onları ziyaret ettim. Tabii, Adıyaman biraz daha ilgili, sağ olsun belediye başkanımız onlara bir yer vermiş, kirasını da belediyemiz karşılıyor derneğin. Dedim ki, sizleri ziyarete geleceğim. Sağ olsun 25-30 kişi dernek üyeleri oradalardı sabahın erken saatlerinde. Kaç aracımız var Adıyaman'da, dedim. Birbirlerine sordular "400-450 üyemiz var, bunun 300'ü aracı." dediler. Dedim ki, yahu biz Komisyonda çalışmalara başladık, kurumlardan aldığımız bilgilere göre kayıtlı olan aracı sayısı "1" dedim. Yani Hocam, yüzde 1 değil, üç yüzde 1, tamam mı? İstatistik olarak sıkıntı var burada.

Evet, kayıt dışılık en önemli problemlerin başında geliyor, bunun farkındayız. Komisyonumuzdaki temel maksat zaten burada gördüğümüz sıkıntıları, problemleri dile getirmek.

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : Mevsimlik Tarım Giriş : Tarih :12/02/2015 Stenograf : Kayıt: AraştırmaTar. Sayfa: 15

“METİP’le ilgili ne aşamada?” dediniz, bölgenin bir insan evladı olarak METİP çalışmalarının hem Malatya’da hem Adana’da, hem Adıyaman’dakiler Ordu, Giresun’a fındığa gidiyorlar, orada yapılan çalışmaları da çok iyi takip ediyoruz. Hükûmetimiz döneminde mevsimlik tarım işçilerinin durumlarının iyileştirilmesiyle ilgili yapılan çalışmalar var ama bu Komisyonun kurulma maksatlarından birisi de böyle bir hassasiyetimiz, duyarlılığımız olmasına rağmen, yönetmelikler, genelgeler çıkartılmasına rağmen hâlâ niye eksiklerimiz var? Uygulamadan kaynaklanan eksiklikler midir bunlar? Buradaki bizim yetersizliklerimiz neler, bunları nasıl gidereceğiz? Bu anlamda birlikteyiz, arkadaşlarımız, iktidarıyla muhalefetiyle bunun mücadelesini vermekteyiz.

Adıyaman için en önemli olan problemlerden birisi sulu tarımın yetersizliği ama önümüzdeki birkaç yıl içerisinde ihalesi devam eden barajlarımızın bitmesiyle beraber Adıyaman’da aşağı yukarı herkesin tarlasında cazibeli sulama imkânına kavuşmuş olacaklar, dolayısıyla Adıyaman’dakiler dışarıya gitmeyecekler, bizim hedefimiz o. Ama Türkiye’nin bir gerçeği var, bunların durumlarının iyileştirilmesi lazım, mekanik tarımsal işçilikle elle yapılan tarımsal işçilikteki farkların da bilincindeyiz. Bu problem, bizim problemimiz. Nasıl yapabiliriz, nasıl daha güzel sonuçlar elde edebiliriz diye düşünüyoruz, çalışıyoruz, sizin büyük katkınız, emeğiniz var, sunumunuzdan dolayı da ayrıca teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Ben teşekkür ediyorum.

Şimdi, sözü değerlendirmeleriniz için hocalarımıza bırakıyorum.

Buyurun.

KALKINMA ÇALIŞMALARI ARAŞTIRMA VE UYGULAMA MERKEZİ MÜDÜRÜ PROF. DR. BÜLENT GÜLÇUBUK – Sayın Başkan, şimdi, öncelikle Sayın Demiröz’ün, gittikleri yerde nasıl bir sorun var diye baktığımızda, aslında “Yerleşim Yeri Seçimi” diye bir alt başlık içerisinde bu geçiyordu. Burada en önemli sorun şu, aslında olayın siyasi boyutları var, ekonomik boyutları var, sosyolojik boyutları var, bir de etnik boyutları var. Hemen şurada yanı başımızda Polatlı’ya gittiğimizde yerleşim yerleri nereler olduğunu gördüğümüzde bunların yerleşim yerinde ne tür sıkıntılar yaşadığını görüyoruz. Doğu, güneydoğudan gelen yurttaşlarımıza köyün veya şu anda mahalle olan köylerin, kasabaların en az 3-5 kilometre ilerisinde yerler gösteriliyor, suyun olmadığı, temel altyapı hizmetlerinin olmadığı yerlerde.

ABDULLAH LEVENT TÜZEL (İstanbul) – Dışlayıcı yani, dışlıyorlar.

KALKINMA ÇALIŞMALARI ARAŞTIRMA VE UYGULAMA MERKEZİ MÜDÜRÜ PROF. DR. BÜLENT GÜLÇUBUK – Tabii, dışlamacılık anlamında. Hatta bazı ilginç örneklerle de karşılaşıyoruz, örneğin yine, Polatlı’nın bazı yerinde, Eskişehir’in bazı yerlerinde Afyon’dan gelen tarım işçisi yurttaşlara köyün içerisinde boş olan evlerin tahsis edildiğini, belli bir kira karşılığı ama doğu, güneydoğudan gelenleri dışlama ve kesinlikle orada yer verilmediğini gördük. Bu, Türkiye’nin birçok yerinde var, bazı yerlerde de yerleşmek için izin verilmiyor yani bunlar üzerinde durulması lazım. Benim yerel yönetimlere, Büyükşehir Yasası kapsamında büyük sorumluluklar düşüyor dediğim noktalardan birisi bu. Bu, önemli bir sorun alanı olarak ortaya çıkıyor.

Sayın Günaydın’ın dediği “METİP nasıl sonuçlar ortaya çıkardı?” Gerçekten çıktığında çok umutluyduk ama pilot anlamında bazı örnekler var, Polatlı’da var, Urfa’da var. Polatlı’daki iyi bir örnek ama Polatlı’ya gelen işçilerin ne kadarına hitap ediyor, bir de pratikteki geçerliliğine bakmak lazım. Bilmiyorum, sayın Komisyon üyeleri, Sayın Başkan, gittiniz mi Polatlı’daki METİP kapsamında oluşturulan çadır yerleşim yerine. Örneğin orada çadırdan okullar yapılmış, çocuklar 40-45 derece sicağın altında, o brandaların altında eğitim görmeye çalışıyorlar, altları toprak veya beton zemin hâlinde, tuvaletler yapılmış ama tam orta meydana, insanların geleneksel kültürlerine uyan biçimlerde değil, banyolar yapılmış ama o ortam içerisinde giden var mı, yok mu, biraz yaşam kültürüyle yapılan yerlerin de uygunluk göstermesi gerekiyor. Çok daha iyi olabilirdi ama benim dediğim gibi, pilot olarak gösterebileceğimiz yerleşim sayısı Gökhan Bey, bir elin parmaklarını geçmiyor. Ne kadar başarılı dersiniz? Bunu nicel olarak ölçmemiz çok zor, tüm Türkiye genelinde bir araştırma yapmamız lazım ama bir akademisyen ahlakı içerisinde söyleyeyim, beklenen performansın yüzde 10’u kadar var mı dersiniz, ciddi düşünürüm üzerinde.

Son olarak, sayın Adıyaman milletvekilimizin söylediği o derneğe bizler de gittik, başkanıyla uzun uzun görüştük, 460 üyeleri var, bunların 300’e yakını tarım aracıları ama kayıtlı tarım aracıları değil, hayatının bir evresinde bir aracılık belgesi almış. “İçlerinde şu anda son üç yılda aracılık belgesini güncelleyen var mı?” diye sordüğümüzde bir tane bile çıkmadı. Onlara aracı demeyelim de geleneksel isimleriyle elçi, çavuş, dayı başı diyelim. Böyle bir durum var. Zaten eğer biz tarım aracılığı sistemini kayıt altına alırsak bu işvereni de zorlayacak bir şey olacak, sorun büyük ölçüde çözülmüş olacak. Ama bana göre çözülebilecek bir sorun mu? Eğer kamu sahiplenmezse, kurum kuruluşlar iyi yönetim yaklaşımıyla buna yaklaşmazsa çözülebileceğine de açıkçası pek inanmıyorum.

Sayın Başkan, teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Çok teşekkür ediyorum değerlendirmeniz için.

Hocam, buyurun.

ÇOCUK KÜLTÜRÜ ARAŞTIRMA VE UYGULAMA MERKEZİ MÜDÜRÜ DOÇ. DR. MÜGE ARTAR – Ben, bana yönelik bir soru vardı, onu yanıtlamak isterim ama ondan önce kısacık bir şey söyleyeceğim. Bu sosyal kabule ilişkin yaptığımız çalışmalardan birinde şöyle bir tercihi, “Nereye gitmeyi en fazla tercih ederseniz?” diye sormuştuk, bana çok

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : Mevsimlik Tarım Giriş : Tarih :12/02/2015 Stenograf : Kayıt: AraştırmaTar. Sayfa: 16

ilginç gelen bir cevap aldım “Yozgat Boğazlıyan.” Orada çalışmayı, şeker pancarında çalışmayı tercih ediyorlar. Bizim gördüğümüz en zor koşullar oradaydı çünkü çadır alanları yok, tek tek tarla başına çadır kuruyorlar ve tarlalara ulaşım çok zor, yerleşik çadır alanı Yozgat civarında neredeyse hiç yok ve bize çok zor gelmişti o koşullar, tam tersine onlar tercih ettiklerini söylediler. Şöyle bir açıklama vardı, çok ilginç de geldi, bana doğru da geldi: Büyük yerleşim yerlerinde Polatlı’da, Adana’da hem sosyal dışlanmayı çok yaşıyorlar hem de toprak sahibiyle asla yüz yüze gelemiyorlar ama Yozgat’ta genellikle küçük toprak sahibi var ve toprak sahibi onlarla birlikte ürün toplamaya geliyor, diyor ki aile: “Beni çocuğuyla karısıyla tanıştırtıyor toprak sahibi, benim çocuğum onun çocuğuyla oynuyor, bize yemek getiriyorlar, birlikte yiyoruz, birlikte topluyoruz.” ve bu kabul aşlında onların şartlar ne kadar zor olursa olsun tercih ettikleri bir çalışma prensibi hâline getiriyor ki bu aşlında sosyal ilişkinin ne kadar önemli olduğunu ya da toprak sahibinin kabullenmesinin ne kadar önemli olduğunu bize gösteriyor.

Aşıllara gelince: Aşılarla ilgili çok ciddi bir sorununuz var. Aşılanma oranları bundan on sene önce biraz daha yüksekti, beş sene önce gene haydi iyiydi. Birkaç bölgede farklılık görüyoruz aşılama oranlarında, Zeynep Hocam da daha iyi bilecektir ama mesela Urfa’da proje yapılan ve sağlık eğitimcilerin katıldığı bölgede çok arttığını görüyoruz ama özellikle Adıyaman ve Maraş’ta çok düştüğünü görüyoruz, Diyarbakır’da yüksek, özellikle Diyarbakır’da şehir içi oluşumlarda çok fazla kadın destek projeleri olduğu için orada da çok yüksek ama şu anda her şey bitti çünkü Suriyeli göçmenler geldiler ve onlarla birlikte ciddi aşısız çocuklar ve bulaşıcı hastalıklar hayatımıza girdi.

GÖKHAN GÜNAYDIN (Ankara) – Yani bir yılda 4.300 sayısından bahsedildi yani toplam bir yılda 4.300 sayısından.

ÇOCUK KÜLTÜRÜ ARAŞTIRMA VE UYGULAMA MERKEZİ MÜDÜRÜ DOÇ. DR. MÜGE ARTAR – Evet ve yani bildiğimiz kadarıyla bu yüzde 11 civarına geliyor, ana grubun ve bizim için çocuk sağlığı hastalıkları açısından müthiş bir azlıktır bu, yaygınlığın çok artacağı anlamına gelir. Halk Sağlığı örgütünün yaptığı bir çalışma var mesela Suriyeli göçmenlerde aşılama oranlarını artırmaya ilişkin ama Urfa’da bildiğimiz kadarıyla her hanede en az iki üç tane akraba Suriyeli göçmen var ve bu durumda onların tümünün ailesinin de yaygınlığını düşünürsek bulaşıcı hastalıklar ciddi bir sorun olarak karşımıza tekrar çıkacak gibi görünüyor.

Teşekkür ederim.

KALKINMA ÇALIŞMALARI ARAŞTIRMA VE UYGULAMA MERKEZİ MÜDÜRÜ PROF. DR. BÜLENT GÜLÇUBUK – Sayın Başkan, izin verirsiniz atladığım bir konu var.

BAŞKAN – Buyurun Hocam.

KALKINMA ÇALIŞMALARI ARAŞTIRMA VE UYGULAMA MERKEZİ MÜDÜRÜ PROF. DR. BÜLENT GÜLÇUBUK – Şimdi, Karadeniz’de özellikle Gürcistan gelip çalışan tarım işçileri var, bunlar orada emek çatışması anlamında ciddi sorunlar ortaya çıkarıyor. Biz dört yıl önce bir araştırmaya gittiğimizde daha önce hem güneydoğudan, aynı zamanda bir de Tokat, Amasya, Çorum’dan çalışmaya gelen tarım işçilerinin bir sabah kalktıklarında çoğunun işlerini o gün bulamadıklarını gördük, amele pazarında, sabahın beş buçuğunda. Gerekçesi de Gürcistan’dan gelip günde 5 liraya, 10 liraya çalışmaya hazır bir kesim vardı. Rize Belediyesi o yıl itibarıyla ilk defa bir şey yaptı, yaklaşık 5 bin işçi memleketlerine dönecek kadar bile kazanç elde edemedikleri için belediye otobüsleriyle onları geri memleketlerine gönderdi. Yine, şu anda Suriye’den gelen işçiler Hatay’da, Mersin’de, Adana’da ciddi anlamda -yani tehdit oluşturuyor demek istemiyorum ama- ücretleri düşürüyorlar diyeyim, kayıt dışılığı daha fazla artırıyor.

Bir de en son, biz Ziraat Mühendisleri Odası olarak Bursa şubemizin, Manisa şubemizin ve Adana şubemizin yapmış olduğu çalışmalar var, raporlamalar var, biz oda olarak da üniversitenin dışında onları da sizlerle paylaşırız ayrıca.

BAŞKAN – Her iki hocamıza da sunumları için teşekkür ediyoruz.

Buyurun.

RAMAZAN KERİM ÖZKAN (Burdur) – Teşekkür ederim.

Ben, sunum yapan arkadaşlara ayrı ayrı teşekkür ediyorum.

Yalnız ILO ile Ziraat Mühendisleri Odasının belirlediği o rakamı, gerçek rakamı nerede bulacağız? ILO, 300 bin mevsimlik tarım işçisi olduğunu söyledi, siz “1 milyon, 1 milyon 200 bin” dediniz. Çok büyük bir fark var. Bunların oy dağılımı anlamında, bunlar gittikleri yerde mi oy kullanıyorlar? Oy kullandıklarında -seçim döneminde- kaldıkları yer ise hangi ile sayılıyor, bu çok önemli. Diyelim ki bu seçimlerde bu 1 milyon 200 binin en az 600 bini veyahut da 400 bini seçmen olsun yani oranda çok büyük değişikliklere yol açacaklar. Bunların kullandığı oylar nereye sayılıyor? Mesela, yurt dışındakiler illerine sayılıyor, yurt dışında oy kullanıyor ama Burdurluysa Burdur’a sayılıyor, Ispartalıysa Isparta’ya. Bunlar, örneğin Trabzon’da kullandı, Samsun’da kullandı, bu oylar ili için mi sayılacak, Trabzon için mi sayılacak, bu konuda bir çalışma var mıdır?

Teşekkür ederim.

KALKINMA ÇALIŞMALARI ARAŞTIRMA VE UYGULAMA MERKEZİ MÜDÜRÜ PROF. DR. BÜLENT GÜLÇUBUK – Şimdi, gerçekten önemli bir sorun. ILO, 300 bin rakamını özellikle sadece gezici işçiler üzerinden veriyor ki o da aşlında belki 600-700 bin civarında, bizim çalışmamız; bizim verdiğimiz rakamın içerisine geçici olarak çalışan

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : Mevsimlik Tarım Giriş : Tarih :12/02/2015 Stenograf : Kayıt: AraştırmaTar. Sayfa: 17

mevsimlik tarım işçileri de dâhildir. “Geçici” dediğimiz de şudur: Örneğin, Akşehir’den kalkıyor, Bozdoğan’a gidiyor, iki saat yolla, orada çalışıp akşam geri evine dönüyor, bu da bizim için geçici işçiliktir veya Beypazarı merkezden sabahları minibüslerle, traktörlerle kalkıyor, bir-bir buçuk saat Kırbaşı Mahallesi’ne gidiyor -eskiden kasabaydı- akşam geri geliyor ama bunlar 1 milyon rakamının içerisinde en fazla yüzde 25’lik bir rakam oluşturuyor bize göre. Peki, bu gezicilikte bunu nasıl yaparız? Aslında, biz göç yollarında göç hareketliliğini ortaya koyarken şunu söyledik, mesela soruyoruz: “Gelecek yıl nereye gideceksiniz?” Bunu Adıyaman’daki tarım aracılarımız çok iyi biliyor. “Biz Martın 15’inde çıkıyoruz, işte nisanın sonuna kadar Malatya’dayız, oradan çıkıyoruz, haziranın sonuna kadar Yozgat’a şeker pancarı çapasına gidiyoruz, haziranın sonunda çıkıp, örneğin fındık toplamaya gidiyoruz.” Bunları eğer dönem dönem tarım aracıları biliyorlarsa biz Türkiye’de bunların seçim döneminde nerede olduklarını bilebiliriz ve orada belki de adrese dayalı nüfus kayıt sisteminde deriz ki Seçim Kuruluna: “Bu insanlar şu ayda şurada olacaklarını söylüyorlar, oylarını gelip orada kullanacaklar.” Ha, kullanır kullanmaz, o ayrı bir şey ama hiç kullanmamaktan çok daha iyidir, hiç yurttaşlık hakkı olarak görülmemekten daha iyidir. Eğer biz bunların göç yollarını, hangi ayda nerede olacaklarını bilirsek -ki araştırmalar var- bu şekilde ortaya çıkabilir.

BAŞKAN – Ben her iki hocamıza da sunumları için teşekkür ediyorum.

Herhâlde vekillerimizden başka soru yok.

Bir sonraki sunumumuza geçeceğim. Sağlık Bakanlığı Türkiye Kamu Hastaneleri Kurumu Ankara Meslek Hastalıkları Hastanesi Başhekimliği Toksikoloji Bilimi Doktoru Engin Tutkun’un sunumu.

Buyurun Hocam.

DR. ENGİN TUTKUN – Sayın Başkan, değerli Komisyon üyeleri, saygıdeğer katılımcılar; tarım sektöründe iş sağlığı ve meslek hastalıkları, meslek hastalıklarında tespit zorlukları, bu konuda yaşanan sorunlar ve çözüm önerileri noktasına iki çerçeveden yaklaşmayı uygun buldum. Bunlardan birincisi, bu sektörde yaşanan maruziyetler ve yakalanan hastalıklar noktasında çalışan sağlığı, ayrıca sektörün faaliyetleri ve toplum sağlığı açısından oluşturduğu hastalık yükü noktasında da toplum sağlığı, insan sağlığı açısından değerlendirmek gerekiyor.

İkinci aşamada da meslek hastalığı tanısı resmî bir prosedür ve bunun için kullanılan mevzuat, mevcut mevzuattaki eksikliklerimiz, problemlerimiz ortaya konmak durumunda.

Tarım sektöründe oluşan meslek hastalıklarını incelediğimizde birinci sırada karşımıza kimyasal ajanların neden olduğu maruziyetler ve buna bağlı hastalıklar çıkıyor. Bu noktada baktığımızda, birinci sırada pestisitler ve tarımda kullanılan kimyasallar. Çok önemli, dünyanın çok önem verdiği bir konu. Bunun dışında, yeni gelişen teknolojilerin devreye girmesiyle yeni yeni maruziyet tipleri de karşımıza çıkmaya başladı, bunun da farkında olmamız gerekiyor.

Pestisitlerin önemli özelliği doğada ve insanda, yağ dokusunda özellikle uzun süre kalabilmesi ve etkisini devam ettirebilmesi. Sadece sağlık noktasında değil, ekonomik yük noktasında da yaşanan bu maruziyetin ve oluşturduğu sağlık sorunlarının ciddi anlamda bir yükü var. Tabii ki insan yaşamını parayla özdeşleştirmiyoruz ama olayın bir de ekonomik maliyeti devreye giriyor. Dünya Sağlık Örgütü bu pestisitlerde bir sınıflama yapmış durumda. 3 kısmı kırmızıya aldım, bu önemli çünkü sadece pestisit olarak kullanılan etken madde değil, buna katkı maddesi olarak kullanılan bazı ağır metaller de maruziyet söz konusu. Arsenik ve cıva bileşiklerinde bu karşımıza çıkıyor. Organofosfatlı bileşikler sahada en çok kullanılan tarım ilaçları grubundan ve neden oldukları hastalıklar noktasında baktığımızda, epidemiyolojik çalışmalarda ve bizim klinik gözlemlerimizde, henüz ülkemizde tam oturmamış bir kavram olsa da kanserlerin birinci sırada olduğunu, kullanılan bu tarım ilaçlarının birçok kanser tipiyle; lenfomalar, lösemiler, melanomlar ve organ kanserleriyle yakın ilişkisi olduğunu bilimsel çalışmalar ortaya koymuş durumda.

Tabii, kanserler ortaya çıkmakla birlikte, farkında olunmayan bir konu da maruz kalınan bu kimyasalların özellikle merkezî ve periferik sinir sistemi dediğimiz sistemlerde oluşturduğu olumsuz etkiler. Birçok hastalığa neden olduğu artık bilimce kanıtlanmış durumda ki sektörün en önemli problemlerinden biri çocuk işçiliği ve çocuklarda yaşanan bu maruziyetin gelişimsel bozukluklar, birtakım nörokognitif fonksiyonlar. Yani, çocuk zaten okula ulaşmıyor, ulaşsa da gerçekten bilişsel yetilerinde kayıp olduğunu sayın hocalarım da söyledi. Bunun dışında, erişkinlerde kişilik değişiklikleri... Biz artık birçok psikiyatrik hastalığın temelinde maruziyetleri bariz olarak yakalamaya başladık, işin doğrusu hastane olarak da bu konuyla uğraşıyoruz. Konsantrasyon bozukluğu, hafıza bozukluğu, bunun dışında, kas yetilerinde azalma -çok fazla bilimsel tabirlere girmiyorum- Parkinson hastalığında artık bu maruziyetlerin rol oynadığı kabul edilmiş ve ortaya konmuş durumda.

Sağlık açısından bir sorunumuz, kısırılık, infertilite, çocuk sahibi olamama. Biraz sonraki slaytlarda da hızlıca değinmeye çalışacağım. Kendiliğinden anne karnında ölüm, ölü doğum ve anne karnında büyüme gelişmesi geriliği gibi problemlerde pestisitlerin ağır rol oynadığı ortaya konmuş durumda. Bunun dışında, çocuğun anne karnındaki gelişiminde birtakım yapısal bozukluklarda, ki bunlarda omurgayla alakalı olanlar var, kalp hastalıkları var, yarık damak, yarım dudak gibi daha aşına olduğumuz problemler var, bütün bunlarda pestisitlerin rol oynadığı bilimsel olarak ortaya konmuş durumda. Son günlerde, tanımlayamadığımız, yeni oluşan birtakım sağlık problemlerimiz var. Özellikle çocuklarda çok ciddi anlamda alerjik problemlerin yaygınlaşmaya başladığını gözlemliyorum. Bilimsel veri noktasında çok sağlıklı verilerimiz yok ama

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : Mevsimlik Tarım Giriş : Tarih :12/02/2015 Stenograf : Kayıt: AraştırmaTar. Sayfa: 18

hem çalışanın, hem orada çocuk işçiliği yapanın, hem çocuğun, hem erişkinin, ayrıca toplumdaki insanların maruz kaldığı pestisitlerin bağışıklık sistemi üzerinde olumsuz etkileri birçok bilimsel çalışmayla ortaya konmuş durumda.

Endokrin sistem bozuklukları açısından baktığımızda, artık çevremizde çok fazla hipotiroidi, hipertiroidi; işte, daha tıbbi olacak ama puperte prekos, polikistik over sendromu gibi problemlerle sık karşılaşmaya başladık. Çünkü, bilimsel çalışmalar kanıtladı ki bunlar, endokrin hormonları benzer davranışlar sergileyebiliyorlar. Özellikle meme kanserinde ailemizde ya da yakınlarımızda “östrojen reseptör pozitifliği” diye bir kavram vardır. Bu pestisitlerden birçoğunun da östrojen benzeri etkiyle meme kanseri sıklığını artırdığına dair çok fazla yayın oluşmaya başladı. Tabii, kimyasallardan çıktığımızda, çalışma sürecinde maruz kalınan tahılta mantar, vesaire gibi faktörlerin etkisiyle organik tozlara maruziyetimiz söz konusu ve bunlar da özellikle alerjik reaksiyonları tetikleyerek ciddi anlamda bir hastalık ve hasta yükü oluşturuyorlar bölgede. Sadece, tabii bu, bitkisel kaynaklı organik tozlar değil, faaliyetten kaynaklı tozuma sonucu oluşan inorganik tozlar. Örneğin, kot kumlama işçilerinde karşımıza çıkan silika maruziyeti tarım işçilerinde toprak içeriğinden dolayı da yoğun anlamda yaşanıyor. Bunun dışında, belki hatırlarsınız, Kütahya Eti Gümüş AŞ olayında yaşamıştık, oradaki madencilik faaliyetinin, toprağın arsenik içeriğinden ötürü işçilerde arsenik maruziyeti, yoğun bir hasta akını olmuştu hastanemize, hastaları karşılamıştık ve hemen hemen hepsinde -gerçi siyanürle ön plana çıkmıştı ama- Dünya Sağlık Örgütü alt kuruluşu olan Uluslararası Kanser Araştırmaları Ajansının Grup 1 yani kesin karsinogen olarak nitelediği arsenik maruziyetini yaşamıştık. Aynı bölgede tarım işçilerinin de buna -çünkü tozumayla karakterize bir iş yapıyorlar- maruz kaldığını belirlemiştik.

Fiziksel ajanlar noktasında, aslında biz sağlıkçıların da hiç dikkatini çekmeyen, sağlık profesyonellerinin de çok fazla eğilmediği konular var. Ciddi anlamda gürültü var sektörde. Özellikle araçlarla, 100 desibelleri aşan, gürültüye maruz kalma ve buna bağlı mesleki işitme kayıpları karşımıza çıkıyor. Titreşim, gene farkında olmadığımız bir kavramdır ama özellikle kadınlarda ve çocuklarda omurga yapısı tam olarak gelişmediği ve daha zayıf olduğu için tüm vücut titreşimi ve el kol titreşimi noktasında kas iskelet sistemi hastalıklarına yüksek oranlarda neden olmaktadır.

Bunları böyle sözel olarak anlatıyoruz ama yapılan araştırmalarda bunların gerçekten çok ciddi mali yükleri olduğu ortaya konmuş durumda, çok ciddi düzeyde. Tabii, aşırı sıcakta, soğukta çalışma gibi termal konfor problemlerimiz var ve biraz önce hocamın da bahsettiği yani sadece arazide çalışan insanlar değil, biyolojik maruziyetlerle oluşan hastalarımız var. Yani, ben yıllarca hastanelerde de çalıştım, acil servislerde de çalıştım; bu bahsedeceğim, göstereceğim hastalıklarla gelen hastaları biz sadece tedavi ettik ve yolladık, başka hiçbir şey yapmadık yani koruma adına hiçbir şey yapılmadı. Bu da Sağlık Bakanlığının ve orada çalışan hekimlerin meslek hastalıkları adına bir farkındalık eksikliği olarak yıllardır yaşadığımız bir realitedir işin doğrusu.

Biyolojik ajanlara devam ediyorum. “E. Coli” bunların hepsi doğrudan hayvanlarla temas sonucu ortaya çıkan bakteriyel parazitler, viral problemler. Hızlı geçiyorum zaman darlığından ötürü.

Bacillus anthracis, hepimiz biliriz, şarbon hastalığı. Kırım Kongo kanamalı ateşi hastalığında ülkemiz ciddi problemler yaşadı. Ve hedef organ hasarına göre baktığımızda, mesleki akciğer hastalıkları açısından organik tozlara bağlı -biraz önce bahsettim- astım benzeri tablolar; inorganik tozlara silisyum dioksit başta olmak üzere ağır metaller, akciğer dokusunda kabalaşmayla karakterize pulmoner fibrozis. Ve pestisitlere maruziyet sadece vücutta birikip olumsuz etkileri noktasında değil, solumayla akciğere direkt teması noktasında akciğer problemleri; gübrelerle gene üst ve alt solunum yollarında tahriş, dezenfektanlar, solventler, kaynak dumanı, zoonotik enfeksiyonlar; bunların hepsi maruz kalan kişilerde, başta çalışanlarda, tabii hep söylüyoruz, çocuklarda vesairede hastalık kaynağı ve etkeni olarak karşımıza çıkıyor.

Mesleki cilt hastalıklarımız var. Biz bunu kendi hastanemizde de yoğun miktar... Şunu söylemek istiyorum: Biz Meslek Hastalıkları Hastanesi olarak işin doğrusu son durağız yani son noktada işçiler bize hasta olarak gelirler ve altı yıldır bana hiç çiftçi başvurmadı, bir tane bile çiftçi hastam olmadı. Bu anlattığım şeyleri hep teorik anlatıyorum işin doğrusu.

ABDULLAH LEVENT TÜZEL (İstanbul) – Niye olmuyor?

DR. ENGİN TUTKUN – Efendim, biraz sonra geleceğim.

Mesleki cilt hastalıkları açısından baktığımızda, bu kimyasallara doğrudan maruziyet, temas ve güneş ışınları, ultraviyole A, B, C; bunların hepsinin özellikle cilt kanseri riskini artırması noktasında problemler yaşattığını, aynı etkilerin gözün kornea tabakasında bozulma oluşturarak görme üzerinde olumsuz etkiler yaşattığını biliyoruz ve bunlar bu sektör çalışanlarının yoğun maruz kaldığı problemlerdir. Biraz önce de bahsettim, kas, iskelet, eklem problemleri gerçek anlamda iş gücü kaybı ve ağır bir maliyeti olan ve kişiye de ızdırap veren problemler ve sektörde hakikaten bu konuda farkındalık hemen hemen hiç yok.

Ve tabii, üzücü bir şey, vahşi hayvan saldırıları. Sağ taraftaki görüntü bir kurt saldırısı, sol taraftaki de ayı pençesi ve bunu sıkça yaşıyorlar. Bizler yaşamadığımız için uzak gibi görünüyor ama yöre insanının neredeyse alışık olduğu, kabullendiği, içselleştirdiği problemler bunlar.

Hipertansiyon açısından, hipertansiyon deyince... Belki aramızda hipertansiyon olanlar da vardır, ailemizde olanlar da vardır. Hekime sorunuz, denemesi bedava “Niye oldu bu hastalık?” diye. Ya “Ailevi.” der, ya “Nedeni bilinmiyor.” der ama bakın, birçok bilimsel çalışmada -hatırlıyor musunuz, pestisitlerde cıva ve arseniği özellikle vurgulamıştım- cıva ve

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : Mevsimlik Tarım Giriş : Tarih :12/02/2015 Stenograf : Kayıt: AraştırmaTar. Sayfa: 19

pestisitlerin hipertansiyon riskini artırdığı ortaya konmuş durumda. Aynı şekilde, Tip 2 diyabet hastalığı. Gene nedenini sorun, bilim dünyası “idiopatik” yani nedeni bilinmiyor olarak tanımlar. Burada da arsenik, cıva ve pestisitler yeniden karşımıza çıkıyor.

Bu nörodejeneratif hastalıklar dediğimiz, özellikle yaşlılarda karşımıza çıkan hastalıklar, Alzheimer hastalığı, Parkinson hastalığı; bu hastalıklar üzerine yapılan bilimsel çalışmalarda da arsenik, cıva ve pestisitlerin hastalığın oluşumunda önemli rolü olduğu ortaya konmuş durumda. Ve Fransa’dan bir haber getiriyorum, Parkinson artık tarım işçilerinde meslek hastalığı yani bir tarım işçisi Parkinson’a yakalandıysa başka hiçbir irdelemeye gerek kalmaksızın meslek hastası kabul ediliyor ve meslek hastası olmanın gerektirdiği sosyal hakları kazanıyor.

Endokrin bozucu kimyasallarda gene pestisitler birinci sırada. Ve üreme, doğrudan pestisit noktasında yapılmış araştırma az ama gene kırmızıya aldığım ve vurguladığım arsenik ve cıvanın, gerek erkek üreme organlarında gerek sperm fonksiyonlarında, işlevlerinde ciddi problemler oluşturduğu ortaya konmuş durumda.

Efendim, vakalarım var ama vaktimiz izin vermiyor, bunları hızlıca geçmek istiyorum.

Birçok hastalıkta, hastaneye başvurularda bu vakaların yaşandığı; siroz, böbrek yetmezliği, nöropsikiyatrik ve nörolojik hastalıklarda... Daha dün bir hasta için danıştılar bana, bir ağır metal etkilenmesi Hacettepeden. Mesela, bu 9’uncu vakamız. 51 yaşında, beş gündür devam eden çift görme, hafif sersemlik, yürümenin koordinasyonunda bozukluk, yutma zorluğu, ses tonunda değişme ve aşırı terleme şikâyetleriyle hastaneye başvurmuş bir vaka. Göz kapağında düşmesi var ve yüz mimikleri, mimik kasları yeterli çalışmadığı için “ifadesiz yüz” diye tanımlayabileceğim bir problemi var. Hastanın sorgulaması sonucunda organofosfat cinsi bir sprey insektisit ile ilaçlama yaptığı ve ellerinin, yüzünün organofosfata maruz kaldığı anlaşılıyor. Tabii, burada etkenin ne olduğu, binlerce, yasaklı yasaksız... Sahada çalıştığım dönemde ben şuna çok fazla rastladım: Özellikle suisit vakalarında karşımıza çıkıyordu, “Ne içti bu çocuk, bu kız?” diye ailesini sorguladığımızda boş, etiketsiz bir şişe geliyordu. Yani, hangi ilaca, hangi etkene maruz kaldığını bile sorgulamaktan işin doğrusu uzak duruyorduk çünkü bunlarda kullanılması gereken malzeme, güvenlik formları, kişisel koruyucu önlemler, eldivenler vesaireler, bunların hiçbiri maalesef sahada kullanılmıyor ve bu tür vakalar literatüre düştüğünden çok daha fazla olarak – bölge hekimleriyle görüşebilirsiniz- sahada yoğun olarak yaşanıyor. Burada şöyle bir sorun var: Eğer bir şekilde veri elde edemediysek “Bu adam neden etkilendi?” noktasında toksikolojik analiz yapabileceğimiz kurumumuz da maalesef çok fazla yok. Belki adli tıp kurumları yardımcı olabilir ama onlar da mekanizmanın bire bir içerisinde olmadığı için bu tanımlar maalesef konamıyor, atlanıyor ve buradaki vakaların çoğu ya uzun süreler tedavi ihtiyacı duyuyorlar ya da maalesef kaybediliyorlar.

Tabii, meslek hastalıklarına, dediğim gibi, iki perspektiften yaklaşmayı uygun görmüştüm. Birinci nokta, kronik hastalık yükü ve çalışan sağlığında olan hastalık yükü. İkinci nokta da konuyla ilgili mevzuat ve resmî istatistiklerimiz. İstatistiklerimize baktığımızda -SGK 2013 yılının istatistiklerini yayınladı- 1.342 kazaya karşılık meslek hastalığı tespitimiz yok maalesef ve meslek hastalığı nedeni ölümler noktasında baktığımızda, iş kazalarında da sektörde sadece 13, meslek hastalığından ölüm olmadığı için toplam 13 şeklinde bir rakamla karşılaşıyoruz.

Dikkatimi çeken diğer bir istatistik verisi şu oldu: 2011, 2012, 2013 yılları karşılaştırıldığında, bilemiyorum, sektörde daralma mı var ama sayıların azaldığını yani kaydın gitgide azaldığını görüyoruz, aslında SGK istatistikleri bize bunu söylüyor ve bu zayıf istatistiklere rağmen, iş günü kaybı noktasında baktığımızda on beş bin iş günü kaybımız var. Tabii, bütün bunlar meslek hastalığı tanı sistemindeki problemlerden kaynaklanıyor. Çünkü dünyada “iş sağlığı ve güvenliği” kavramı sadece tek bir bakanlığın tekeline bırakılmamıştır, multidisipliner bir kavramdır; çevre de işin içindedir, eğitim de işin içindedir, sosyal haklar işin içindedir, Sağlık Bakanlığı işin içindedir ama bizde bakıldığında, maalesef, konuyla ilgili -6331’den bahsediyorum- bütün hükümlerin uygulanması, izlenmesi, teftişi Bakanlık iş müfettişlerince gerçekleştirilir. Peki, bu ne kadar gerçekleşir? Kendi sayılarından aldım, tabii, sayıları çok az, zaten bir iş yerinden bahsedemiyoruz burada ama tüm atflarını iş yerine yapan bir kanun üzerinden ne kadar ilerleyebiliriz, bu noktada gerçekten sıkıntımız var. Ve 1 milyon 800 binlere ulaşan iş yeri sayımızda İş Teftişin 2012 yılında denetlediği iş yeri sayısı 11.533 yani sahada denetim yok, bu aslında bunun itirafıdır bir noktada. Ve meslek hastalığı tespitimiz giderek zayıflıyor. Bu, 2012 yılının verisiydi, 2013 sanırım birkaç gün önce yayınlandı, 371’e düştü. Kayıtlı kayıtsız 26-28 milyon arasında çalışan olan bir ülkede 371 tane meslek hastası tespiti gerçekten kabul edilemez. Aksayan bir şeyler var ve bunun ceremesini aslında hepimiz çekiyoruz toplum olarak.

Tabii, fazla detaya girmek istemiyorum ama birkaç noktayı da vurgulamak istiyorum, neden tespitimiz az diye, sayın vekilimin sorusuna da aslında bir yanıt olacak bu. Çünkü, bu kararı alan kurul SGK’nın Sağlık Kurulu ve çok açık bir ifadesi var yani bütün Sağlık Bakanlığı emrinde çalışanların elinden yetkiyi alıp kendinde toplama gibi bir faaliyet sonucunda aslında bu durum oluşmuş durumda. Çok açık söylüyor, “Sadece tıbbi teşhis bulunur. Hastalığın mesleki olup olmadığına dair tespit ve meslekte kazanma gücü kaybı oranı belirtilmez.” diyor. Yani “Tanıyı ben koyarım.” diyor Sosyal Güvenlik Kurumu. Peki bu Kurul kim? Kurum bünyesinde çalışan 6 kişiden oluşan bir Kurul. Bu Kurul yılda kaç tane dosya değerlendirebilir? O noktada bir kere meslek hastalığı tanısı noktasında bir sıkıntımız var SGK’dan kaynaklanan. Benim yolladığım hiçbir şey bir şey ifade etmiyor ve ben ona bir sağlık dosyası hazırlıyorum, kararı o veriyor ve sağlık dosyasında

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : Mevsimlik Tarım Giriş : Tarih :12/02/2015 Stenograf : Kayıt: AraştırmaTar. Sayfa: 20

birinci istenen maluliyet talebini içeren dilekçe yani kişi kendisi meslek hastası tespiti talebinde bulunmazsa dosya incelemeye alınmıyor. Bu, kabul edilebilir bir şey değil sağlık adına, iş sağlığı adına ve ülke sağlığı adına kabul edilebilir bir şey değil. Hatta ben trajikomik olarak niteleyebileceğim bir olay da yaşadım bu yakınlarda. Bana doğrudan başvuran işçilerin dosyalarını yolladım, hepsi dört dörtlük meslek hastası, dosyalar bana geri döndü, maluliyet talebini içeren dilekçe yok diye. SGK'yla yaptığım görüşme sonucunda bir genelge yayımlandı ve şunu söylüyor genelge kendi il müdürlüklerine seslenerek: "Dosyaları artık sağlık kurullarına yollamayın. Kendi arşivlerinizde depo edin."

BAŞKAN – Hocam, bir daha alabilir miyiz SGK'nın dediği şeyi.

DR. ENGIN TUTKUN – "Sağlık kurullarına yani hastanelere, yetkilendirilmiş kuruluşlara geri yollamayın dosyaları -il müdürlüklerine sesleniyor- bunu kendi arşivlerinizde depolayın." Yani, "İşleme girmeden depolayın." diyor. Bu, kabul edilebilir bir şey değildir, direkt ve dolaylı etkileri vardır çünkü "indeks vaka" denen bir kavram vardır iş sağlığında, meslek hastalığında. Benim hastane olarak yakaladığım indeks vakalar hiçbir refleksi uyuracak, hiçbir prosedürü işletecek gücü yakalayamamaktadır bu uygulama sonucunda.

Meslek hastalığı tanısı koyarken benim sistemimde kullanılan başka bir mekanizma da iş yeri ortam ölçümüdür. Ben tarım işçisinde neyin ölçümünü yollayacağım yani adamlar kayıta değil. Tabii, bu olmayınca meslek hastalığı tanısı maalesef tarım sektöründe konamıyor ve ana kurgulamada bir problem olduğu inancındayım. Cezayı veren kurumla cezayı ödeyen kurum aynı olursa maalesef bu konuda bir başarı yakalama şansımız bulunmamakta.

Burada ILO'nun yaptığı bir çalışma -ILO'dan arkadaşlarım sanırım gittiler- konuyu da aslında çok güzel özetlemiş durumda. 6 adet hayati noktaya dikkat çekmiş durumda: Hukuksal altyapı; yönetmelikler; İSG politikasının oluşturulması; çevre sağlığından bağımsız bir konu olmaması, kimyasalların takibi, sistematik sınıflandırması, tedavi edici değil, önleyici sağlık prensiplerinin ön plana çıkarılması ve eğitim. Bu, 6 nokta vurgulanmış durumda ve önemli çıktılar -her ne kadar resmî belgelerimize yansımaya da Hocamın tespitleriyle- üç aşığı beş yukarı aynı olduğunu gördüm sunumlar sırasında ve çözüm önerisi olarak mevcut İş Kanunu'ndan farklı bir kanunla, müstakil bir kanunla bu konuyu ele almak durumunda olduğumuzu düşünüyorum.

İlgili bölgelerdeki toplum sağlığı merkezleri hem iş hem de toplum sağlığı noktasında soruna doğrudan, aktif olarak müdahil olmalı yani bu gezici ekiplerle de olabilir. Bölgede çalışacak hekime -bu 24 yaşında, 23 yaşında yeni mezun olmuş bir çocuk yani sonuçta hekimlerin ilk yıllarının tanımı budur- eğer siz bölgenin özelliklerine göre birtakım sağlık bilgilerini bu çocuğa öğretmezseniz bu çocuktan bu manada verim alma şansınız da maalesef bulunmamakta. Konu hem insan hem de çevre sağlığıyla ilişkili olduğu için ve birçok disiplinle ilişkili olduğu için ilgili bakanlıkların müdahil olduğu bağımsız bir sistemle -belki Amerika'daki EPA sistemi gibi olabilir bu- ve bu ilgili bakanlıklardaki ara iş gücünün devreyle sokulmasıyla... Benim bakanlığında yıllar önce gıda bendeydi fakat Tarım Bakanlığına geçince benim o konuda deneyimli, tecrübeli elemanım açıkta kaldı işin doğrusu. Bu tür muhtelif bakanlıklarda arayış güçlerinin olduğunu biliyoruz. Bunların da iş teftişi değil ama belki inceleme noktasında bu dinamizme katkıda bulunabileceğini düşünüyorum ve bana göre önemli bir konu, mutlaka üniversitemiz destekleniyor ama bu alanda yapılacak bilimsel çalışmalara ekstra bir destek verilmesi inancındayım çünkü zor çalışmalar bunlar, hareketlilik gerektiren çalışmalar, belki belli noktada ileri teknolojiler gerektiren çalışmalar. Bunun için de ekstra bilimsel katkı sağlanması gerektiğini düşünüyorum .

Teşekkür ediyorum ben dinlediğiniz için.

BAŞKAN – Biz teşekkür ediyoruz.

Sorusu ve değerlendirmesi olan milletvekillerimiz?

Buyurun.

ABDULLAH LEVENT TÜZEL (İstanbul) – Hocama çok teşekkür ediyoruz.

Gerçekten, tespitleri son derece çarpıcı, uyarıcı ve aslında, özellikle bu meslek hastalıkları açısından hem Bakanlığın hem Sosyal Güvenlik Kurumunun yaklaşımlarındaki bir probleme işaret etti. Ben, özellikle, diğer çalışan iş kollarındaki çalışma koşullarının yol açtığı birçok... İskelet sistemi mesela, ayakta çalışmadan kaynaklı, bunların meslek hastalığı olarak kabul edilmediği ve böyle binlerce insanın sürüdüğü bir şekilde maluliyet alamadığı... Geçen Mecliste de bu konuyu dile getirmiştım. Şimdi, tarım alanında bu tarım ilaçlarının ve diğer ajanların yol açtığı hastalıkların da benzer bir muameleye tabi tutulduğu görülüyor. Bunun üzerine gitmeliyiz değerli arkadaşlar, Sayın Başkan. Yani, bu çok ciddi bir konu. Hakikaten, şimdi o saptama çok önemli. 371 meslek hastalığı tanımlı. Milyonlarca çalışanda bu oran bunun hiç dikkate alınmadığı ya da böyle bir tanı konulmak istenmediğini gösteriyor. Bu başlı başına bir konu ama gerçekten, buranın da belki de çapını açacak ama mutlaka çalışan emekçi nüfus ve kitleler açısından sosyal güvenlik ve sağlık sisteminin buradaki sorunlarını irdelemek açısından üzerine gitmemiz gerekiyor. Önerileriniz de son derece dikkate değer.

Ben teşekkür ediyorum ama bu bilgilerin, sizde toplanmış bu bilgilerin daha böyle "Bizim için nasıl yararlı hâle gelir?" konusunda biraz daha çalışma ve bir mesai içerisinde olmanız gerektiğini düşünüyorum. Bu konuda herhâlde ayrıca bir sizden taleplerimiz olacaktır.

Çok teşekkürler.

DR. ENGIN TUTKUN – Memnuniyetle efendim her zaman.

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : Mevsimlik Tarım Giriş : Tarih :12/02/2015 Stenograf : Kayıt: AraştırmaTar. Sayfa: 21

Ben teşekkür ediyorum.

Bir şey eklemek istiyorum yaşadığım bir örnekten. Bir otobüs fabrikası, bilindik, isim vermeyeyim; iş yeri hekimi beni aradı –bir ağabey-kardeş ilişkimiz vardır- “Ağabey, bana günde 40-50 poliklinik başvurusu oluyorsa bunun yarısı kas iskelet sistemi hastalıklarıyla alakalı.” dedi. Ben de dedim ki: “Yani, iş güvenliği uzmanı değilim ama deneyimim itibarıyla birtakım önerilerde bulunulalım.” Sahayı gezdik ve 11 bin liralık bir düzeltme yaptık koca bir otobüs fabrikasında. Ertesi yıl, bu basit düzeltmeden sonra başvuruların yarıya düştüğünü belirledik. Artık, siz düşünün yani 11 bin liraya karşılık nasıl bir kazanım var. Yani tekrar söylüyorum, insan yaşamı ile parayı özdeşleştirmiyorum ama olayın bir ekonomik boyutu var ve korumak çok daha ucuz, korumak çok daha verim getirici bir faaliyet.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

Buyurun Sayın Vekilim.

İLHAN DEMİRÖZ (Bursa) – Teşekkür ediyorum Başkanım.

Hocam, teşekkür ediyorum. Ben çok kısa, net bir soru sormak istiyorum. Türkiye’de kaç meslek hastanesi var? Bu sayı yeterli midir? Ne kadar daha açılması gerekir? Bu konuda bilgi vererseniz sevinirim.

DR. ENGİN TUTKUN – Efendim, şu an 3 meslek hastalıkları hastanemiz var; Ankara Meslek Hastalıkları Hastanesi, İstanbul ve Zonguldak. Zonguldak daha çok oradaki maden işçileri üzerinde odaklanmış durumda.

İşin doğrusu, biz şu an iş sağlığında gelişmekte olan bir ülkeyiz, çok güzel ilerlemeler oldu geçmişle karşılaştırıldığında. Ama, ben meslek hastalıkları hastanelerinin varlığını bu ara dönemler için gerekli görüyorum. Yoksa biz bu mantığı, bu yaklaşımı, “meslek hastalığı” kavramını bütün sağlık kuruluşlarına yayamazsak, bütün hekimlerin hastasına bu mantıkla yaklaşmasını sağlamazsak meslek hastalıkları noktasına ileriye gitmemiz mümkün değil. Onun için, bir ara geçiş kurumlarıdır. Belki bu dönem için sayılarının biraz daha bölgesel olarak artırılmasında fayda vardır ama uzun yılları hayal ettiğimde, meslek hastalıkları hastaneleri artık olmamalıdır. Şu an için zaruridir ama ileride biz o hastanenin üstlendiği işlevi bütün sağlık kuruluşlarına yaymak durumundayız. Böyle bir hedefimiz olmalı iş sağlığı adına.

ABDULLAH LEVENT TÜZEL (İstanbul) – Yani, modern bir bilimsel gelişme buna işaret ediyor, öyle mi?

DR. ENGİN TUTKUN – Evet, tabii ki.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

Sayın Hamzaoğulları, kısa bir değerlendirme rica ediyorum.

MEHMET S. HAMZAOĞULLARI (Diyarbakır) – Hocam, ben de sunumuz için teşekkür ediyorum.

“Sektörde farkındalık yok.” dediniz. Biz farkındalık oluşturmak için sizce ne yapmalıyız?

Bir diğer sorun da maluliyet talebi dilekçesi olmadan bu talebin değerlendirilmediğini söylediniz ama bildiğim kadarıyla, meslek hastalığı, bildirimi zorunlu bir hastalık. Yani, hem bir taraftan bildirimi zorunlu olan bir hastalık söz konusu hem bir taraftan da dilekçe zorunluluğu var. Bu aslında, bir noktada tezat anlamda.

Bir de cezayı veren ile cezayı ödeyen kurum aynı olunca sıkıntı yaşadığımızı söylediniz. Bunlarla ilgili önerilerinizi alabilir miyiz.

DR. ENGİN TUTKUN – Efendim, yani dilekçe talebi ilgili mevzuatın, ilgili yönetmeliğin 1’inci maddesidir dosyada bulunması gereken belgeler noktasında ve bu bildirim Sosyal Güvenlik Kurumuna yapılır. Tabii, aradaki işlevleri ve şeyleri bilmiyorum. Amma velakin, bu tezadı biz sahada yaşıyoruz. Yani, dilekçesi olmadığı için işleme alınmayan dosyalar gerçekliğiyle karşı karşıyayız. Tabii, bu şundan da kaynaklanıyor işin doğrusu: Bu multidisipliner yaklaşım olmayınca ve disiplinler birbirlerine dertlerini anlatıp içselleştiremeyince taraflar birbirini anlamıyor. Yani, ben meslek hastalıkları hastanesi olarak sigortacılıktan anlamıyorum, sigortacı hastalıktan anlamıyor, iş güvenliği uzmanı hiçbirinden anlamıyor. Böyle olunca, bir ortak kültürün geliştirildiği bir yapı içerisinde hareket etmek gerekiyor. Yani, esas sorunun bu olduğunu düşünüyorum ben. Bir yapısal değişiklik ve yeni bir yapısal kurgulama gerektiğini düşünüyorum. Ki dünyada da bunun örnekleri var. Finlandiya’daki örneği de verdim. Yani, sigortacılık da o kavramın içerisinde, iş güvenliği de, iş sağlığı da, sağlık da. Hepsi bu kavramın içerisinde, eğitim de, bilim de. Yani, bu yapının altında biz her gün bir araya gelsek birbirimizin dilinden anlamaya başlarız. Öyle bir yapı çerçevesinde kurgulanmasını gerektiğini düşünüyorum.

BAŞKAN – Çok teşekkür ediyorum.

Herhâlde bir değerlendirmede bulunacak Sayın Gülçubuk.

KALKINMA ÇALIŞMALARI ARAŞTIRMA VE UYGULAMA MERKEZİ MÜDÜRÜ PROF. DR. BÜLENT GÜLÇUBUK – Sayın Başkanım, söz almam doğru mu bilmiyorum ama konuk olarak geldim.

BAŞKAN – Süreyi bir toparlayacağız, size bir son söz verelim.

KALKINMA ÇALIŞMALARI ARAŞTIRMA VE UYGULAMA MERKEZİ MÜDÜRÜ PROF. DR. BÜLENT GÜLÇUBUK – Yok, çok kısa.

Şimdi, birincisi: Tabii, bu meslek hastalığı mevsimlik tarım işçileri için daha kapsayıcı olması açısından İş Kanunu’nda buna ilişkin özel tanımlamaların getirilmesi gerekiyor, bunun üzerinde durmak lazım.

ABDULLAH LEVENT TÜZEL (İstanbul) – İş Kanunu değil, tarım işçileri kanunu çıksın.

DR. ENGİN TUTKUN – Sayın Hocam, çok özür diliyorum. 4857’de tarım işçileri istisnalar içerisinde yer alıyor.

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : Mevsimlik Tarım Giriş : Tarih :12/02/2015 Stenograf : Kayıt: AraştırmaTar. Sayfa: 22

KALKINMA ÇALIŞMALARI ARAŞTIRMA VE UYGULAMA MERKEZİ MÜDÜRÜ PROF. DR. BÜLENT GÜLÇUBUK – Evet, biraz daha kapsayıcı olması açısından diyorum.

DR. ENGİN TUTKUN – Hayır, alınmamış bile, içinde yok.

KALKINMA ÇALIŞMALARI ARAŞTIRMA VE UYGULAMA MERKEZİ MÜDÜRÜ PROF. DR. BÜLENT GÜLÇUBUK – Evet yani yok içinde o anlamda diyorum.

Bir diğeri de mevsimlik tarım işçilerinde sadece çalışan açısından “meslek hastalığı” kavramını yetersiz bulmak gerekir. Çünkü, mevsimlik tarım işçiliği gibi aile olarak gidilip aile olarak yerleşilen başka iş kolları hemen hemen yok. Orada o çocuğun karşılaşacağı durumlar da meslek hastalığı kapsamına girmeli. Ne gibi? Konya’da veya Aydın’da 40-45 derece sıcaklığın altında 2 yaşındaki çocuk çadırda kalıyor, bir güneş çarpmasından hayatını kaybedebiliyor. Bu da bir meslek hastalığı olarak görülebilir mi, onu bir dile getirmek istiyorum.

Bir de 2013 yılında 198 kardeşimizi mevsimlik tarım işçisi olarak iş kazalarında kaybetmişiz, resmî veriler bu. Ama, bu aslında bunun çok üzerinde çünkü bunlar daha çok traktör kazası, trafik kazası olarak yansyanlar. Ama, diyelim adam veya kadıncağz güneş çarpması nedeniyle, akrep sokması nedeniyle üç gün, beş gün evinde yattı, hastaneye gitti. Bu, meslek hastalığı kaybı olarak görülüyor. Bir bunların envanteri varsa, çıkarılabilirse belki somut öneriler koyulması açısından daha kapsayıcı olabilir.

DR. ENGİN TUTKUN – Bir ekleme yapabilir miyim.

BAŞKAN – Buyurun.

DR. ENGİN TUTKUN – Zaten sektör itibarıyla çocuk işçiliğin söz konusu olamayacağı bir sektör bu. Tehlike sınıflarında çok tehlikeli grupta yer aldığı için, 18 yaş altı çalışanın bulunmaması gereken bir sektörden bahsediyoruz işin doğrusu ama var.

ÇOCUK KÜLTÜRÜ ARAŞTIRMA VE UYGULAMA MERKEZİ MÜDÜRÜ DOÇ. DR. MÜGE ARTAR – 6 yaş da var.

DR. ENGİN TUTKUN – Bunların üzerine olumlu ve yapıcı bir şekilde gidip hakikaten, sorun çözücü nitelikte yaklaşmakta büyük fayda görüyorum son söz olarak.

Ben teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

BAŞKAN – Biz teşekkür ediyoruz değerli sunumuz için.

Şimdi, sunumu yapmak üzere Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Sanayi Bölgeleri Genel Müdürü Yaşar Öztürk Bey.

Buyurun Sayın Öztürk.

SANAYİ BÖLGELERİ GENEL MÜDÜRÜ YAŞAR ÖZTÜRK – Sayın Başkanım, Komisyonun değerli üyeleri, değerli katılımcılar; sözlerimin başında Bakanlığım ve şahsım adına hepinizi saygı ve hürmetle selamlıyorum.

Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının mevsimlik tarım işçilerinin sorunlarına yönelik direkt olarak bir çalışması olmamakla birlikte, yaptığımız çalışmalarımız dolaylı olarak bölgedeki tarım işçilerinin kalıcı hâle dönüştürülmesine yönelik, daha doğrusu mevsimlik tarım işçilerinin potansiyelinin kalıcı istihdama dönüşmesine yönelik olarak çalışmamız var. Bununla ilgili olarak öncelikle, Genel Müdürlüğümüzün yaptığı faaliyetleri kısaca anlatayım, ondan sonra da sunumumu kısa özetlemek istiyorum.

Sanayi Bölgeleri Genel Müdürlüğümüz, organize sanayi bölgeleri ve endüstri bölgelerinin planlanması ve geliştirilmesine yönelik politikalar oluşturmak, organize sanayi bölgelerinin altyapılarını krediyle desteklemek, hizmet binalarını krediyle desteklemek ve aynı zamanda sanayi sitelerinin üstyapılarının yüzde 70’ine kadar olan kısmını krediyle desteklemek, altyapılarının tamamını krediyle desteklemek ve işletmelerin rekabet edebilirliğini artırmak amacıyla kümelenme destek programı oluşturmak şeklinde 4 ana temel görevi var: Organize sanayi bölgeleri, endüstri bölgeleri, sanayi siteleri ve kümelenme destek programı. Bu kapsamda, Genel Müdürlüğümüz mevsimlik tarım işçilerinin yoğun olarak yaşadığı iller olan Adıyaman, Batman, Diyarbakır yani GAP bölgesindeki veyahut da Güneydoğu Anadolu Bölgesi’ndeki belli illeri kapsayan, buna Van’ı da dâhil etmişiz, 17 adet organize sanayi bölgesi ve 34 adet sanayi sitesini Bakanlık olarak kredilendirmişiz. Bu bölgede endüstri bölgemiz bulunmamaktadır. Türkiye’de zaten şu anda ilan edilmiş 3 adet endüstri bölgesi bulunuyor. Bunlardan birisi Adana Ceyhan, bir diğeri Konya Karapınar enerji ihtisas, bir diğeri de Zonguldak Filyos Endüstri Bölgesi.

Gene, mevsimlik tarım işçilerinin yer aldığı kalkınmada öncelikli yörelerdeki organize sanayi bölgelerine sağlanan bakanlık kredi desteği diğer yörelerdeki organize sanayi bölgelerine göre daha avantajlı bir konumdadır. Aynı zamanda, bu illerde bulunan organize sanayi bölgelerindeki yatırımcılara bedelsiz arsa tahsisi verilebilmektedir.

Organize sanayi bölgelerinin altyapılarının kredilendirilmesi ve aynı zamanda OSB’lere uygulanan teşviklerin başında, organize sanayi bölgelerine kullanılan bakanlık kredisini normal ve gelişmiş illerdeki organize sanayi bölgelerinin altyapı ile genel idare giderleri kredisi ancak kalkınmada öncelikli yörelerde, özellikle bu mevsimlik tarım işçilerinin bulunduğu illerdeki organize sanayi bölgelerinde de, buralarda normal kredilerin yanında altyapıları, genel idare giderleri ve hizmet binalarının yanında kamulaştırma için arsa kredisi de verilebilmektedir. Organize sanayi bölgelerinin

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : Mevsimlik Tarım Giriş : Tarih :12/02/2015 Stenograf : Kayıt: AraştırmaTar. Sayfa: 23

kredilendirilmesine yönelik olarak hem kredi faizlerinin geri dönüşü hem de kredi faiz oranları özellikle, kalkınmada öncelikli yörelerde ve şu andaki bizim bahse konu olan mevsimlik tarım işçilerinin daha yoğun olduğu illerimizde daha avantajlı konumda. Gelişmiş yörelerdeki organize sanayi bölgelerinde faiz oranı yüzde 3 iken kalkınmada öncelikli yörelerde yani şu anda bizim bahse konu ettiğimiz illerdeki, tarım işçilerinin daha yoğun olduğu illerdeki organize sanayi bölgelerine verdiğimiz kredinin faiz oranı yüzde 1, geri ödemesi ise gelişmiş illerde iki yılı ödemesiz toplam on bir yıl iken kalkınmada öncelikli yörelerdeki illerimizdeki organize sanayi bölgelerine verdiğimiz kredi desteği ise beş yılı ödemesiz toplam on beş yıl olarak gerçekleşmektedir. Son on iki yılda verdiğimiz kredi tutarı toplam olarak 191 milyon lira. Bu 2015 yılı fiyatlarıyla güncellenmiş şekli, yıllara göre dağılımı var; geçiyoruz.

Yine, bu bölgelerde toplam 10.450 parsel, mevcut organize sanayi bölgelerinde 10.450 parsel tahsis edilmiş. Bu organize sanayi bölgelerinde, bu parsellerde 211 bin kişi şu anda mevcutta istihdam edilmekte. Yine, bu bölgelerimizde özellikle, avantajlı konumda olması, bedelsiz ve arsa indiriminin bulunması, hem 5084 sayılı Yasa'dan dolayı hem de organize sanayi bölgelerine eklenen geçici 9'uncu maddeyle bedelsiz ve kısmen bedelsiz arsa tahsisi uygulamasının olması da bu bölgelerdeki organize sanayi bölgelerini avantajlı konuma getiriyor. Yine, bedelsiz arsa tahsisi uygulamasına geçildikten sonra, bu uygulamadan istifade eden toplam 712 parselde 12.366 kişi istihdam edilmiş, geçici 9'uncu madde kapsamında 230 parsel tahsis edilmiş, hâlen şu anda uygulaması devam ediyor. Bu kapsamda tahsis edilen parsellerin inşaatı devam ettiği için, şu anda 2.300 kişi istihdam ediliyor görünüyor tablomuzda.

Yine, Bakanlığımız kredi desteğiyle yapılan sanayi sitelerimiz mevcut. Bu sanayi sitelerimizde özellikle, bölgede şu anda son on yılda gerçekleştirdiğimiz 17 sanayi sitemiz var. Buraya 168 milyon lira kredi kullandırmışız 2015 yılı fiyatlarıyla. 12 bin kişi civarında istihdam sağlanabiliyor bu sanayi sitelerimizde.

Benim yansıda göstereceğim sunumum bundan ibaret. Ancak tabii, Bakanlık olarak bizim bölgede yaptığımız çalışma sadece bunlarla ilgili değil. Esas bundan sonraki çalışmalarımız önemli. Bu verilen teşvikler ve bedelsiz arsa tahsisi uygulamalarıyla birlikte şu anda Gaziantep, Adıyaman, Kilis, Diyarbakır, Şanlıurfa, Mardin, Siirt, Şırnak, Van, özellikle bu mevsimlik işçilerin daha çok yoğun olduğu yerlere yönelik olarak organize sanayi bölgeleri çalışmalarımız var. Diyarbakır, Kahramanmaraş, Kilis, Polateli gibi illerimizde kadın istihdamının ve genç istihdamın daha fazla oluşturacağı tekstil ihtisas organize sanayi bölgelerine yönelik çalışmalarımız var. Şu anda bu çalışmalarımız devam ediyor. Önümüzdeki yıllar içerisinde özellikle, tekstil sektöründeki bu organize sanayi bölgeleri bölgedeki genç kuşağı ve aynı zamanda belki de bunların içerisinde işte, 300 bin veya 1 milyon diye tarif edilen mevsimlik tarım işçilerinin de bir kısmının istihdam edileceği alanlar olacak. Yine, bölgedeki organize sanayi bölgelerimizin hem mevcutlarını genişletme çalışmalarımız var hem de yeni organize sanayi bölgeleri kuruyoruz. Diyarbakır'da şu anda mevcut organize sanayi bölgesinin hemen yanı başında genişleme çalışmalarımız var, inşallah, önümüzdeki süreç içerisinde bu tamamlandığında Diyarbakır'da bir hareketlilik kazandırmayı düşünüyoruz. Bunun yanında Diyarbakır'daki tekstil ihtisas organize sanayi bölgesiyle de Diyarbakır'da kısmen de olsa işsizliğin önüne geçme yönünde çalışmalarımız var. Şanlıurfa organize sanayi bölgesinde şu anda 2 organize sanayi bölgesini birleştirdik ve burada hem genişleme alanındaki yaptığımız çalışmalar ve hem bundan sonraki kuracağımız organize sanayi bölgeleri, aynı zamanda mevcut organize sanayi bölgesinin içerisinde oluşturulacak olan tekstilkent sayesinde de yine bölgede hem mevsimlik tarım işçilerine yönelik hem de diğer işsizliğin önüne geçmeye yönelik bir atılım olacaktır.

Ben sözlerimi fazla uzatmak istemiyorum. Aslında, belki konuşacağım, anlatacağım çok şeylerim var çünkü o bölgedeki organize sanayi bölgeleri Türkiye'de şu anda kalkınmaya yani bölgenin kalkınmasına yönelik olarak yaptığımız en büyük faaliyetlerden birisi diyebilirim çünkü orada hem istihdama yönelik hem katma değere yönelik, bölgenin zenginleşmesine yönelik olarak çalışmalarımızdır bunlar. Ben, sizlerin de ayrıca desteğini bekliyorum.

Bizi sabırla dinlediğiniz için hepinize teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Biz teşekkür ediyoruz Sayın Genel Müdürümüze.

Milletvekili arkadaşlarımızdan sorusu ve değerlendirmesi olan var mı?

Şimdi, tabii bugün bizim sizi davet etme nedenimiz, bu mevsimlik tarım işçileriyle ilgili genelde göç veren illerin çok önemli bir kısmının doğu ve güneydoğu illeri olması ve orada ciddi anlamda istihdamla ilgili yaşanan problemler. Sunumunuzda genel anlamda verileri aldık ama bize yazılı olarak bildireceğiniz raporda özellikle, bu bahsettiğiniz 2 yasadın, 2004'ten, 2010'dan benim gördüğüm kadarıyla, bu yasaların özellikle... Bildiğim kadarıyla, 6 bölgeye ayırılırsunuz herhâlde siz teşvik sistemini.

SANAYİ BÖLGELERİ GENEL MÜDÜRÜ YAŞAR ÖZTÜRK – O Ekonomi Bakanlığının 19 Haziran 2012'deki...

BAŞKAN – Mesela, özellikle, 6'ncı bölgedeki getirmiş olduğunuz o teşvikleri somut olarak, bunların neticesinde yeni istihdamı çünkü mesela, burada sanayi bölgelerinden bahsederken mevcut olan sanayide kredi almış vatandaş, işletmesini büyütmüş, işte, 50 kişi çalışıyorsa 100 kişi çalışmış. Biz bunu tabii, istihdama 100 olarak değil de bunun istihdam artışı olarak, yeni istihdam olarak ne kadar olanak sağlamışız. Bunlarla ilgili li il bize bir yazılı olarak vereceğiniz raporda olursa...

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : Mevsimlik Tarım Giriş : Tarih :12/02/2015 Stenograf : Kayıt: AraştırmaTar. Sayfa: 24

Bir de önümüzdeki dönemlerde özellikle, tekstil başta olmak üzere, bu yoğun istihdam gerektiren alanlarla ilgili düşündüğünüz bazı planlamalardan bahsettiniz, ki işte Şanlıurfa, Diyarbakır, Kilis, Polateli. Bunlarla ilgili şu anda parlama aşaması ne oldu ve nasıl bir öngörüyle yani ne zaman tamamlanacağıyla ilgili, ne kadar istihdam alanı oluşturacağıyla ilgili beklentileriniz, planlamalarınız nedir? Bunları da rapor olarak, yazılı olarak sunarsanız... Bunun dışında, yasal anlamda, mevzuat anlamında bu işin önünü açmaya yönelik olarak neler yapılabilir noktasında önerileriniz varsa, işte, “Teşvik sistemiyle ilgili şu şu hususların da revize edilmesi gerekir.” şeklinde, bunları raporumuza yansıtma noktasında bize ciddi anlamda katkı sunar.

Ben çok teşekkür ediyorum Sayın Genel Müdürümüze.

SANAYİ BÖLGELERİ GENEL MÜDÜRÜ YAŞAR ÖZTÜRK – Ben teşekkür ederim efendim.

BAŞKAN – Bilim ve Teknoloji Genel Müdür Vekilimiz Mehmet Madencan Bey...

Buyurun Sayın Genel Müdür.

BİLİM VE TEKNOLOJİ GENEL MÜDÜR VEKİLİ MEHMET MADENCAN – Sayın Başkanım, değerli Komisyon üyeleri ve katılımcılar; herkesi saygıyla selamlıyorum.

Bu geç saat mi diyeyim, sonuncu olmak belki biraz şanssızlık. Ama, ben zaten çok kısa bir bilgilendirme yapacağım. Demin, hocalarımı dinlerken çok dikkatimi çekti. Konu o kadar acil ki ülkemizde konunun köklü bir çözümüne yönelik yani “Yerelde nasıl bir çözüm önermek gerekiyor, ne yapmak gerekiyor?”a hiç değinmediler çünkü mevcut durumda acilen yapılması gereken hususlar çok fazla olduğu için daha çok onların üzerinde durdular. Ama, bizim Bakanlık olarak, Sayın Genel Müdürlüğümün az önce yaptığı izahatlarda da görüldüğü gibi, yaptığımız faaliyetler genel olarak sorunun yerleşim yerinde çözülmesine yönelik faaliyetler, belki biraz dolaylı gibi görünse de bana göre asıl sorunun halledileceği yerin orası olması gerekiyor. Ve Bakanlığımızın faaliyetleri, sorunu yerelde çözmeye katkı sağlayacak nitelikteki faaliyetler. Bizim Bilim ve Teknoloji Genel Müdürlüğünün faaliyetleri ise bilim, teknoloji, AR-GE ve yenilik boyutunda biz birim olarak değişik, hem kurumsal destekler veriyoruz hem proje bazında destekler veriyoruz. Bölgemizle ilgili olarak, teknoloji geliştirme bölgelerini orada destekliyoruz. Buraların kurulması, bir an önce faaliyete geçmesi hem Avrupa Birliği IPA projeleri kapsamında hem Bakanlığımızın verdiği hibe destekleri kapsamında sağlanıyor. Biz herhangi bir kredi şeklinde destek vermiyoruz, tamamıyla o bölgelerdeki üniversitelerimizin talepleri doğrultusunda teknoloji geliştirme bölgeleri kurmak üzere, hibe şeklinde destekler veriyoruz ve buraların bir an önce faaliyete geçmesi yönünde çalışmalar yürütüyoruz. Bunlardan örneğin, Şanlıurfa Teknoloji Geliştirme Bölgesi için bugüne kadar 7 milyon liranın üzerinde bir hibe sağladık ve orada binalar bitmek üzere, daha doğrusu, faaliyete geçecek ve yöre sanayisiyle iş birliği yaparak üniversitelerimizdeki bilginin sanayiye aktarılması ve sanayide, yatırımda bir canlılık sağlanması yönündeki çalışmalarımız sürüyor. Bir başka bölgemiz Diyarbakır. Burada da 6 milyona yakın hibe desteği verdik ve binalar bitirildi, şu anda faaliyete geçmiş durumda, orada işte, firmalarımız, üniversite hocalarımız çalışmalarını yeni yeni sürdürmeye başladılar.

ABDULLAH LEVENT TÜZEL (İstanbul) – Pardon yani bu binalar ne için?

BİLİM VE TEKNOLOJİ GENEL MÜDÜR VEKİLİ MEHMET MADENCAN – Bunlar tamamıyla AR-GE yapmak üzere Sayın Vekilim. İçinde bilimsel çalışmalar yapılacak, teknoloji tabanlı firmaların çoğalması yönünde ve yörede yatırım yapılması yönünde, yöredeki sanayiye canlandırmaya ve yöredeki istihdama katkı vermesi yönünde bölgesel faaliyetler yürütmek üzere bütün bu destekleri veriyoruz biz. Yoksa Ankara, İstanbul gibi bölgelerde bu tür faaliyetler, teknoloji geliştirme bölgelerinin araştırmacıları, proje destekçileri genel olarak bu bölgelerden çıkıyor. Biz bunu ülke sathına yayma yönünde faaliyetler yürütüyoruz. Van’da bayağı gelişkin bir teknoloji geliştirme bölgemiz var, orayı da faaliyete geçirdik. Dolayısıyla, bizim, demin dediğim gibi, desteklerimiz dolaylı katkı sağlayacak yönde destekler. Ancak, öğleye kadar dinlediğimizde hepinizin de malumu olduğu gibi, sorun çok daha ülkemiz açısından ciddi ve acilen yapılması gereken, hemen bugünden yapılması gereken konular çok daha fazla öne çıktığı için, belki bizim faaliyetlerimiz biraz geride olabilir. Benim bu bağlamda söyleyeceklerim bu kadar.

Teşekkür eder, saygılar sunarım efendim.

BAŞKAN – Biz teşekkür ediyoruz değerli katkılarınız için.

Sorusu ve değerlendirmesi olan milletvekili arkadaşımız var mı? Yok.

Çok teşekkür ediyorum Sayın Genel Müdür, sağ olun.

Tabii, yazılı olarak da bize somut önerilerinizi, şu andaki mevcut çalışmalarınızla ilgili yasal anlamda atılması gereken adımları, revize edilmesi gereken düzenlemeleri bu anlamda da bize somut olarak maddeler hâlinde iletirseniz bunu rapor kısmında değerlendireceğiz.

Teşekkür ediyorum.

Biz milletvekili arkadaşlarımızla, uzman arkadaşlarımızla bir değerlendirme yapacağız. Sunum yapan arkadaşlarımıza çok teşekkür ediyoruz.

Değerli milletvekili arkadaşlarımız, malumunuz olduğu üzere, şu anda kurumların, sivil toplum örgütlerimizin konuyla ilgili çalışmalar yapan hocalarımızın, akademisyenlerimizin sunum süreçlerini an itibarıyla tamamlamış durumdayız. Şu ana kadar bildiğim kadarıyla 23 kurum ve kuruluş Komisyonumuza bir aylık zaman zarfı içerisinde

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : Mevsimlik Tarım Giriş : Tarih :12/02/2015 Stenograf : Kayıt: AraştırmaTar. Sayfa: 25

sunumlar yaptılar. Bunlarla ilgili de geçen hafta sizlere dağıtılan çalışma takvimi içerisindeki bütün kurumlarımız dinlenmiş oldu. Eline ulaşmayan arkadaşlarımız varsa hemen onun çıktısını da verelim.

İlk olarak Başkanlık Divanı seçimi yaptığımız 13 Ocak 2015'te başlayan ve bugün itibarıyla, 12 Şubat itibarıyla da kurumlarla ilgili bütün programın ayrıntılı yer aldığı bir taslak, onu arkadaşlarımıza, ihtiyacı olana tekrardan verebiliriz. Bundan sonraki süreçte, yine daha önce Komisyonumuzun almış olduğu karar doğrultusunda, Şanlıurfa, Adana ziyaretleri kapsamında Cumartesi günü sabah 08.35 uçağıyla Ankara'dan Şanlıurfa'ya, ardından Şanlıurfa'da mevsimlik tarım işçilerinin en fazla yaşadığı bölge ve Şanlıurfa'nın en büyük köyü, merkez köyü, öyle söyleyeyim, Uluhan köyüne bir ziyarette bulunacağız. Yaklaşık 3 bin nüfuslu olan, Haliliye ilçemize bağlı ve köyün tamamı mevsimlik işçi yani yazın gittiğinizde köyün ileri gelenleri, yaşlıları falan, onun dışında neredeyse köyde kimsenin olmadığı, Urfa'nın en büyük köyü veya köylerinden biri.

ÖNDER MATLI (Bursa) – Köyün nüfusu 3 bin...

BAŞKAN – Köyün nüfusu 3 bin, evet.

Bu köyümüzü ziyaret edeceğiz. Ben köyün muhtarıyla da kendim bizatihi görüştüm. Hem bu konuda hazırlık yapma aşamasında köyün ileri gelenlerini, mevsimlik tarım işçisi olarak giden ailelerin temsilcilerini, mutlaka gençlerden bir grup çağırmasını, mutlaka okul çağında olup da mevsimlik tarım işçisi olarak eğitimine ara vermek zorunda kalan öğrencilerden bir grubu mutlaka bulundurmasını, ayrıca, bayanlarla da görüşmek istediğimizi... Bu konuda da onlar başka uygun bir yerde bayanları da bu şekilde bizimle görüştüreceklerini ifade ettiler. Çevre köyleri, çevre köylerin muhtarlarını yani yaklaşık bir 50-60 kişilik, 100 kişilik bir grupla gidip onlarla bir görüşme yapacağız, onları temsilen her yaş grubundan arkadaşlarımızla orada sohbet edeceğiz. Saat 09.50'de Şanlıurfa'ya varmayı, saat on gibi havaalanından ayrılıp direkt olarak ilgili köye gitmeyi... Köy yaklaşık 65-70 kilometre civarında Şanlıurfa merkeze ve bizim Tek Tek Dağları dediğimiz, tamamen dağlık, tarım olanakları olmayan bir bölge ve o bölgedeki yaklaşık otuz kırk köyün neredeyse tümü mevsimlik tarım işçisi. Bizim, mevsimlik tarım işçiliğinin gerekçeleriyle de aslında örtüşüyor. İşte, tarım arazisinin olmaması, kırsal alanda yaşama gibi şartlarının da oluştuğu bir köy. Saat on bir on iki arasında orada bir program tertip etmeyi hedefliyoruz. Sizlere bu dağıtıldı, ben tekrar bilgi açısından ayrıntıyı paylaşıyorum. Daha sonra, saat on iki gibi Şanlıurfa şehir merkezine intikali. Öğle yemeğiyle ilgili köylülerin çok yoğun bir ısrarı oldu fakat ben çok iyi biliyorum, aynı zamanda bizim bölge, biz oraya gittiğimizde her ne kadar 50 kişi derlerse en az 300-500 kişi, yani sınırlamazsak bin kişi falan gelecek. O kadar kişiye yemek falan gideceğimiz insana külfetten başka bir şey değil. Ben de ısrarla yemek yapmamasını, yalnız çay ve kahveyle bizi ağırlamasını söyledim çünkü biraz da benim seçim bölgem, bire bir muhatap olduğumuz insanlar.

Öğleyin Şanlıurfa merkezde bir düğün var, bizim AK PARTİ Büyükşehir Belediye Meclis üyemizin oğlunun düğünü. Bizim Şanlıurfa'da kirvelik müessesesi var, ben de o düğünün kirvesiyim. Ben kendim düğüne geçeceğim. Uygun olan bütün arkadaşlarımızla da birlikte o düğüne katılıp öğle yemeğini birlikte yemeyi arzu ediyoruz bütün arkadaşlarımızla ama gelmeyi uygun bulmayan arkadaşlarımıza da ayrıca bir öğlen yemeği tertibimiz var, onu tamamen arkadaşlarımızın değerlendirmesine tabi tutacağım.

ABDULLAH LEVENT TÜZEL (İstanbul) – Düğün merkezde mi?

BAŞKAN – Merkezde evet. Biz zaten merkeze intikal edeceğiz.

Ardından 13.00-14.00 arası bu düğünle ilgili ve yemek meselesini çözdükten sonra 14.00-15.00 arası –çünkü hiç zamanımız olmadığı için- bir saatlik bir şehir turu yemekten sonra, bir Balıklıgöl, Dergâh, Göbeklitepe'de eğer imkânımız olursa şöyle bir saatlik bir tur. Saat 15.00'te çünkü çalıştay yapmayı planlıyoruz. Çalıştayı merkezde, konaklama ve çalıştay dâhil Tarım Bakanlığının tesislerinde. Bu konuda Meclis Başkanlığı, ödenek noktasında hiçbir problem yok, gereken bütün ödenekler tahsis edilmiş olmasına rağmen, ben sizlerin de hassasiyetini bildiğim için gidip beş yıldızlı otellerde program yapmanın, kalmanın ilkesel olarak da doğru olmayacağını, siz de aynı kanaatte olduğunuz için, onun için Tarım Bakanlığının tesislerinde -gayet de güzel, nezih bir yer- hem orada konaklamayı hem programı da orada yapmayı arzu ettik ve öyle karar aldık. Saat 15.00-15.30 arası çalıştayın açılışı. Oraya fazla kişi davetli değil, belki 100 kişilik bir grup. Daha sonra...

ABDULLAH LEVENT TÜZEL (İstanbul) – Bizim dinleteceklerimizi oraya davet ediyoruz, değil mi?

BAŞKAN – Evet. 15.00-15.30 arası biz açılışı yaptıktan sonra, 15.30 itibarıyla gelen misafirlerden ve basın mensuplarından ayrılıp yalnız çalıştay katılımcılarının ve bizim iştirak edeceğimiz bir çalıştay. Buna her ne kadar üç saat sınırlaması koyduysak da önümüz açık yani söyleyecek söz olduğu müddetçe biz akşam yedi, sekiz, dokuza kadar çalışırız.

Kimler katılıyor? Bilginiz var ama tekrar bir ayrıntı, hatırlatma açısından... Şu ana kadar 11 milletvekilimiz bu çalıştaya katılacaklarını ifade ettiler. Milletvekillerimizden 2 milletvekilimiz, Cumhuriyet Halk Partisinden 2 milletvekilimiz, İlhan Bey ile Gökhan Bey cumartesi akşam uçağıyla Şanlıurfa'ya geleceklerini söylediler. Onlar, tabii, çalıştay kısmına iştirak edemeyecekler ve sabahki köy toplantısı kısmına. Ramazan Kerim Özkan Bey de pazar sabah toplantıya iştirak edecek. Geri kalan 8 milletvekili arkadaşımızla biz bu sabahтан itibaren programı uygulayacağız.

Çalıştaya 9 milletvekilimiz, bunun dışında, Şanlıurfa'daki mevsimlik tarım işçileriyle ilgili bütün faaliyetleri yıllardır organize eden, aynı zamanda da İzleme Kurulu Başkanı Vali Yardımcımız Aylın Kırıcı Hanım'ı, Ordu Vali Yardımcımızı davet ettik. Bu konudaki bütün bu METİP çalışmalarını ve buna benzer çalışmalarını yürüten...

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : Mevsimlik Tarım Giriş : Tarih :12/02/2015 Stenograf : Kayıt: AraştırmaTar. Sayfa: 26

ABDULLAH LEVENT TÜZEL (İstanbul) – Eş güdüm için mi düşündünüz onu?

BAŞKAN – Şöyle: Urfa'daki Vali Yardımcısını da Ordu'daki çalışmaya davet etmeyi düşündük, hazır olsunlar üç dört ayrı yerde. Bir de Düzce İl Özel İdaresi Genel Sekreter Yardımcısı... Düzce'de de bu konularla ilgili iyi çalışmalar yapıldı ve bu konularla ilgili de çalışmayı yıllardır yürüten arkadaşımızın bu olduğuyla ilgili bize bir bilgi geldi. Yani, dışarıdan bürokrat olarak Ordu Vali Yardımcımızı, Düzce İl Özel İdare Genel Sekreter Yardımcımızı... bir de Dörtüol Kaymakamından bahsettiler, ona ulaştık. Dörtüol Kaymakamımız istifa etmiş, yoksa Dörtüol Kaymakamının da bu konularla ilgili olağanüstü bir gayreti olduğu söylendi ama tabii, şu anda bir siyasi partiden aday adaylığına müracaat ettiği için onu çağırmanın doğru olmayacağı kanaatiyle çağırmadık.

Akademisyenler olarak davet ettiğimiz, Harran Üniversitesinden Zeynep Şimşek Hocamız orada bulunacak. Gazi Üniversitesinden Mustafa Necmi İlhan Hocamız, aynı zamanda bu 2 arkadaşımız bizim Komisyonunda da görevli arkadaşlarımız. Bir de hatırlanacağı üzere, Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi bir sunum yaparken hatırladığım kadarıyla Artuklu Üniversitesinde bir çalışma yapıldığından bahsettiler. Yardımcı Doçent Doktor İclal Küçükkırca Hocamızın ismini verdi. Bu hocamızı da akademisyen olarak biz davet ettik. Böylece 3 akademisyenimizi bu çalışmaya davet etmiş olduk.

Sivil toplum örgütlerimize gelince: Şanlıurfa'da bulunan 2 tane mevsimlik tarım işçileriyle ilgili dernek var. Bunların birinin başında bir eğitimci, öğretmen arkadaşımız var okul müdürü, ikincisinde de bir hemşire arkadaşımız var sağlıkçı. Aslında, bizim için de çok verimli oldu bir eğitimci mevsimlik tarım işçisi çünkü ailesi hep mevsimlik tarım işçisi, diğeri de sağlık çalışanı, 2 dernek, bu arkadaşlarımızı davet ettik. Yine, Çukurova Tarım İşçileri ve Elçileri Derneği Adana'dan - Levent Bey'in verdiği listeden olsa gerek- onlara da ulaşıldı, 2 kişiyle katılmak istediklerini söylediler, biz de "Hayhay, buyurun." dedik. Yine, Mezopotamya Mevsimlik Tarım İşçileri Derneği Diyarbakır'dan bir arkadaşımızı temsilen gönderiyorlar. Bir de Adıyaman'dan 2 tane Tarım İş Aracıları Derneği. Yani, 2 tarım iş aracı ve 5 tane de mevsimlik tarım işçisi derneği, 7 tane bu konularla ilgili çalışma yapan, bize katkı verecek olan derneğimizi davet etmiş olduk.

Batman'a ulaştık, kapanmış Batman. Öyle olunca biz Diyarbakır'daki dernekle iktifa ettik. Bir de mevsimlik tarım işçilerini yani tamam, dernekleri dinleyelim ama bizatihi işçileri dinleyelim istedik. Bu konuyla ilgili de yaptığımız çalışmada, 5 tane mevsimlik tarım işçimizi, 2 tane mevsimlik tarım işçisi olup Harran Üniversitesi projesi kapsamında sağlık aracıları olarak yani mevsimlik tarım işçisi 2 kişiyi bu şekilde davet ettik, 3 tane de mevsimlik tarım iş aracıları yani dernek yerine bizatihi aracılık yapan 3 kişiyi, toplamda 10 kişi... Bunları da kadın, erkek, sosyal, demografik, bunlara da dikkat ederek davet ettik, onu söyleyeyim. Bu manada da böyle bir hazırlığımız oldu.

Bir de dün itibarıyla, sizinle istişare etmeden aldığım bir karar, burada biz yerel yönetimleri unuttuk aslında. Dün itibarıyla ben belediye başkanlarından 2'sini aradım, 1'ini de şimdi arayacağım. Bizim en fazla mevsimlik tarım işçisinin olduğu ilçelerimiz var. Merkezde Eyyübiye, 390 bin nüfusu var, Urfa'nın en büyük ilçesi; ikincisi, yine merkezde Haliliye, bu Uluhan köyüne gideceğimiz; bir de bizim Viranşehir ilçemiz var. 2 tane belediyemiz AK PARTİ'de -çok şeffaf şey veriyorum- 1 belediyemiz de HDP'de. Viranşehir Belediye Başkanını birazdan arayacağız. Muhtemelen gelir veya bir arkadaşını mutlaka gönderir.

ABDULLAH LEVENT TÜZEL (İstanbul) – Demin de vurgu yapıldı yerel yönetimlere.

BAŞKAN – Tabii, dün bununla ilgili de şey yapıldı. Bu 3 Belediye Başkanımızı ve Büyükşehir Belediye Başkanımızı da bu işin içine dâhil ederek onlar da çalıştayda kendi yerlileriyle ilgili bir değerlendirme yapınlar.

Bir de mevsimlik tarım işçilerinin en yoğun yaşadığı 3 tane merkez mahalle... Bunlar zaten belli, Zeynep Hanım iyi bilir. Şanlıurfa merkezdeki 3 tane büyük mahallenin muhtarını... Çünkü mevsimlik tarım işçilerinin olduğu muhtarlar dediğimiz zaman bizim oraya belki 500 tane muhtar çağırmanız lazım köyleri de içine kattığınız zaman. Yani, olay bir şeye dönüşür, bir kapalı spor salonunda yapman lazım. Onun için, en büyük 3 tane mahallenin muhtarını da bu çalışmaya davet edeceği. Bütün bunların toplamında, yaklaşık olarak 50 kişilik bir grup bu çalışmaya katılacak olan, bir de 10 civarında bizim Ankara'dan birlikte gelecek olan uzman arkadaşlarımız, işte, seslendirme yapacak arkadaş, teknik ekip, 50 kişilik bir şey. Bunun da ben U masa düzeninde olmasını arzu ettim, yüz yüze. Şöyle şey yaptım: İşte, 5-5, 20-20 şeklinde veya 10-10 yani dikdörtgen bir masa etrafında. Şöyle bir masanın oturma düzeninde çok rahat 50 kişi oturur yani uygun sandalyeler düzenlenirse ki çok rahat yüz yüze bir toplantı imkânı olur. Oranın önu açık.

Akşam yemeğiyle ilgili de şöyle bir şey teklif ediyorum cumartesi akşamı: Ziraat odamız açıldı bizim yeni. Biliyorsunuz, ziraat odası da izleme kurulunun üyesi. Onların 60 kişilik bir salonu var, şark odası salonu. Hem Urfa'daki tarımla ilgili genel anlamda bize bir sunum yapınlar hem de akşam yemeğimizi orada yiyelim diye arzu ettik yani bütün zamanı değerlendirme adına. Yoksa, istediğiniz yerde akşam yemeğini de yiyebiliriz, sorun yok ama o da şeyle ilgili olsun dedim, bizimle olsun, çiftçilerle olalım. Gideceğimiz yer gerçekten bizim olmamız gereken yer olsun. Israrla size bir sıra gecesi yapmayı arzu ettiler, ben de kesinlikle doğru olmayacağını söyledim, hepinizden özür dileyerek söylüyorum. Bizatihi ileride sizi ağırlarım. Yani, bizim böyle bir çalışmada, bütün her şeyin bir tarafa bırakılarak da oraya sanki bir eğlenceye gitmiş gibi bir algı bizim verdiğimiz emeğe de saygısızlık olur, yaptığımız işe de diye düşündüm. Ondan dolayı da dedik: "Hayır kardeşim, öyle şeylere girmiyorsunuz. Biz geleceğiz ziraat odasına." Normal odanıza oturalım -köy odası gibi büyük bir odaları var onların- gidip orada hem bize bir sunum yapınlar hem de yemeğimizi yiyelim. O akşamki programımızı öyle

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : Mevsimlik Tarım Giriş : Tarih :12/02/2015 Stenograf : Kayıt: AraştırmaTar. Sayfa: 27

bitirelim diye arzu ettik. Pazar sabah kahvaltımızı bir çiğercide, özel bir şeyde sizi bir ağırlayacağız. Ardından, Şanlıurfa merkezde bir veya iki ev, onu birazdan netleştireceğiz, merkezde bir mevsimlik tarım işçisinin evini ziyaret edelim istiyorum. Ardından saat on bir gibi Şanlıurfa'dan Adana'ya doğru hareket edeceğiz. Adana'da muhtemelen, Adana'ya varmadan Tuzla bölgesi, Karataş bölgesinde iki ayrı yeri ziyaret edeceğiz. Şu anda bizatihi mevsimlik tarım işçilerinin olduğu yer. Tabii, tamamen derme çatma bir yer yani duyduğum kadarıyla. Biz de zaten öyle bir şey istiyoruz yani işin gerçekliğini sahada görelim.

Bir de METİP kapsamında yapılan bir yer var, şu anda kullanılmadığı ifade edildi ama aynı yerde, 500 metre arayla. Dedik bir de gidip orayı da görelim. Mesela, bütün sunumlarda söylendi "İşte, tuvaletler kullanılmamış, bilmem ne olmuş." Yani, öyle yeri de bir yerinde gidip bir görelim. Yani, Adana'da biraz daha olumsuz örneği göreceğiz. Olumsuz örnek de demeyelim, sahadaki gerçekliği göreceğiz. Ardından, akşam Adana Valiliğinde akşam yemeğinden sonra saat 21.20 uçağıyla da pazar günü inşallah Ankara'ya intikal edeceğiz.

Bir de Ordu'yla ilgili, şu anda 19'u diye planladık, öyle mi? Orada da yine sabah Samsun'a intikal, orada bir konaklama falan yok, günübürlük. Şu an programın detayını hatırlamıyorum ama genel ifade edeyim. Orada da direkt Samsun'dan Ordu'ya, öğlen saatlerinde Ordu'da olmuş olacağız, sabah 08.50'de çünkü uçağıımız. Öğlen yemeğini Ordu Valiliğinde yedikten sonra METİP'le ilgili iyi uygulama örnekleri... Bütün sunumlarda da Ordu'yu seçmemizin isabet olduğu ortaya çıktı. Genelde, herkes oradaki düzendeki çalışma üzerinden cümle kurdu. Oraya gidip iki saatlik çalışma yaptıktan sonra saat 13.00'te tekrardan Valiliğe dönüp Valilikte Şanlıurfa'dakine benzer, biraz daha daraltılmış bir çalıştay... Ordu'da da şunu hedefliyoruz: Biz Şanlıurfa'da ağırlıklı olarak mevsimlik tarım işçilerini, araçlarını, yerel yönetimlerini dinleyeceğiz. Ordu'daysa oradaki izleme kurulunu yani mevsimlik tarım işçilerine hizmet veren kurumları, oradaki yerel yöneticileri ve işverenleri... Mesela dedi ki: "Ziraat odası bize 3-5 tane fındık üreticisi..." Mesela, niye onlar? Diyor ya: "Biz aynı köyde ikamet edemiyoruz." Bir onlara sormak lazım yani gerekçe gibi. Bir de olayın tabiri caizse diğer boyutunu iki üç saatlik bir değerlendirmeye yapmayı hedefliyoruz. Ardından, akşam yemeğinden sonra saat 21.25 uçağıyla da tekrardan Ordu'dan Ankara'ya dönüş. Yani, Şanlıurfa'daki çalıştayın aynısını biz bir de Ordu'da -yine üç saatlik, önümüz açık- böyle bir çalışma programı şimdilik hazırladık. Buraya da yine Urfa'daki Vali Yardımcımızı davet edeceğiz Ordu'ya yani Ordu Vali Yardımcısını Şanlıurfa'ya davet ettiğimiz gibi. Yine Zeynep Hanım olacak, hocalarımız olacak.

Bir de orada Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının yaptırmış olduğu, Ondokuz Mayıs Üniversitesinde bir çalışmadan bahsettiler kadın istihdamı, çocuk işçiliğiyle ilgili. Onun araştırmalarının da Şubat ayı sonu itibarıyla tamamlanacağını söylediler. Biz hocamıza ulaştık, toplantı başlangıcında bize bu konuyla ilgili bir sunum yapacak Ondokuz Mayıs Üniversitesinden Kezban Çelik Hocamız. Böylece bütün çalıştaylarda hem olayın akademisyen boyutu hem yerel yönetimler boyutu... Mesela, Ordu'ya Ordu Büyükşehir Belediye Başkanını da ekleyelim, bir de Ordu'da mevsimlik tarım işçilerinin en fazla gittiği 3 tane ilçe belediye başkanını, onlar bellidir, Valilikten sorarsanız. Onlara ihtiyaç olursa ben kendim Büyükşehir Belediye Başkanını ararım. Oradaki yerel yönetimlerdeki belediye başkanları da bu çalıştayımıza iştirak etsinler. Yani, elimizden geldiği kadar çerçeveyi çok geniş tutup "Gerçekten sonuca nasıl daha iyi gidebiliriz?" üzerinden bir şey yaptık bu katılımcıları belirlerken ama yine de başka değerlendirmemiz, katkılarımız, eksik gördüğümüz yönler varsa bunları da hemen düzeltbilme imkânımız var yani ekstradan çağırmamız gereken. Onda bir katkımız olursa... Ama zannediyorum mümkün olduğu kadar boşluk bırakmamaya çalıştık, çok teferruatlı bir şey yapmaya çalıştık.

MEHMET ERDOĞAN (Adıyaman) – En güzeli de tasarruf tedbirleri noktasındaki şeyin...

BAŞKAN – Akşam da ziraat odasına gideriz, sabah da Haliliye Belediyesine.

MEHMET ERDOĞAN (Adıyaman) – Bu, Meclisin çıkardığı, Meclisi tanıtan küçük hikâye gibi kitapçıklar var, sizlere de ulaştırmıştı mutlaka. Gittiğimiz yerlerdeki evlerin çocuklarına, yanımızda bulunsun, bir hatıra olarak verilebilir.

BAŞKAN – Kitap mı var?

ABDULLAH LEVENT TÜZEL (İstanbul) – Küçük çizimli kitaplar hazırlamış Meclis Başkanlığı.

BAŞKAN – Onu alalım. Onun dışında da çocuklara dağıtılacak ne varsa... Yine de o içerikleri önceden bir göreyim. Herhangi bir mesaja veya şeye mahal verecek bir şey varsa dursun. Ben bir bakayım.

ABDULLAH LEVENT TÜZEL (İstanbul) – Ama tabii, gittiğimiz yer de çocukların bol olduğu bir alan olduğu için onları sevindirecek şeyler götürmemiz iyi olur.

BAŞKAN – Bence de evet yani onun dışında da bir şey götürebiliriz. Onun dışında da isterseniz oyuncak falan da şey yapabiliriz. Urfa'da, Türkiye'nin en büyük çocuk oyuncak işini yapan arkadaş var. Telefon açayım, değişik illerde fabrikası... Olmazsa öyle bir şey yapalım, oyuncak hazırlasın, oradan oyuncak dağıtalım, tamam?

KOMİSYON UZMANI – Meclisle ilgili şapka olursa da...

BAŞKAN – Ha, Meclisle ilgili şapka falan varsa bak o olur, çocuklara göre Meclis şapkası falan olur. Orada milletvekili arkadaşlarımız şey yaparlar.

ABDULLAH LEVENT TÜZEL (İstanbul) – Başkanım, bu gezi programı şey olduysa bu diğer, bizim şu seçme, seçilme hakkı, oy kullanma meselesiyle ilgili neler yapabiliriz, biraz da o konuyu mu görüşsek?

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : Mevsimlik Tarım Giriş : Tarih :12/02/2015 Stenograf : Kayıt: AraştırmaTar. Sayfa: 28

BAŞKAN – Yani, bu konu, söylediğin son derece haklı fakat sonradan katkı yapan bir arkadaşımız daha haklı bir şey söyledi.

ABDULLAH LEVENT TÜZEL (İstanbul) – İŞKUR bu konuyla ilgili bir şey önerdi ama mesela Yüksek Seçim Kurulu bu konuda bize neler önerebilir?

BAŞKAN – Yalnız mevsimlik tarım işçileri değil, diğer alanlarla ilgili de... Yani, adamın hastası var Ankara’da, yatıyor yanında yoğun bakımda, ayarlamıyor adam, gidip Ordu’ya, Urfa’ya, Diyarbakır’a oy kullanamıyor. Yani, öyle bir sistem olmalı ki herkes bulunduğu ilde gidip bir şekilde kendi olduğunu ispat edip bir sistematik üzerinden bunu yapabilmeli. Yani, bu avuç içi okuma olabilir.

ABDULLAH LEVENT TÜZEL (İstanbul) – Yüksek Seçim Kurulu bütün seçimlerin yönetiminde sorumlu ya, belki de oradan bir görüş isteyebiliriz.

BAŞKAN – Olur, bunlarla ilgili yazı yazalım çünkü Yüksek Seçim Kurulu gelip burada teknik olarak bize uzun uzun bir şey anlatamaz. Teknik olarak böyle problem var.

ABDULLAH LEVENT TÜZEL (İstanbul) – Yani, tarım işçileri, turizm işçileri iki ayrı şey ve öğrenciler de...

BAŞKAN – Şöyle diyelim: Öğrenciler başta olmak üzere, bulunduğu şartlardan dolayı kayıtlı olduğu yerde oy kullanamayanlarla ilgili bize bir öneride bulunsun.

ABDULLAH LEVENT TÜZEL (İstanbul) – Kaldı ki bu bizim tarım işçileri açısından kayıt yaptırabilmeleri için bile çalışma alanlarından uzaklaşmaları gerekiyor ki bu da yevmiye kaybı, şu, bu yani böyle güçlükler var. Ayrılmıyorlar, ayrılmıyorlar.

KOMİSYON UZMANI – Başkanım, izin verirseniz, şimdi, diğerleri açısından gene az çok çözülebilir. İnşaat işçisi gittiği yerde sonuçta bir evde yaşıyor ve oraya naklini yaptırabiliyor.

BAŞKAN – Öğrenci kaydını alıyor, evet.

KOMİSYON UZMANI – Bizim Nüfus ve Vatandaşlık işlerindeki sistemimiz adrese dayalı olduğu için o çadrlar bir adres niteliğinde değil, asıl problem de oradan kaynaklanıyor yani mevsimlik tarım işçileri açısından.

BAŞKAN – Yerleşim alanları muhtarlıkta gözükmüyor.

KOMİSYON UZMANI – Muhtarlıkta gözükmüyor yani en büyük sıkıntı orada, mevsimlik tarım işçilerinin özgünlüğü orada. Öğrenciler de bir yerde kalıyor, istedikleri zaman nakillerini alabilirler üniversite öğrencileri özellikle. Zaten bilgi ve eğitim düzeyi de elverişli oluyor ama işçiler açısından 2 tane kritik sorun var yani orada.

BAŞKAN – Tamam, o yazıyı yazın, yazmadan önce de ben Yüksek Seçim Kurulu Başkanını arayayım, kendim görüşeyim “Böyle böyle bir yazı gönderiyoruz, bu konuyla ilgili bize bir öneriniz falan var mı?” diye, onu da bu şekilde talep edelim.

ABDULLAH LEVENT TÜZEL (İstanbul) – Yani, belki bir yasal düzenleme şeklinde hazırlayıp...

BAŞKAN – Tabii, tabii, öyle bir şey olabilir. Şu var: Belki bu seçime yetişmese bile... Çünkü bununla ilgili muhtemelen mutlaka bir öneri vardır, mutlaka gelişmiş ülkeler bu sorunu çözmüşlerdir ama bununla ilgili muhtemelen teknik bir altyapıya ihtiyaç olacak. Ne olur? Yasal düzenleme yapılır. Bu işler bir başlangıçtır. Belki dört yıl önce yapılmış olsa biz bugün bunu konuşmuyor olacaktık. Bugün bu düzenlemeye belki öncülük etmek bir sonraki seçimde, 2019 seçimlerinde veya arada yapılacak olan şeylerde herhangi bir değerlendirmede...

KOMİSYON UZMANI – Kaç gün süre verelim? On gün süre verelim mi?

BAŞKAN – Olur olur, benim telefonla mutlaka Yüksek Seçim Kurulu Başkanıyla görüşmek istediğimi söyleyeyin ki işi biraz daha şeye alsınlar.

Yurt dışı örnekleriyle ilgili çalışmalar yaptırıldı, Çalışma Bakanlığının bu konuda en son, dün itibarıyla bize verdiği bilgi, genelde Avrupa ülkelerinin çok önemli bir kısmında, buradaki sunumlarda da gördüğümüz gibi, başka ülkelerle, adam sistemini kurmuş, demiş ki: “Şu bölgede benim 10 bin tane pamukta çalışacak mevsimlik işçiye ihtiyacım var.” Onun ilanından çıkıyor, yurt dışında sözleşmeler imzalanıyor, geliyor altı ay çalışıyor, tekrardan ülkesine dönüyor. Bu bize uyan bir şey değil, bunlar göçmenlere yönelik. Adama diyor ki: “İşte, uslu olursan sana oturma izni veririm. Sıkıntı çıkarmazsan...” Yani, buna benzer böyle farklı şeyler. Fransa’nın güney bölgesinde ki Fransa’da 800 bin civarında mevsimlik tarım işçisi olduğu verisi bizimle paylaşıldı, aşağı yukarı Türkiye’yle aynı rakamlar ve bunların çok önemli bir kısmının da Fransız vatandaşı olduğu söylendi. Şimdi, bununla ilgili eğer biz daha somut veriler alırsak Meclis Başkanlığımızla, bu Fransa’da ilgili bölgenin çalışmalarını yerinde görmekle ilgili bir temasımız olacak. Genelde Meclis Başkanlığı bu tür ziyaretlere ekonomik gerekçelerle çok sıcak bakmıyor, daha önceki komisyon çalışmalarından aldığım verileri paylaşıyorum. Ama ne olur? Gidilecek olan sayı noktasında Meclis Başkanlığının bir takdiri olur, onu da biz Komisyonumuzun takdirine sunarız. Urfa’dan neredeyse hiçbir farkı... Bir tek yol parası, onu da istiyorlarsa biz öderiz yani, Başkanlığa bir masrafımız yok.

Arkadaşlar, ben toplantıyı kapatıyorum. Teşekkür ediyorum.

Kapanma Saati: 13.28